

Tū'un é vā'á iña Xuva ko e xntée na'a San Luca

Tū'un dá iñi ntu'u

1 Ñá tē nté kaa ñā'a ncho kada vá'a ña tutú nté o kúvi nuu i é ita ntí'xin iña ko. ²Vata tsí o nañé'e ñá kō, ña é ini nté o kúvi, ña ntáduku ntée é kā'an ntódō tú'u'n sán un tsi nte dá iñi ntu'u ne, ³kuan kōo ncho xntée nā'á u di, e dóo nántukū u nté o kúvi nti'xe un tsi nte dá iñi ntu'u. Vata te vā'á o é kāda vá'a ú tutú sa'á iña nto, Teófilu, e dóo kaiko ñu'ú ú nto, vata koo é ntāa ú ni ntō un nti'i nūu i é vatā o kúvi, ⁴vata koo é kīnī va'ā ntó nee iña é nuu é ntaā i é nāñé'e ñá nto.

Uun ánje kāka'an ña é kaku Juan Bautista

⁵Ntuvi dá idé Heródē rei iña ñuú Judeá ne, ítúví uun dutu iña ñá Israee, ñá nani Zacāria, ña é ūve ta'an dutu tatá vi'i ñá nani Ābia. Ñadi'i ñá ne, Isabee nani ña. Divi ká tatá vi'i dutu Ároon ña. ⁶Zacariá san ni ñadi'i ñá Isabeé ne, ntuvi ña e dóo va'á ña nuu Xuva ko; dōo dé ntaa ñá lei Xúva kō. Ntē ña tuvi nee nuu i é ka'an ntée ña'a san ña, nté uun ña. ⁷Ntá tsi ña ni xío i'xá ña,

tsí Isabeé san ne, ña ni kúvi kōo í'xá ña; ntuvi ñá ne, é dōo áta ñá di.

⁸Uun ntuvi ne, dúku ntēe dutu, ñá ntoo ni'i Zacāria, é kāda tsiñu ña ini ukún Xuva kō. ⁹Vata xkoó ini dutú san ne, vá'ā ntuvi Zacariá san é dūku ntée ña é kī'ví ña ini ukún ka'nu Xuva kō é kík'a'mí ña kútū.

¹⁰Da niñ kai'xi kútū sán ne, un ntií ntií ña'a san ntāñi ña, ntáka'an ntā'ví ña kí'i kán. ¹¹Kidāa ne, xée ūun ánje Xuva kō mí tuví Zacaria. Ntitsi ánje san diñi kua'a nú tēu mí kai'xi kútū. ¹²Dā ini Zacariá san ánje sán ne, un tsi kúdu'va iní ña nee é vii ña; ñá tē nté kaa u'ví ña.

¹³Da kidāa kakā'an ánje san ni ña: —Ō Zacāria, ñá ku u'ví o, tsí Xuva kō né, tēkú ña é kāka'an nta'vin. Tsí vi'i a vé ne, koo i'xá ña di'i ó Isabeé ne, Juan kunáni. ¹⁴Ñá te da dii ña'a san dóo dini ña te káku i'xá san. Divin di, dóo ka'nu kuini ó te káku i'xá ñadi'i ó di. ¹⁵Tsí i'xá o ne, dōo ka'nu ña'a kúvi nuu Xuva ko. Ntē ña ko'o i'xá san vinu, nté ntute kini kaa. Kunuu tsitū Espiritū Sántū nima í nté di'na dá káku. ¹⁶Ña sá'á ne, vii ña é ña te da díi ña ñuú Israee nakuntíkīn ñá Xuva kō. ¹⁷Di'na ña xee ña dá xēe Tó'o kō. Dadii tsi iō ñá é vii ñá vatā o

idé profeta Élia, ña é ka'án naa Xuva ko kídaa; dadii tsi nima ñá ni ñá. Vií ña é na nāka'an vá'a i'xá san ni ūva i. Vii ña é na ntúv'ala nima ñá xení i san vata koo é na vii ña é vā'a; vií ña é na kōo tū'vé ña'a sán tē xee Tó'lo kō —ka'an ánjē san ni ña.

¹⁸Tsixe'e Zacariá san ánjē san:

—¿Nté koo kutuní ko te nuu é ntaā i sá'ā? Tsí xu'ú ne, dōo átā ú; ñadī'í ko di —ka'an Zácariá.

¹⁹Kidáa ne, kaka'an ánjē san:

—Grabiee nání u. Xu'u é vē'xi u é vāta kaa e táxnuu Xuva kō ko é kāl'án u ni o tū'lun e dōo va'a. ²⁰Vi'i a vé ne, tsí ña ni kuintí'xe o é kākā'án u ni ó ne, kuñi'ín vē. Ña kúvi ká kāl'an un tsi da nte te xee tá'an ntuvi é kāku i'xá o, vatā ó kaka'án u ni o —ka'an ánjē san ni ña.

²¹Nii dukuān ntantétu ña'a san Zacariá san nu kí'i kán. Kidáa ne, tsixe'e ta'an ña, ntáka'an ña:

—¿Nté kuān nté kakukuí ntu Zacariá san ini ukún kán? —ka'an ña.

²²Dā ntíi Zacariá san ma ukún kán ne, é ña ni kúvi ká ka'an ña. Kidáa né, kūtuni ñá'a san é io é ini ña ini ukún kán. Koó da ntā'a ña kakuvi é kākā'án ña, tsí kuñi'í ña.

²³Dā inú kava tsiñu é kade Zacariá san ne, kúnū'ú ña nú vi'i ña kán.

²⁴Rkontúvi ne, ñadī'í ñá, Isabeé ne, ñū'ū i'xá ña. U'un xóó é ntē ña vādā mí ni ñē'e ña é dé kuení ña: ²⁵“Dóo vá'a o dé Xuva ko ni kó vevii e tá'xi ña é kōo i'xá ko vata koo é ña nantii ní'ni ká ña'a sán ko”, ka'an ña.

Kaka'an ánjē tsí kaku Jesuu

²⁶Dā kúvi iñu xoó ne, Xuva kō né, taxnū ña uun ánjē, ñá nani

Grābiee é kāl'in ña uun ñuu é nani Nazáree, é kāduku ntée ñuú Galilea, ²⁷é kíkoto ní'ni ña uun ñadī'í kuétsi, ñá nani Mária. Divi ña ne, e tuví ntetu ña é kani ví'i ña ni uun ñatíi, ñá nani Jōsee, tatá vi'i rei Davii.

²⁸Kúkī'vi ánjē san mí tuví ñadī'í san ne, kaka'an ñá ni ña:

—iNtusi o! Dīvín é nakaxnúu Xuva ko o é naxnuu viko ña o. Dīvín ne, dōo nuu mé'ñu Xuva ko o —ka'an ña.

²⁹Koó dā kúdu'va ña é kākā'án ánjē san ni ña. Da dé kuení mii ñā: “¿Nté kui kuān ó kaka'an ñá sá'á ní ko?”, ka'an ña. ³⁰Kidáa ne, kaka'an ánjē san ni ña:

—Ñá ku u'v'i ó, Maria, tsí ni'i o é vā'á nta'a Xuva kō. ³¹Vi'i a vé ne, ku'un i'xá o. Koo uun i'xá o, i'xá tii é kunani Jēsuu. ³²Dīvī né, dōo ka'nu ña'a kúvi. Kunani i'xá Xuva kō, ña e dōo ka'nu kue'en. Xé'e Xuva kō é kivi ña rei, vata kaa uvata ika ña, rei Dāvii, ³³é kodo nuū ñá iña tatá vi'i ñá Israeé san ntii dañu ntūvi, é ntē ña ntí'í —ka'an ánjē san ni ña.

³⁴Kidáa ne, katsixe'e Mariá san ánjē san:

—¿Nté ntu koo kivi sá'ā? Tsí xu'ú ne, ñá te tūvi ní'í ú ñatíi —ka'an Mária san.

³⁵Kidáa kākā'án ánjē san ni ña:

—Ki'xi Espiritū Sántū mé'ñu o. Xuva kō e dōo ka'nu ña'a ña ne, kūnuu mé'ñu kunuu dava ña o. Dā'ví nuu ña o ntatí ña vata kaa viko san. Dukuān ne, i'xa é kaku sán ne, dōo va'a kúvi. Kunani i'xá Xuva kō. ³⁶Vi'i a vé ne, ñav'i o Isabeé ne, koo i'xá ña di, kuān te dōo ata ña. Divi ña e ntáka'an ña'a

san é ña kuvi koo i'xá ña ne, é kí'i iñu xoo é ñu'u i'xá ña vevii. ³⁷Tsí Xuva kō ne, ña túvi nee iña é ña kuvi vií ña —ka'an ánĵē san ni ña.

³⁸Kidáa ne, kaka'an Mária:
—Xu'u ne, ña kade tsiñu iña Xuva ko kúvi u. Na vii Xúva ko nī kó vatā ó kaka'an ntó nī ko —ka'an ña.

Da kidáa ne, kué'en ánĵē san.

**Dā kue'en María kukoto
ní'ni ña Isabee**

³⁹Ntuvi tsikán ne, kantí'i tsi kue'en María, kúntā ña ñuú mí kaduku ntée Judea. ⁴⁰Kidáa ne, xée ñā nú vi'i Zacāriá ne, kaka'an ñā ni Isābeé ntiusi. ⁴¹Dā téku Isabeé san ntiusi ñā ne, kāntá nuu i'xá san ini i'xí ña kān. Isabeé san ne, nuu tsitu Espiritū Sántū san nima ña. ⁴²Kidáa ne, un ñi kué'en ini ña kaka'an ñā:
—iDivin e díi díi ka naxnuu víko Xuva ko ō é un ntíi ntíi ñadí'i san!
iÉ nāxnuu viko ña i'xá o é nuu ini i'xí o kān di! ⁴³¿Xoo ntu ña'a kúvi u é vē'xí di'i Tó'o kó, vexkoto ni'ni ña ko? ⁴⁴Tsí ura tsí i da téku ko ntiusi ó ne, i'xá ko ne, kāntá nuu ini i'xí ko kān e dóo diní i. ⁴⁵iNché kuān nche vá'a o é kakuinchi'xe o, tsi sá'a ne, kuntaa vatā ó kaka'an Xúva ko ni ō! —ka'an Ísabee ni ña.

⁴⁶Kidáa ne, kaka'an Mária:
Dōo ka'nu kuiní ko kuenta iña Xuva ko.

⁴⁷Nimá ko ne, dōo nuu dīni kuenta iña Xuva ko, ña é nakākú ko.

⁴⁸Tsí Xuva kō né, ntūnta'ví ini ña ko,
xu'u é da kade tsiñu ú iña ña.
Un tsi nché vevíi ne, é nchii dañu ntūví ka'an ñā'a san tsi dóo vá'a ntuvi ko.

⁴⁹Tsí Xuva kō né, dōo iō ña é vii ña;

dōo ka'nu e táxnū ña iñá ko.
iDivi ña e dóo va'á ña!

⁵⁰Nguentúvi tsi kantunta'ví ini ña ña'a,
da xōo ka ña'a, ña é kānuní i ña.

⁵¹E nañé'e Xúva kō kó tsi dóo ka'nu ña;
ide ña é ntí'i mii é ncho víi ña'a,
ñā e dóo na'nu ña'a kuiní i;

⁵²nañu ñā ña é na'nu ña'a san,
nántaa dūkun ñā ña ntā'ví san.

⁵³Xé'e ña un ntí'i é vā'a é nchio ña'a,

ñā é ntátaan núu i.

Dá nakūnu ña ña kuiká san, koó da mii ntā'a ña.

⁵⁴Xnchii ña ñā'a ña, ñā Israee, ña kade tsiñu iña ña;

ñā ni kūnāa ini ña é ntunta'ví ini ña ña.

⁵⁵Dukuan ō xe'é Xuva ko xū'u ñā ni ñata kō,
ni Ābraan ni i'xá ña, nchii dañu ntūvi.

Kuan ō ka'an Mária.

⁵⁶Kidáa ne, kátūví Maria ni Isābeé te ūni xoo. Rkontúvi ne, kúnū'ún ña nú vi'i ña kān.

Dā káku Juaan Bautista

⁵⁷Dā kúntaa ntūví é kaku i'xá Isabeé ne, xío ūun i'xa tii. ⁵⁸Kidáa ne, kué'en ñavi'i ña, kūkoto ní'ni ña ña, tsí dóo ka'nu kuiní ña e káku i'xá Isabee. Ini ña tsí Tó'o kō né, dōo vá'a ntuvi xé'e ña iña ña. ⁵⁹Dā kúvi una ntúvi ne, kue'en ní'i ñā i'xá san é kā'nté nuu ña un siin kúñū é ixi i, vata ō ka'an Xúva kō. Ntío ña'a san é kunani vata nani uva i Zacāriá ne, ⁶⁰ntá tsi di'i i né, kaka'an ña:

—Ñá'ā, tsí Juaan kunáni —ka'an Ísabee.

⁶¹Kidáā ne, ntáka'an ñávi'i ña:

—Ntá tsi xoxó ñavi'i o, ña é kuan naní —ka'an ñá ni ñā.

⁶²Dukuān ne, koó dā nta'a ña kakuvi é tsixe'e ña ūva i'xá san vata koo é kūtuni ña nté koo kunani.

⁶³Uva i ne, íkan ña uun ta'vi rkunū ne, da kidáā xntée na'a ña é Juaan kunáni. Koó dā kúdu'va ña ntāñí san é kuān o xntée na'a ña. ⁶⁴Ura dú'va tsi i náka'an Zácariá san. Eni nt'u'u ña kāka'an ña tsi dóo ka'nu Xuva kō. ⁶⁵Un ntíí ntíí ñavi'i ña ne, koó dā kúdu'va ña. Da kanií ká'nu ñuú Judeá san e dóo ntáka'an ñá'a san nté ō kúvi. ⁶⁶Un ntíí ntíí ña e téku i ne, da dé kuení mii ñā:

—¿Neé ntu é vii i'xá san tē kúka'nu? —ka'an ña.

Tsí kutuní ña'a san tsi dóo nuu mé'ñu Xuva ko í.

É ita Zacaria

⁶⁷Zacaria, úva i'xá san ne, nuu tsitu Espíritū Sántū nima ñá, kaka'an ñá tú'ūn é xē'é Xuva kō é kā'an ña:

⁶⁸iNa ká'an un ntíí ntíí ña'a tsi dóo ka'nu Xuva kō, Tó'ō ña Israee, tsi vé'xi ñā, vexnákakū ñá ña'a ña!

⁶⁹Tsi táxnū ña ña e dóo ntii ini i é nakakū ñá kō, uun i'xá ika rei Dāvii, ña é dé tsiñu iña Xuva ko,

⁷⁰vata ō tá'xi Xuva ko xū'u ña nte ntúvi di'na, vata ō ntáka'an ñá ka'án naa ña, ña e dóo va'a:

⁷¹é nantii ña kō mí'i ntaínchu'vi ñá'a san ko,

ni mí ntáde xení ña ni kō,

⁷²é ntunta'ví ini ña ni ñata kō, ña intóo ntuvi di'na, é ntē ña kunáni ña é kada ntáa ña nuu i e dóo va'a é kāka'an ñá ni ñā kídaā.

⁷³Dívi nuū i é kāka'an Xúva kō nte ntúvi di'na ni uva ata ko Ābraan tsí nuu é ntaā i é vii ña é kāka'an ña:

⁷⁴é nakāku ñá ko nta'a ña ntaínchu'vi ko vata koo é vii o nee iña é kāka'an ña, é ntē ña u'ví kō,

⁷⁵vata koo é kuvi kuntoo dadii o ni ñā é vii ó nee iña é vā'á da kanií ntuvi kō.

⁷⁶Dívin, i'xá mií kó, vi'i a vé ne, ká'an ntōdon tú'un Xuva kō, ña é díí ka ka'nu, tsí dívin ne, kí'in kodōn núun nuu Xuva ko, viin é koo tú've ña'a san te xee míi Xuva kō.

⁷⁷Dívin kuē'en é kūtuni ñá'a ña tsí nakate Xuva ko kuetsí ña vata koo é nakáku ña.

⁷⁸Tsí Xuva kō né, dóo kantunta'ví ini ña kō né, taxnū ña i'xá ña nte e dukún kán

vata kaa ntuve ngántii é kakene tevaá du'va tsi,

⁷⁹vata koo é naxi'í nuu ña iña ñá ntoo mi dóo nee, mí katāvi núu ña ntaí doxi'i. Nañ'e ñá ko itsi mí kaka ō vata koo é kūntoo vá'a o.

Dukuan ō ka'an Zacaría.

⁸⁰Kūka'nu Juaán san ne, dōo kutú've ña iña Xuva ko. Má kū'u kan inúu ña un tsi da nté xee ntúvi é kii ña é kīnī ña Israeé san ña.

Dā káku Jēsuu

(Mt. 1:18-25)

2 Ntuvi tsikán ne, taxnúu Césa Agustu tú'un da mí'i ká ñuu é uve ta'an ñúu Roma, kaka'an ña é na nākuvé na'a un ntíi ntíi ña'a san. ²Sá'a é kúvi uun ito é nakuvé na'a ñá'a san dá nūu Círeniu, kade kú've ña ñuú Siria. ³Un ntíi ntíi ña'a ntánu'u ña ñuú ña é nākuvé na'a ña.

⁴Dukuān né, ntii Jósee ñuú Nazaree é kāduku ntée Galilea. Kidáā ne, ku'élen ña ñúu Beleen é kāduku ntée Judea, ñuu mí káku rei Davii, tsí Josee ne, ñi tá'tá vi'i Davii ña. ⁵Kué'len ña, ntūvi ñá ni Mária, tsí ñi ña é kūntaa tú'un ña é kani vi'i ña ni Jósee. Maria sán ne, é ñu'u i'xá ña. ⁶Da ñi ntoo ña ñuú Beleen ne, xée ntūvi é káku i'xá ña. ⁷Ikān káku i'xá ña, i'xá nuu i. Náxtinuu ñá i doo ne, dā xnúu ña i ini etun mí ñu'u e ntaé'xí kiti, tsí ña vādā ka mí vā'á o é kuntōo ña ini vi'i kán.

Dā xee ánje mí ñu'u paxtu

⁸Etsin ñuú Beleen ne, ñu'u paxtu má kū'u kan, ntáde ña kuenta lé'ntú ña ñiñú san. ⁹Dā nées ini ña, xée ánje Xuva kō mí ñu'u ña. Nāxi'l nuu Xuva ko ntuve ña kani ntíkō ñiñi i mí ñu'u ña ne, dōo u'ví ña.

¹⁰Ntá tsi kaka'an ánje san ni ña: —Ñá ku u'ví nto. Tsi dóo va'á tú'un ñi'í ú ve. Núu i sá'a é kūntoo ñiñi nto, un ntí'i kue'en dú'va nto,

vata kaa nto é ntoo nto ñuxiví san.

¹¹Tsí ñuu Dávií ne, é káku uun i'xa é nakakū nto. ñi Crístu; ñi ña é Tó'o kō. ¹²Vata koo é ñani'í nto i'xá san ne, nani'í nto i kátinuu dóo, nuu ntaá ini etun mí ñu'u e ntaé'xí kiti —ka'an ánje san ni ña.

¹³Ura tsikán ne, ñá te da ñi ánje san ntii díto ña, e ntáka'an ña e dóo ka'nu Xuva kō:

¹⁴iDōo ka'nu kue'en Xúva kō, ña tuví e dukún kán!

iÑuxiví a ne, vá'a koo kuntōo ña'a,
ñá e dóo va'á iña Xuva ko!

ka'an.

¹⁵Kidáā ne, kuntāa ánje san e dukún kán. Paxtú san ne, eni ntu'u ña ntáka'an ñá xe un xé un ña: —Kí'in o Bēleén ve, kíkoto ntódo ō nee iñá ntu é kákuvi é tā'xi Tó'o ko kūtuni ko —ka'an ña.

¹⁶Kantí'i du'va tsi kue'en ña, kunantúku ña Maria ni Jósee ni i'xá san. Dā nani'í ña ñá ne, ikān nuu ntaá i'xá san ini etun mí ñu'u é ntaé'xí kiti san. ¹⁷Dā ini ña i ne, ntántaa ña nté o kaka'an ánje ni ña iña i'xá san. ¹⁸Un ntíi ntíi ña téku i ne, koó dā kúdu'va ña é kuān o ntáka'an páxtú san. ¹⁹Ntá tsi María sán ne, xnuu vá'a ña nima ñá é un ntí'i é dé kuení ña nuu i sá'a.

²⁰Dá kúnú'u paxtú san ne, ntaíta ña nchu'ún Xuva kō ntánakué'e ña sintiá'vi nta'a ña kuenta iña i un ntíi ntíi é téku ña ni e ini ña, tsí kúntaa un ntíi ntíi vatā ó kaka'an ánje san ni ña.

Dā ntúvi kuenta Jesuu ini ukún kán

²¹Dá kúvi una ntúvi ne, e'nté nuu ña un síin kúnū é ixi i'xá san vatā

xkoó ini ña. Kidáā ne, xntánteē ñá i é Jēsuu kunáni, divi dīvi é kākā'an ánjē sán ni Māría nte dí'na dá kũ'un i'xá ña.

²²Dā xee tá'an ntuvi é ntuntoo ña, vatā ó kaka'an lei Muiséé ne, kue'en ní'i ña i'xá san ñuú Jerusaleen é ntāda ña i kuenta ntá'a Xuva kō. ²³Dé ntaa ña sá'ā, tsí kuān ó kaka'an lei iña Xuva ko: “Un ntíí ntíi i'xa tii, i'xa nuu í ne, kuntuo xio kuenta iña Xuva ko”, ka'án lei san. ²⁴Ku'élen ña, kũntído ña doméni nú nāa kán dī, vatā ó kaka'án lei iña Xuva ko: uun na'a paloma ntíkín o ũvi páloma na'nu.

²⁵Ntuvia tsikán ne, kátūví uun ñatíi ñuú Jerusaleen, ñá nani Símiuun ña e dóo va'á ña'a, e dóo kanuu iní ña Xuva kō. Kantétu ña amá ki'xi ña nakākú ñuú Israee. Espíritū Sántū sán tuví ni'i ñá Simiuún ne, ²⁶xé'le ñá é kūtuni Símiuun tsí ña kuví ña tē ña di'na kiní ña Cristu, ña táxnuu Xuva kō. ²⁷Kidáā ne, ku'élen ñá má ũkún kán, tsí Espíritū Sántū sán ne, nánē'le ñá ña é kuān koo vií ña. Divi tsi ntuvi tsikan ku'élen ni'i Jóseé san ni Māría san i'xá ña Jesuu má ũkún kán dī é ntāda ñá i kuenta vatā ó kaka'an lei san. ²⁸Kidáā né, ki'i Simiuún san i, iní'i nteé ña i ne, dá kidáā kākā'an ntá'ví ña ni Xuva kō, kaka'an ña:

²⁹Xuvā kó, vi'i a vé ne, é vā'á o é tā'xi nto itsi é na kũví u ve, tsi é kuntaa vatā ó kaka'an ntó nī ko.

³⁰É iní u nuú ko ve, ña e véxnakākú ntí,

³¹ñā e táxnūu nto é kīni un ntíí ntíi ñá ntoo ñuxiví sa.

³²Divi ñā naxi'í nuu ña ñuxivi vata kaa ñu'u é kaxi'í nuu nuu ko.

Dōo xi'í nuu ka'nu ña iña ña'a nto, ña ñuú Israee san dī.

Kuan ō ka'an Símiuun.

³³Uva Jēsuu ni dí'i ñā ne, koó dā kúdu'va ña da téku ña é kākā'an Símiuun iña i'xá ña. ³⁴Kidáā né, nāxnuu viko Simiuún san ña ne, dá kakā'an ñá ni Māría, dī'i Jēsuu: —Koton tsí i'xa salá ne, vé'xi é vii e dóo titín ña'a ña Israee sán ne, kó'xo ñā né, ō nakuntáñi ná kuenta iña i. Dōo titín ña'a san koto ña i ne, nantii ni'ni ña i, ³⁵vata koo é dukuan koo kūtuni nté ō ntádē kuení ntí'xe ña'a san. Divin dí, dōo u'vi kuvi ó, vata tē káā é ũvi nuu i ni'ni ntído nima ó dī —ka'an Símiuún san ni Māría.

³⁶Íkán ntitsi úun ñadī'í, ña e dóo atā, ñá naní Ana, ña é ka'án naa Xuva ko. I'xá Fanuee, tatá vi'i Asee. Dutsi kuia ña tánta'a ña ne, u'xe kuia tsi íntoo ni'i ta'an ña ni xīi ña. ³⁷É ita ntí'xin kīmi díko kīmi kuia é ntukíi ñā. Ná ni ntíi ku'élen ña má ũkún kán. Ntē ntúvi ntē níñu kanuu iní ña Xuva kō ne, kaitúvi ixu ña ne, kaka'an ntá'ví ña dī. ³⁸Ura dú'va tsi i xéé Aná san mí ntōo ña ne, eni nt'u'u ña kánakué'le ña sintiá'vi nta'a Xuva kō, ne, kaka'an ñá iña i'xá san ni ũn ntíí ntíi ña'a san, ña ntantétu xoo é xee i é nakakú ñuú Jerusaleen.

Dá kũnú'u ña ñuú Nazaree

³⁹Kidáā ne, da kúvi dé ntaa ntí'i ñā é kākā'án lei Xúva kō ne, kúnū'ú ña ñuú Galilea, un tsi nté ñuú mii ñā, mí nani Nazaree. ⁴⁰Íkán éni

ntu'u i'xá san é'nu. Dōo ntii é'nu. Dōo ki'in inī i. Dōo kuínima Xúva ko i.

Dā tuví Jesuu má ūkún kán

⁴¹ Kuia kuía ntáñe'e uva Jēsuu ni dī'i nā ŋuú Jerusaleen dá kakuvi viko da nátava Xuva kō ña Israee ŋuú Egítō. ⁴² Dā xee tá'an uxuvi kuía Jesuú ne, kué'en ntí'i ña ŋuú Jerusaleen váta xkoó ini ña da kaxío viko san. ⁴³ Dā inú kava viko sán ne, ítuví mii Jēsuu Jerusaleen, é ntē ña ni iní dī'i ñā, nté uva ñā. ⁴⁴ Te kúntí'xi i'xá ña mé'ñu ñā'a san, kuíni ña. Uun ntuvi va v'á'a ŋú'u ña itsi da kútuni ña é ña te ntikín ntu i'xá ña ña. Kidáa ne, eni ntu'u ña nántuku ña ñā mé'ñu ñāvi'i ña ni ña ini ña. ⁴⁵ Nā ni nāni'i nā ña. Kidáa né, ntiko kōo xtúku ña, kue'en nā, kūnantúku ña ña ŋuú Jerusaleen. ⁴⁶ Dā kúvi uni ntúvi ne, nāni'i nā ña ini ukún kán. Ntoó ni'i ña mastrú lei, kaini ña e ntáka'an nā ne, katsixe'e Jēsuú san nā dī. ⁴⁷ Un ntíi ntíi ña e téku i ne, koó dā ntákudu'va ña, tsi dōo ntíto Jesuú san ne, dōo ini ña nté koo nantiko kōo nā dī. ⁴⁸ Dā íni uva ñā ne, koó dā kúdu'va ña. Dī'i ñā né, kaka'an ña:

—I'xá mii ko, ¿nché kui kuān o dén ntun nī ntí? ¿Nā inin ntun tsí ntuví ntí uva o né, dōo ntánti'i iní ntí ntánantukū ntí o? —ka'an ña.

⁴⁹ Kidáa ne, kaka'an Jēsuu ni ña: —¿Nté kui ntánantuku ntu ntō ko? ¿Ñā ntu íni nto tē kantio é i'a kutúví u má vi'i Uvā ko? —ka'an Jēsuu ni ña.

⁵⁰ Ntá tsi ña ni ñé'e diki ñā nee iña é káka'an nā ni ña.

⁵¹ Kidáa ne, kúnū'ú Jesuu ni úva ñā ŋuú Nazareé ne, dē ntaa ntí'i ña nēe e teé tsiñu uva ña ñā. Dī'i ñā ne, xnuu v'á'a ntí'i ña sá'ā nima ña. ⁵² Jesuú ne, kué'ën é'nu ña. Dōo kúki'in inī nā dī. Dōo kuínima Xúva ko ña, ni ūn ntíi ntíi ña'a sán dī.

Dá káka'an ntódo Juaan Bautista ŋuu itsi

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

3 Dā kúvi xe'un kuia é idé Tiberiu ña é kadé kú've un ntíi ntíi ŋuú é káduku ntée Romá ne, kidáa odo nūu Poncio Pílatu ŋuú Judeá ne, odo nūu Heródé ŋuú Galileá dī. Ení Heródé, nā nani Fēlipé ne, odo nuū nā ŋuú Traconite ni nūu Ituriá dī. Ña nani Lisaniá ne, odo nuū nā ŋuú Abilinia. ² Anaa ni Caífaa ne, ntáde ña dutu ñā odo nūu. Ntuvi tsikán ne, xée tū'ún Xuva kō nta'a Juaan Bautista, i'xá Zacaria, mí tuví ña ŋuu itsí kán. ³ Kidáa ne, kué'ën Juaán san, ita ntí'xin ña dá kaniñ dīñi ntute ka'nu é nani Jōrdaan, kaka'an ntódo ña ni ñā'a san é na nātivi iní ña kuétsi ña ne, na kútsi ntute ña dī, vata koo é na káda ka'nu iní Xuva ko ni ña kuétsi ña. ⁴ Sá'ā kúvi vata o xntee na'a ña ka'án naa Xuva ko, nā nani Isáia, kaká'an ña:

Xée nūu itsí kán uun tatsin é un ntii tsi káka'an:

“Nakoo tú've ntó itsi Xuva kō; nakaán nuu nto itsi ntaa mí kī'in ña.

⁵ Un ntíi ntíi xi'ntí ne, ntadí nuu. Mí'i ió xuku ni tī'i í ne, ntuntaa. Itsi mi dōo nakutá'nu ne, ntuntaa dī.

Itsi mí ña v'á'a o ne, ntuvá'a dī.

⁶Kidāā ne, un ntíí ntíí ña'a san kiní ña

ña é taxnúu Xuva kō é nakakū ñá kō”,

kuan ō ka'an tatsín san.

Du'va ō ka'an Isáíá san. ⁷Ñá tē nté kaa ña'a xée ña mí tuví Juaan é ntio ña é nakūtsi ntute ña ña ne, kaka'an Juaán san ni ñā:

—iNtō'o é tatá koo nto e dóo kīni ntáa nto! ¿Xóo ntu kakā'án i ni ntō é kūvi nakáku nto é ntō'o nto é ta'xi Xuva kō ve? ⁸Vá'a tsi koo víi nto vata koo e díto é nadama nti'xe nima nto. Ñá ku ka'án ntó ni tā'an nto:

“Xo'ō né, tatá vi'i Abraan o”. Kaka'án u tsí Xuva kō ne, kuvi ntada ña xuu tatá Abraán tē dí ntio ña. ⁹Dukuān ne, é iō tu've káa ntee é nakīin nti'i ña utun sán un tsi nte nú ditsin i. Un ntíí ntíí utun é ña kakíi kiti vā'a i ne, katsin ña ne, dá kāmí ña —kuān o ka'án Juaán san ni ñā'a san.

¹⁰Kidāā né, tsixele ñā'a san ña:

—¿Ntē ntú koo víi nti kuan? — ka'an ñā'a san.

¹¹Dá kakā'an Juaán san ni ñā kidaā:

—Xoo é iō uvi du'nu i ne, na kuē'é ña kunūu tuku ña'a, ña é ña tuvi dú'nu i. Tē xoo é iō é kae'xí i ne, na kuē'é ña dava na kā'xí ña'a, ña é ña tuvi é kā'xi —ka'an ña.

¹²Vé'xi ña ntaído diu'un xóo dí é kūtsi ntute ña ne, dá tsixele ñā Juaan:

—Mastrú, ¿ntē ntú koo víi nti dí? —ka'an ña.

¹³Ne, dá kakā'án Juaan:

—Ña kuído nto vata kaa ntaído nto diu'un xóo san; mii tsí é kuido nto vatā ó kaka'an leí san —ka'an ñā ni ñā.

¹⁴Sntadún san dí ne, tsixele ñā dí: —Ntí'í ni, ¿ntē ntú koo víi nti? — ka'an ña.

Ne, kaka'án Juaan:

—Ña kuído dú'u nto nté uun iña ña'a; ntē ña ku nau'ví nto ña. Ntē ña ku da'ví nto ña dovete tē ña te neé kade ña. Ñá kākán ka nto xá'vi nto, tsí e dívi tsí é kani'i nto —ka'an ñā ni ñā.

¹⁵Ña'a sán ne, ntaítsu'un ñā ntantétu ña. Ntādē kuení mii ña tē nté kaa ne, Juaán san é Cristu ña.

¹⁶Ntá tsi Juaán san ne, kaka'an ñā ni ūn ntíí ntíí ña'a san:

—Xu'ú ne, kūdii ntute kadá'vi ú nto da kanakūtsi ntute ú nto ne, ntá tsi vé'xi ūun ña'a, ña e díí díí ka ka'nu é xu'u, é ntē ña kainuu á'vi ko é nantúte ú xo'o nti'xen ña. Dívi ñā ne, ñá tē ntúte dā'vi ñá nto, tsí Espiritū Sántu sán dā'ví nuu ña nto, ni ñū'u é kai'xi. ¹⁷Dívi ñā né, ni'i nta'a ña ūtun é kāni ña trigu é nātsoo xio ña xáka i. Nātsu'un vá'a ña trigú san ini aka ña, ntá tsi ka'mi ña xáka san mé'ñu ñū'ú san mí ña ntá'va —ka'an ña.

¹⁸Ne, titín ka nuu i é kākā'án Juaán san ni ñā'a san dá kaka'an ntódo ña ni ñā tú'un va'a san dí. ¹⁹Ntá tsi de tíi Juaán san ni ña tsiñu ka'nu i, ña Heródē, tsi náki'i Heródē san ñadí'i ení ña Felipe, ñá nani Herōdia. Dē tíi ña ni ñā kuenta iña é un nti'i nuu i é kīni kaa é idé ña dí. ²⁰Ntá tsi dā téku Heródē ne, tuku nuu i idé túku ña: tsí xnúu kutu ñā Juaán san viutun.

Dā ítsi ntute Jesuú

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹Dá kanakūtsi ntute Juaán san un ntíí ntíí ña'a sán ne, ítsi ntute Jesuu ntá'a Juaán san dí. Dá kakā'an ntá'ví Jesuú ne, ura dú'va

tsi nákaan xí'i e dukún kán. ²²Dítō tsi vé'xi daxi daxi Espíritū Sántū san vata kaa paloma é nākuntéku dikí ñá ne, dā téku ña uun tatsín e dukún kán é kāka'an:

—Divín é i'xá mií kó e dóo ntio ko. Divín é nakaxnúu ú o —ka'an tatsín san ni ñā.

Ñavi'i ata Jēsuu

(Mt. 1:1-17)

²³É kūvi oko u'xi kuia Jēsuú san da éni ntu'u ñā edé tsiñū ñā. Divi ñā né, i'xá Josee ñā, kuíni ñā'a san. Joseé san ne, i'xá Elii. ²⁴Elif san ne, i'xá Mataa. Mataá san ne, i'xá Levii. Levií san ne, i'xá Melqui. Melquí san ne, i'xá Jana. Janá san ne, i'xá Josee. ²⁵Joseé san ne, i'xá Matatia. Matatiá san ne, i'xá Amoo. Amoo san ne, i'xá Nauun. Nauún san ne, i'xá Eli. Elí san ne, i'xá Nagai. ²⁶Nagai san ne, i'xá Maa. Maá san ne, i'xá Matatia. Matatiá san ne, i'xá Semei. Semeí san ne, i'xá Josee. Joseé san ne, i'xá Judaa. ²⁷Judaá san ne, i'xá Juanaan. Juanaán san ne, i'xá Resa. Resá san ne, i'xá Zorobabee. Zorobabéé san ne, i'xá Salatíe. Salatíeé san ne, i'xá Neri. ²⁸Nerí san ne, i'xá Melqui. Melquí san ne, i'xá Adi. Adí san ne, i'xá Cosan. Cosán san ne, i'xá Elmadaan. Elmadaán san ne, i'xá Ee. ²⁹Eé san ne, i'xá Jesuu. Jesuú san ne, i'xá Eliezee. Eliezeé san ne, i'xá Joriin. Joriín san ne, i'xá Mataa. ³⁰Mataá san ne, i'xá Levii. Levií san ne, i'xá Simiuun. Simiuún san ne, i'xá Judaa. Judaá san ne, i'xá Josee. Joseé san ne, i'xá Jonaa. Jonaá san ne, i'xá Eliaquiin. ³¹Eliaquiín san ne, i'xá Melea.

Meleá san ne, i'xá Mena. Mená san ne, i'xá Matata. Matatá san ne, i'xá Nataan. ³²Nataán san ne, i'xá Davii. Davíí san ne, i'xá Isaii. Isaií san ne, i'xá Obee. Obeé san ne, i'xá Boo. Boó san ne, i'xá Sala. Salá san ne, i'xá Nasuun. ³³Nasuún san ne, i'xá Aminadaa. Aminadaá san ne, i'xá Amiin. Amiín san ne, i'xá Arni. Arní san ne, i'xá Eruun. Eruún san ne, i'xá Fare. Faré san ne, i'xá Judaa. ³⁴Judaá san ne, i'xá Jacoo. Jacoo san ne, i'xá Isaa. Isaá san ne, i'xá Abraan. Abraán san ne, i'xá Taree. Tareé san ne, i'xá Nacoo. ³⁵Nacoo san ne, i'xá Seruu. Seruú san ne, i'xá Ragau. Ragaú san ne, i'xá Pelee. Peleé san ne, i'xá Hebe. Hebé san ne, i'xá Sala. ³⁶Salá san ne, i'xá Cainaan. Cainaán san ne, i'xá Afasaa. Afasaá san ne, i'xá Seen. Seén san ne, i'xá Noee. Noeé san ne, i'xá Lamee. ³⁷Lameé san ne, i'xá Matusaleen. Matusaleén san ne, i'xá Enoo. Enoó san ne, i'xá Jaree. Jareé san ne, i'xá Malalee. Malaleé san ne, i'xá Cainaan. ³⁸Cainaán san ne, i'xá Enoo. Enoó san ne, i'xá See. Seé san ne, i'xá Adaan. Adaán san ne, i'xá Xuva kō.

Dā nchó koto ntee tó'ō e ña vá'a san Jēsuu

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

4 Jesuú ne, nuu tsitu Espíritū Sántū sán nima ñā, ntiko koō ñā é ñe'ē ña nú ntute ka'nu é nani Jōrdaan. Kue'en ní'i Espíritū Sántū san ña, kué'en ña ñūu itsí kán mí xoxó ñā'a. ²Ikān itúvi ña uvi díko ntuvi ne, ntá tsi tó'ō e ña vá'a san ne, ito nteé ña. Ñá ni ē'xí kue'en ña ntuvi é itúvi ña ikān. Dā rkontúví

ne, kākin ña. ³Kidāā né, kaka'an tó'ō e ña vá'ā san ni ña:

—Tē nuu é ntaā i é i'xá Xuva ko ō né, viin é nantūvi xuu sá'a tañú'ū — ka'an tó'ō e ña vá'ā san ni ña.

⁴Kidāā ne, nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—Tū'ún Xuva kō ne, kaka'an: “Ñá te da mii tsi tañú'ū san kantío ña'a san, tsí kantio ña un ntí'ī tū'ún é kākā'an Xúva kō”, ka'an —ka'an ñá ni i.

⁵Kidāā ne, kúxee ni'i tó'ō e ña vá'ā san ña uun itsi mi dóo dūkun.

Uun da'na tsi nañé'ē ña un ntí'ī ntí'ī ñuu é ió da kani'ī ñūxiví ne,

⁶kaka'an ni Jesúsú san:

—Xu'ú ta'xi u é kadā kú'ven dá kani'ī ñūxiví san. Ta'xi u é un ntí'ī e dóo va'á san é kūví iña o. Tsí xu'ú ne, é ntūvi kuenta ntá'a ko é un ntí'ī sá'ā ne, kué'ē ú da xōó ka tsi é ntio ko. ⁷Te nakūnchítin nūú ko ne, te kunūu ini ó ko ne, é un ntí'ī kūvi iña o —ka'an ni Jesúsú.

⁸Kidāā ne, nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni i:

—Tū'ún Xuva ko ne, kākā'an:

“Kunūu ini o Tó'o o Xuva ō. Da mii tsi ñá é kuinti'xe o ña”, ka'an — ka'an ñá ni tó'ō e ña vá'ā san.

⁹Kidāā ne, kue'en ní'i tó'ō e ña vá'ā san ña ñuu Jerusaleen. Nakáa ñá ñá ñá xúkun ka'nu mí'i e díí díí ka dukún ne, dá kakā'an ni ña:

—Tē nuu é ntaā i é ñá ñá Xuva kō ne, nakō'xón nuun kúñu ō un tsi nte í'a. ¹⁰Tsí kaka'an tū'un Xuva kō:

Tsí taxnūu ña ánje ñá é vii ñá o kuenta,

é kūnuu mé'ñu kūnuu dava ña o.

¹¹Kūrkaa ánje san o,

vata koo é ña náki'in nté uun xuu,

ka'an —ka'an tó'ō e ña vá'ā san ni Jesúsú.

¹²Ne, nántiko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni i:

—Du'vā ó kaka'an tū'un Xuva kō dí: “Ñá ku nté dúkuan kōto nteen Tó'o o Xuva ō”, ka'an —ka'an ñá ni é ña vá'ā san.

¹³Dā ña ni kuvi vii tó'ō e ña vá'ā san nté koo vii é kō'xó ntéé Jesuu ne, kii nteé xio, kue'en.

Dā éni ntu'u Jesúsú dé tsiñu ña ñuu Galilea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴Nāxee Jesúsú ñuu Galilea, nuu tsitu nima ñá Espíritū Sántū san é vii ñá tsiñu ña. É da mí'i ká ñuu ntáka'an ñá'a san iña Jesúsú.

¹⁵Nakuá'a ña ñá'a san ta'án ñuu ta'án ñuu má vi'i mi ntánataká nuu ña Israee. Un ntí'ī ntí'ī ñá'a san ntáka'an ñá e dóo va'á Jesuu.

Dā itúvi Jesuu ñuu Nazaree

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶Kidāā né, nāxee Jesúsú ñuu Nazaree, mí é'nu ña. Ntuvi dá iō dá'na ne, kué'en ñá má vi'i mí nataká nuu ña Israee váta xkoó ini ña. Nákuntísi ña é nakuá'a ña tū'un Xuva kō. ¹⁷Xé'e ña ña tūtu é de vá'a ña ka'án naa Xuva ko, ñá nani Isáia. Nākaán ña ne, nāni'i ña mí du'vā ó kaka'an:

¹⁸Espíritu Xuva kō ne, nuu mé'ñu nuu dava ña ko, tsí ñá ñá teé tsiñu ña ko é ká'án u tū'un é vā'á ni ña ntá'vi.

Ñá ñá táxnūu ña ko

é kā'án u ni ña ñu'u kutū nté
koo nakáku ña,
ní é nākaán u ntuxnúu ña kuāa,
ní é nakákú u ña ntáde xení
ña'a ni í,

¹⁹ ní é kā'án u tsi é xee ntúvi e dóo
va'lá koo vií Xuva ko ni ñā'a.
Kuān ó kaka'an tú'ūn é nakuā'a ña.

²⁰ Kidāā ne, naxtínuu Jesuu tútú
san ne, dā naku'é'e ña ña kaxntii
nú vi'í mi ntánataká nuu ña ne,
nákutúví xtuku ña. Un ntíí ntíí ña
ntoo sán ne, ntaíto ña ña. ²¹ Kidāā
ne, éni ntu'u Jēsuu kaká'an ñá ni
ñā:

—Tū'ún sa'lá ne, é vevii é kākuntaa
vata kaa e téku nto dá kanakuā'a ú
nto —ka'an Jēsuu.

²² Un ntíí ntíí ña'a sán ne, vá'ā ó
ntáka'an ñá iña Jēsuu. Da kúdu'va
ña é kuān nte vá'ā ó kaka'an ña.
Ntatíin mii ñā, ntáka'an ña:

—¿Ñā ntu te i'xá Josee ñá sā'a? —
ka'an ñá'a san.

²³ Dá kakā'an Jēsuu ni ña:

—Ncho ka'an ntó ni kó vatā ó
ntáka'an ñá'a san: “Tē nuu é ntaā
i é medíku ntō ne, ntavá'a mii ntō
kúñu ntō.” O ncho ka'an ntó ni ko:
“Vatā o téku ntí nēe é idé nto ñuú
Capernaú ne, kuān koo vií nto i'a
dí, ñuú mii ntō”, te kuan kōo é ncho
ka'an nto.

²⁴ Nuú é ntaā i é kāka'án u tsi nté
uun ña'a ña ka'án naa Xuva ko ne,
ñá ntio ña'a san, ña ñuú mii ñā, é
kíni ña tú'ūn é kāka'an ña. ²⁵ Nuú
é ntaā i é kāka'án u tsi ñá te da dīi
ñadi'í kíi san ntoo ña ñuú Israee
ntuvi da itúvi Elia. Dā kidāā ne,
ña ni kíin kuē'en tsi davi uni kuia
nte dáva ne, dōo kútama ña'a san
da kanií ñuú san. ²⁶ Ntá tsi ña ni

taxnúu Xuva kō Eliá san e kixntíi
ña ñadī'i kii, ña ñuú Israee, tsi
táxnūu ña ña é kixntíi ña uun ñadī'i
kii, ña ñuú Sareta, ñuu é tuvi étsin
Siduun. ²⁷ Ná te da dīi ña ntákuvi
kui'i é kānako'xo kúñu í ntóo ña
ñuú Israee ntuvi da katúvi ña ka'án
naa Xuva ko, ñá nani Eliseu, ntá tsi
nté uun ña'a, ña ntánchokuvi, ña ni
ntuvá'a ña. Tsí mii tsi Nāmaan, ña
ñuú Siria, ntuvá'a ña —ka'an Jēsuu.

²⁸ Ntá tsi ña ntoo iní vi'í mí
nataká nuu ña Israee ne, un vá'a
tsi kúdiin ña dā téku ña é kuān ó
kaka'an ña. ²⁹ Nákuntāñi ña'a sán
ne, nakunu ña Jesuu ñuú ña. Kue'en
ní'i ña ñā rki uku é nakō'xó nuu ñá
ña. ³⁰ Ntá tsi kíi ni'ni Jēsuu mé'ñū
ña'a san, kué'en ñā.

Ñatii, ña é nuu é ña vá'ā nima i

(Mr. 1:21-28)

³¹ Jesuú ne, kué'en ña ñuú
Capernaú é tuví ñuú Galileá ne,
ikan kanakuā'a ña ñá'a san ntúvi dá
iō dá'na. ³² Koó dā kúdu'va ña'a san
tú'ūn é kanakuā'a ña ña, tsi dóo ini
Jesuu nee é kaka'an ña.

³³ Má vi'í mí nataká nuu ña Israee
san ne, tuví uun ñatii, ña é nuu
é ña vá'ā nima í ne, un ntii tsi
kaka'an:

³⁴ —iNa koo mii ntō ntí! ¿Néé
ntu vii ntó ni ntí, Jesuu, ña ñuú
Nazaree? ¿Vē'xí ntu nto é nākunaá
nto ntí? Xu'ú ne, iní u nto, tsí dīvi
ntō e dóo va'lá nto iña Xuva ko —
ka'an ni Jēsuu.

³⁵ Kidāā ne, de tíi Jesuu ni é ña
vá'a san, kaka'an ñá ni í:

—iDiin tsi kutúvin! iNtiin nima
ñatíi sā'a! —ka'an ñá ni e ña vá'a
san.

Kidáā né, un ntii tsi nāntava é ña vá'ā san ña ñu'u kan, mé'lñū un ntíí ntíí ña'a san da ntíi nima ña. Ntē ña ni ní'i kui'í ña da ntii é ña vá'ā san.

³⁶Dōo u'ví ña'a san un ntíí ntíí ñá da íni ña. Ntátsix'e'e ta'an mii ña:

—¿Neē ntú tu'un sá'ā? Ña sá'á ne, ¿nté kui dóo iō ña é vii ña? Tsi dá mii tsi kaka'an ñá ne, kūvi idé ña nakúnu ña é ña vá'ā san —ka'an ña.

³⁷Da mí'i ká ñuú san ntáka'an ñá iña Jesús.

Dā ntavá'a Jesuu ñuntíi Sīmuún Pedru

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸Kidáā ne, náakuntísi Jesuu, ntáka ña vi'i mi ntánataká nuu ña Israeé san ne, kué'en ñá nú vi'i Sīmuun Pedru. Ikān tuví ñuntíi ña ne, dōo kaxé'e ña ka'ni. Íkan ña dā xe'e ntá'a Jesuu é na ntāvá'a ña ña.

³⁹Nákuntēi Jesuu nuu ñadí'í san mí tuví ntaa ña ne, kaka'an ña é na ntikó ka'ni san. Ura tsí i nakuntísi ña, da de vá'a ña é ká'xí Jesuu ni ñá'a ña.

Dōo titín ña ntánchokuvi ntavá'a Jesuu

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰Ura da kaído nuu ngántíi san ne, xée ūn ntíí ntíí ña'a san, xee ní'i ña ña'a ña, ña ntánchokuví san, mí tuví Jesuu. Dōo titín nuu kui'í ntákuví ña. Tiin nta'a Jēsuu ñá'a san xe un xé un ñā, ntavá'a ña ña.

⁴¹Ñá te da dii ña ntánchokuví san ne, ntii é ña vá'ā sán nima ña. Koó dā ntákachu'u ntáa é ña vá'ā san, ntáka'an:

—iDivi ntō é I'xá Xuva ko ntō!
—ka'an.

Ntá tsi de tíi Jesuu ni é ña vá'ā san. Ñá ni xē'é ña itsi é ká'an, tsí ini tsí divi ña é Cristu ña, ña e táxnuu Xuva kō.

Kaika Jesuu kánii ñuú Galilea, kaka'an ntódo ña ni ñā'a san

(Mr. 1:35-39)

⁴²Dā tuví ne, kué'en Jēsuu díñi ñuú san mí xoxo ntóo i. Ntá tsi ñā'a sán ne, dōo nántuku ña ñā. Xée ñā'a san mí tuví ña ne, ñá ni nataxā ñá ña, tsí ña ni ntío ña'á san é kī'ín ka ña. ⁴³Ntá tsi kaka'an Jesús:

—Da mii é kī'ín ka ú xio ñuú san, kika'án u ni ñā'a san tú'ūn é vā'a iña i mí kadē kú'vé Xuva kō, tsí divi tsiñu sā'a e táxnuu Xuva kō ko —ka'an Jesús.

⁴⁴Kué'en ñā ne, kuka'an ntódo ña ni ñā'a má vi'i mi ntánataká nuu ña Israeé san dá kanií ñuú Judea.

Nuu i e dóo ka'nu e kúvi ni ña ntátiin tsákā

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

5 Uun ntuvi ne, ntitsí Jesuu díñi míni ká'nu é nani Genesāree. Ñá te da dii ñá'a xee ña é kini ñá Jesús. Un tsi tavi núu ña ñā e dóo ntio ña é kini ña tú'un Xuva kō. ²Íni Jesús úvi tun ntōo íxū é ntoo díñi ntute kán ne, ña ntátava tsákā sán ne, é ntii ña tun ntōó san é nakate ña xunu ña. ³Kidáā ne, kúxēe Jesús iní tun ntōo Sīmuún san ne, dā ikan ñá ña da xe'e é na nak'ín íka ká ña iní ntute san tun ntōó san. Kidáā né, eni ntu'u ña kaka'an ñá ni ñā'a san. ⁴Dā kúvi ka'an ñá ni ñā'a sán ne, kidáā ne, kaka'an ñá ni Sīmuun:
—Kué'en ní'i nto tún ntōó san iní ntute mí kúnú san ne, dá nakuítá

nuu nto xunu nto, dá t̄in nto tsákā san —ka'an Jesús ni ña.

⁵Simuún san ne, kaka'an ña:

—Mastru, kué'en niñu vétun é ñū'u nti, ntáde tsiñu ntí ne, nté uun tsákā ña ni ní'í nti ti. Ntá tsi te divi nto kā'an ntó ne, nakuítá nuu xtuku ntí xunú nti —ka'an ña.

⁶Kuān o dé nti'xe ña ne, ñi

kué'en tsí ñu'u tsitu tsákā san xunú ña dā nátavā ña. Dókō sá ni ntātsin tu'un xunú ña. ⁷Kidāá né, ide ña nta'a ña ni ñá ñu'u tuku tun ntóo san vata koo é kí'xi ña, kixntíi ña ñā. Kí'xi ña ne, natsítu kué'en ñá ntuvi tún ntóo san. Dókō sá te ni ntíi ntoko tun ntóo ña. ⁸Dā íni Simuun Pedrú san nté o kúvi ne, nākunchíti ntāa ña nuu Jesús, dá kakā'an ña:

—Kii nteé xio nto ko, Tó'ō, tsí xu'ú ne, dōō iō kuetsí ko —ka'an ñá ni Jesús.

⁹Tsi dóo ū'ví Simuún san, ni ūn ntíi ntíi ña nguī san, tsi dóo kue'e tsákā táva ña. ¹⁰Kuan o kuíni Santiaú san di ní Juaan, i'xá Zebedeu, ña é dadii ntáde tsiñu ni Simuún san. Ntá tsi kaka'an Jesús ni Simuun kidaā:

—Ñá ku u'ví o. Tsí vatā o den da t̄in o tsákā ne, un tsi nté vevíi ne, kuan kōo ni'i o ña'a, ña é kuntikin Xúva kō di —ka'an ñá ni Simuun.

¹¹Kidāá né, ntii ni'i ña tun ntóo san diñi ntute k̄an né, dā tsóo mii ntí'i ña iña ña, dá kué'en ñá, kuntikin ñá Jesuu.

Dā ntavá'a Jesuu ña nako'xo kúñu i

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹²Uun ntuvi ne, tuví Jesuu uun ñuú ne, xée uun ñatíi, ña é

kanako'xo kúñu i. Dā íni ña Jesuú ne, nákútinteí ña ñu'u k̄an, kaikan ña dá xe'e:

—Tó'ó, tē ntio nto ne, kuvi nakuitā ntó kui'i ko —ka'an ñá ni Jesús.

¹³Kidāá ne, t̄in nta'a Jesús ñá, kaka'an ñá ni ñā:

—Ntio ko. iNa ntūvá'an ve! —ka'an ñá ni ñā.

Ura dú'va tsi i kue'en ntí'xe kui'i é kanako'xo kúñu ñā. ¹⁴Kidāá ne, kaka'an Jesús ni ña:

—Nté uun ña'a san ña ku ká'an ni'in ña. Mii tsí é kué'én nta'a dutú san na kiní ñá o. Kué'en ni'in doméni iña i é ntūvá'an san vata o ka'an Muísee, vata koo é un ntíi ntíi ña'a san kutúni ña tsi é ntuntoon kui'i é kākuví o —ka'an ña.

¹⁵Ntá tsi da díi díi ka k̄uxée nuu tú'un iña Jesús. Ñá te nté kaa ña'a nataká nuu ña é k̄ini ña é k̄aka'an Jesuú ni é ntuvá'a ña kui'i ñá di.

¹⁶Ntá tsi Jesuú ne, kii nteé xio ña mí xoxó ña'a ntoo ña ne, ikan k̄uka'an ntá'ví ña.

Dā ntavá'a Jesuu uun ña'a, ña natíin

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷Uun ntuvi ne, tuví Jesuu, kaka'an ñá ni ñā'a san. Ikān ntoo ña fariseu ni mastrú leí di, ña vé'xi da kaníi ñuú Galilea, ñuú Judeá, ni ñuú Jerusáleen. Dōo xé'e Xuva kō é k̄uvi víi Jesuu é ntavá'a ña ña ntánchokuvi. ¹⁸Kidāá ne, xee ní'i ña uun ñatíi, ña natíin, ntékú ña chidō. Ncho kí'vi ni'i ña ña íni ví'i kan é xtuví ñá ña nuu Jesús, ¹⁹ntá tsi ña ni naní'i ña nté koo kí'vi ña, tsí ña te nté kaa ña'a ntáñi ña. Dukuān ne, k̄uxée ña rki ví'i kan, dá nakuído ña xkiti tsió san ne, da nákií ñá ña

nchokuví san, kanií tsi ña ni chido ñā, nuu Jesús. ²⁰Dā íni Jesuu tsi dóo ntánuu iní ña vexní'i ñā ne, kaka'an ñā nī ña nchokuví san:

—Veví'í ne, é dē ka'nu iní u ni o kuētsí o ve —ka'an ñā.

²¹Kidāā ne, mastrú leí san nī ña fariseú san ne, eni ntu'u ñā ntádē kuení mii ñā: “¿Neē ntú ñā'a ñā sā'a é dotō tsí kaka'an ñā tú'ūn e dóo xii kaa? Tsí xoxo kuvi víi i é kāda ka'nu iní i ni kuētsí kō. Mii tsi Xuva kō é kūvi víi ñā.” Kuān ó ntádē kuení ñā.

²²Ntá tsi Jesuú ne, kūtuni ñā nté ō ntádē kuení ñā'a san ne, tsixe'e ñā ñā:

—¿Nté kuān ó ntádē kuení ntu nto?

²³¿Neē ntu é díi ka ña ntii tú'ūn é kā'án u, te kuiní nto: “É ntōo kuētsi o vē”, o te kā'án u: “Nakuntítsin ve, nakakan?” ²⁴Nañē'é u nto tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, kuvi víi u é nakate u kuētsi ñā'a ñuxiví sa —ka'an ñā.

Kidāā ne, kaka'an ñā nī ña natíin san:

—Nākuntítsin vé ne, dá naki'in chido ō ne, dá kūnú'ūn nú vi'i o kān —ka'an Jesús ni ñā.

²⁵Ura tsí i nakuntítsi ña natíin san mé'ñu ūn ntíi ntíi ñā'a san ne, da náki'i ña chido ñā, kunú'u ña nú vi'i ña kān, kaka'an ñā e dóo ka'nu Xuva kō. ²⁶Un ntíi ntíi ñā'a sán ne, koó dā kúdu'va ñā, ntáka'an ñā e dóo ka'nu Xuva kō. Dukuān ú'vī ñā dī, ntáka'an ñā:

—Nté uun ito vata kiní o nuu i e dóo ka'nu e íni o vevíi —ka'an ñā.

Dā kána Jesuu ñā nani Lēvii

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷Dā kúvi sá'ā né, ntii Jesuu, kué'en ñā. Xée ñā mí tuví ñā kaido

diu'un xōo iña ñuú Roma. Levii nani ñā. Tuví ñā uun itsi mí kaido ñā diu'un xōo ne, kaka'an Jesús ni ñā:

—Kuntikín ko —ka'an ñā ni ñā.

²⁸Kidāā ne, nákuntítsi Levii san. Tsoo mii ntí'i ñā iña ñā, kué'en ñā, kantikín ñā Jesús.

²⁹Da rkontúvi ne, tsū'un Levii san viko nú vi'i ñā kan kuēnta iña Jesús. Nā te da dii ñā'a, ñā ntánataka diu'un xōo iña ñuú Romá san, náataká nuu ñā. Kidāā ne, uun tsi itsi intóo ntíi ntíi ñā nú mesa.

³⁰Ntá tsi ñā fariseú san ni mastrú lei é dadíi tsi ntáde tsiñu ñā ne, eni ntu'u ñā ntáka'an ntée ñā ñā ntántikín Jesús, ntáka'an ñā:

—¿Nté kui ntaé'xí dadíi nto nī ñā ntánataka diu'un xōo iña ñuú Romá san, ni ñā iō kuētsi i dí? —ka'an ñā ni Jēsuu.

³¹Kidāā ne, nantíko kōo Jesuu, kaká'an ñā ni ñā:

—Xoó ñā'a, ñā é vā'á ne, ñā kantio ñā medíkū. Tsí mii tsí ñā ntánchokuví san é ntio ñā medíkū. ³²Ñā te ñā é vā'á san ñā é vexnantukū u, tsí ñā iō kuētsi i san, vata koo é na natívi iní ñā kuētsi ñā —ka'an ñā nī ñā fariseu.

Kuenta iña i é kuntoo ixu ō

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³Ntáka'an ñā ni Jēsuu:

—Ñā ntántikín Juaán san nī ñā ntántikín fariseú san ne, dōo ini xkuntoo ixu ñā; dōo ini ka'an ntá'ví ñā dī. Ntá tsi ñā ntántikín ntó ne, nguentúvi tsi ntáxi'i ntaé'xi ñā —ka'an ñā.

³⁴Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ñā ni ñā:

—¿Vá kúvi ntu víi nto é ña ká'xi ña'a san mí iō víko e ntatánta'a ña da ntóo ni'i ña ña e tánta'a san?

³⁵Ntá tsi tē xee úra i é ki'in ni'i ña ña e tánta'a sán ne, da kidáa kuntoo ixu ñā —ka'an ña.

³⁶Kantaa ña ni ñā nuu i sá'a dī:

—Nté uun xoxo ka'nté i uun ta'vi du'nu xée i é nākunteé nuu du'nu ata. Te kuan kōo víi ña ne, nativī ñā du'nu xée san ne, ñā vā'á ito ka, tsí ña te dadíi tekú doo xée san nī doo atá san. ³⁷Ntē xoxo tsu'un i ntute tinti'o xée san iní ñīi atā san, tsí ntute tinti'o xée san ne, dōo ntii iní i ne, ntáta ñīi atā san. Ñīi san ni ntūte tinti'o sán ne, ntuvi kunáa te ntāta. ³⁸Dukuān é kantio é kū'un ntute tinti'o xée san iní ñīi xée san dī. ³⁹Xoo e ntáxi'i i ntute tinti'o atā sán ne, ñā vādá ntio i ntute tinti'o xée san, tsí dií ka vá'a xi'i ntute tinti'o atā san é ntute tinti'o xée san, kuiní i —ka'an Jésuu ni ña.

Dā táva ña ntini'i Jēsuu xóko trigu ntúvi dá iō dá'na

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

6 Uun ntuvi dá iō dá'na ne, kué'en Jesuu ni ña ntini'i ñā, itā nti'xin ña má trigu kan. Ña ntini'i ñā né, tává ña xoko trigú san, dā xiín nuu ña nta'a ña ne, dā é'xi ña ntikin i san. ²Kidáa né, iō ñā fariseú san ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Nté kuān ó ntáde ntu nto? Tsi dóo xií kaa é kuān koo vii o ntuvi dá iō dá'na —ka'an ña.

³Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña:

—¿Vá ña ntu ni nakua'a nto nté o dé Davii ni ña ntini'i ña uun ntuvi da dóo kákin ña? ⁴Tsí kuk'vi ña iní vi'i Xuva kō né, dā kí'i ña tañú'u

e kúviko iña Xuva kó ne, dā é'xi ña, divi ña nī ña ntini'i ña, kuān te da mii tsi dutú san é kúvi ka'xí ña tañú'u e kúviko san —ka'an ña.

⁵Kaka'an xtúku Jesuu:

—Xu'u é vèxkúvi ú ñatíi ne, kadē kú'vé u iña ntúvi dá iō dá'na san —ka'an ña.

Ñatíi, ña natíin nta'a i

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶Tuku ntuvi dá iō dá'na ne, kué'en Jēsuú san má vi'i mi ntánataká nuu ña Israeé san ne, eni ntu'u ña kanakuā'a ña ña'a san. Ikān tuví uun ñatíi, ña natíin nta'a i. ⁷Mastrú leí san nī ña fariseú san ne, ntaíto xu'ū ñā Jesuu nté koo vií ña, tē ntavá'a ña ña'a ntúvi dá iō dá'na san ne, vata koo é ni'i tsi ña nté koo tsi'i kuétsi ña ñā. ⁸Ntá tsi Jesuú ne, iní ña nee e ntádē kuení mastrú leí san nī ña fariseú san ne, kaka'an ñā ni ñatíi, ña natíin nta'a i san:

—Nākuntítsin ne, dá kuntítsin mé'ñū ña ntoo san —ka'an ña.

Nākuntítsi ña ne, íntítsi ña mé'ñū ña'a san. ⁹Kidáa ne, kaka'an Jēsuu ni ña nguíi san:

—Iō é tsix'e'e ú nto ve. ¿Neé ntu é vā'á vii o ntuvi dá iō dá'na? ¿O vii o é vā'á ne, o vii o é kīni kaa? ¿O nakākú o ñā'a sán ne, o nākunaá o ña? —ka'an ña.

¹⁰Íto díto Jesuu un ntíi ntíi ña ntoo diñi ña ne, dá kakā'an ñā ni ñatíi san:

—Katan nteén nta'a o —ka'an ña.

Kuān o dé nti'xe ñatíi san ne, ura tsí i ntuvá'a nta'a ña. ¹¹Ntá tsi ña nguíi sán ne, dōo kúdiin ña. Eni ntu'u ña ntáka'an ña neé ntu é vii ñā ni Jēsuu.

**Dā nakaxnúu Jesuu uxúvi ñā'a
pustru ña**

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹²Ntuvia tsikán ne, kué'en Jēsuú uun itsi xukū mí kūka'an ntá'ví ña. Nii nīñú san kaka'an ntá'ví ña ni Xuva kō. ¹³Dā tuví ne, kāna ñá un ntíí ntíí ña ntántikin ñá ne, da nākaxnúu ña uxuvi ñá'a xoo é víi i pustru ña. ¹⁴Ña sāl'a é nakaxnúu ña é vii ñá pustru ña: Simuun, ña e xntánteē ña é Pedru kunáni ña; ni Āndree, ení Simuun; ni Sántiau, Juaan, Felipe, Bartulume, ¹⁵Mateu, Tumaa, ni Sántiau, i'xá Alfeu; ni Simuun, ña xntánteē ña é Zeloté dí; ¹⁶nī Júdā, ení Santiau; ni tūku Júdā, ñá é vē'xí ñuú Iscariote, divi ña é diko ña Jēsuu.

Ñá tē nté kaa ña'a kanakuā'a Jesuu

(Mt. 4:23-25)

¹⁷Dá kūntíi Jesuu ni pustru ña xuku sán ne, íntitsí ña mí nenī núu ne, ikān náataká nuu un ntíí ntíí ña'a, ña ntántikin ñá ne, ñá tē nté kaa ña'a san náataká nuu ña ntuvia tsikán dí, ña é vē'xí da mí'i ká ñuú Judea ni Jerusáleén dí, ni ñuú Tiru ni Síduun, ñuú é ntoo diñi ntute ñu'u kán. Xée ñá é kiní ña é kaka'an Jēsuú ne, é ntavá'a ña ña nēe kui'i ntákuví ña. ¹⁸Ña ntánto'o i é ñu'u é ña vá'a nima í ne, ntuvá'a ña dí. ¹⁹Dukuān ne, un ntíí ntíí ña'a san ncho tñin nta'a ña Jēsuu, tsí ini ña tsi dóo iō ñá é vii ña é ntavá'a ña un ntíí ntíí ña'a san.

Xoo e dñí i ne, xoo é ña dñí i

(Mt. 5:1-12)

²⁰Īto Jesuu ña ntiní'i ña ne, dá kakā'an ñá ni ñā:

—Nté kuān nte vá'a o iña nto é ña tuví neé iō nto, tsí kaduku ntée nto mí kadē kùlvé Xuva kō.

²¹'Nté kuān nte vá'a o iña nto é vevii e ntákakin nto, tsí rkontúvi ne, nta'a nto.

'Nté kuān nte vá'a o iña nto é vevii ne, ntaéku nto, tsí rkontúvi ne, naxkuntée nto.

²²'Nté kuān nte vá'a o iña nto dá ña ntío kue'en tsí ña'a sán nto, da tsoó mii ña ntō, da ntáka'an ntée ña nto, da ntánantii ní'ni ña nto tsi ntántikin ntó ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatii. ²³Na nākunuu dñi kue'én nima nto. Un tsi kantíta mii ntō e dóo dñí nto ntuvia dá kuan kōo víi ña ni ntō. Tsí divi ntō ne, ní'i nto ūun doméni é ta'xi Xuva kō. Tsí kuān o dé xení ñata ñā, ña intóo nte ntúvi dí'na, nī ña ka'án naa Xuva ko.

²⁴'Ntá tsi ña ntá'vi ide ntú nto, xoo é dóo kuika i, tsi é ní'i nto é intoo dñí nto.

²⁵'Ña ntá'vi ide ntú nto, xoo é dóo iō iña i vevii, tsí rkontúvi ne, dōo nto'o nto é ká'xi nto.

'Ña ntá'vi ide ntú nto, xoo é dóo dñí i vevii, tsí rkontúvi ne, kueku nto ne, kuntoo nta'xa nto dí.

²⁶'Ña ntá'vi ide ntú nto tē un ntíí ntíí ña'a sán ne, dōo vá'a ó ntáka'an ñá iña nto, tsí kuān o dé ña intóo kídaa nī ña é dotō tsi ntáka'an ña é ka'an ñá naa Xuva ko, ntá tsi ña te ntāā e ntáka'an ña.

Kuinima kó ña ntañchu'vi ko

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷'Ntá tsi ntō'o e ntañi nto ne, kaka'án u ni ntō: Kuinima ntó xoo é ña ntío i nto. Vá'a kō víi nto nī ña

ntaínchu'vi ntó di. ²⁸Nāxnuu viko nto ña e ntáka'an ntée nto. Kantá'vi ntó iña ña ntáka'an káni iña nto.

²⁹Tē xoó ña'a kaxé'le nuu ña vinuu ntó ne, kué'le ntó tinuu nto é ūun xo ká san di, na kué'le ka ñá di. Tē xoó ña'a kanakí'i nuu ña kutuun ntó ne, kué'le nto dū'nu ntó di, na kuní'i ña.

³⁰Da xóo ka ña'a, ña é kaikan kudii neé ntio i ne, kué'le ntó. Te kí'i ña da neé ka iña ntó ne, ñá ku ntāka nto. ³¹Vií nto ni tā'an nto vatā ó ntio nto é vií ñá ni ntó.

³²Tē ntákuinima ntó da mii tsi ña é kākuinima í nto ne, ¿neé ntu sintiá'vi ni'i nto? Un tsi nté ña kini ntáa san kuān ó ntáde ña. ³³Te vā'á o ntáde nto é da mii tsi ni ñā'a, ña é vā'á o ntáde ni ntó ne, ¿neé ntu sintiá'vi ni'i ntó di? Tsi un tsi nte ñá kini ntáa sán ne, kuān ó ntáde ña di. ³⁴Te xntii nto tā'an nto vata koo é na xntii ña ntó ne, ¿neé ntu sintiá'vi ni'i nto? Tsi ña kini ntáa sán ne, kuān o xntíi ña tā'an ña vata koo é na xntii tā'an ña ña di.

³⁵Ntá tsi nto'ó ne, kuinima ntó ña ntákune'u iní i ni ntó. Vá'a kōo vií nto ni ñā'a. Xntii nto tā'an nto é ña kuntétu nto te xntii ña ntó di. Kidáā né, dóo ka'nu nuu i é ta'xi Xuva ko ntó. Kidáā ne, kuvi nti'xe nto i'xá Xuva kō, ña e dóo ka'nu. Tsi divi ña e dóo vā'á ó kade ña ni ña kini ntáa san, ña e ñá ini é nakué'le sintiá'vi nta'a Xuva kō. ³⁶Vata tsi o ntún'ta'vi ini Xuva ko ntó ne, kuan tsi kōo ntunta'ví ini nto ta'an nto di.

Ña ka'an ntée o ta'an kō

(Mt. 7:1-5)

³⁷Ñá kū ka'an ntée nto ta'an nto. Dukuān ne, ñá ka'an ntée Xuva ko

ntó di. Ñá ku nakuitā ntó ta'an nto ne, dukuān ne, ñá nakuitá Xuva ko ntó di. Kada ka'nu iní nto ni tā'an nto ne, kuan kōo kada ka'nu iní Xuva ko ni ntó di. ³⁸Vata tsi koo kué'le nto ne, kuan tsi koo ni'i nto. Kū'vé va'á ni'i nto. Nakuédin nuu ña, nakidí nuu ña ne, kunuu tsitu kué'en da nté nakuído káva. Tsi divi tsi kú'vé é kānakii kú'vé ntó ne, divi tsi kú've nā'ta'xi ña nto di — kuan o ka'an Jéssuu.

³⁹Kidáā ne, nañé'e ñá ña'a san nté koo vií ña, kaka'an ña:

—¿Vá kūvi ntu vií uun ña kuāá san nañé'le ñá tuku ña kuāa mí'i kī'in ña? ¿Ñā ntu kó'xo nuu ña ntuvi ñá xavi? ⁴⁰Nté uun ña kanakuā'a sán ne, ñá tē ká'nu ña'a ña vata kaa mastru ña. Ntá tsi tē ntí'í kútu've ña ne, kudadii ña ni mastru ña.

⁴¹¿Nté kui kaiton ntun xáka ūtun é nūu ntuxnúu tā'an o? Tsi nte ña kaínin ntu'u é nūu ntuxnúu mii o.

⁴²Tē ña kaínin ntu'u é nūu ntuxnúu mii o ne, ¿nté kui dōto tsi kaka'an ntún ni tā'an o é na tā'xi ña nuu ña é natāvan xáka ūtun é nūu ntuxnúu ña? Divin e dá mii tsi rki xaa o ntéku é kāka'án ne, di'na natāvan ntu'u é nūu ntuxnúu mii o vata koo é kūvi kinín vā'an é natāvan xáka ūtun é nūu ntuxnúu tā'an o.

Tē kii kiti i, kutuni ko neé utun

(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³Ña túvi utun vā'a é káta'xi kiti é ña vā'a. Nté utun ña vā'a san ña katá'xi kiti é vā'a. ⁴⁴Da neé ka utun, kutuni ko neé utun dá kakii kiti i. Ñá kakii igú san utun iñu, nté ña kakíi tinti'ó san má xuku iñu.

⁴⁵Ñatii, ña é vā'á ne, kaka'an ña nee é vā'a, tsí nuu é vā'á san nima ña. Ñatii, ña é kīni kaa ne, kaka'an ña é kīni kaa, tsí nuu é kīni kaa nima ña. Tū'un é kākene xu'u ña ne, nima ñá kakene.

Uvi núu i etí vi'i

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶¿Nté kui nuu nuu xntu ntáka'an nto tsí xu'u é Tó'lo ntō ne, ntá tsi ña ntáde ntaa nto nee é kākā'án u ni ntō? ⁴⁷Ka'án u ni ntō xoo é kantikín ntí'xe i ko, xoo é katekú ntí'xe i ne, kade ntaa é kākā'án u. ⁴⁸Ña sāl'á ne, vata kaa uun ñatii, ña é kaxntitsi vi'i sán ne, di'na kaete nuu kunū ñá ne, xtuví ñá eti i san nú xūu. Dā é'nu ntute sán ne, dōó ntii duku ntée vi'i san. Ntá tsi ña ni kuvi kantá nuu, tsi dóo kutū tuví etí i. ⁴⁹Xoó ña'a é katekú i ntá tsi ña te kade ntaa ña é kākā'án u ni ñā ne, vata kaa uun natii, na é xntítsi vi'i i da mii tsí nú ñū'u sán ne; ntē ña ni de vā'a na etí vi'i sán ne, dā é'nu ntute sán ne, dōó ntii duku ntée ne, uun ito tsi nántatsin á vi'i san —ka'an Jesús.

Dā ntavá'a Jesuu ña kade tsiñu iña sntadun, ña ñuú Roma

(Mt. 8:5-13)

7 Dā kúvi ka'an Jesuu ni ñá'a sán ne, kué'en ña ñūú Capernau. ²Ikān tuví uun ña'ā tó'ō sntadun, ña ñuú Roma. Tuví uun ña kade tsiñu iña ña, ña e dóo ntio ña ne, dōó nchokuví ña. E dóko sá kúvi ñā. ³Da téku tó'ō sntadún san tsí ntáka'an ñá'a san iña Jesús ne, taxnūu ña ñata, ña odo nūu ña Israee, e kíkakan ñá dā xe'e nta'a

Jesuu é na kī'in ña, kintavá'a ña ña kade tsiñu san. ⁴Dā xee ñátā san mí tuví Jesús ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Vií nto da xe'e, xntii kudii nto tó'ō sntadún san, tsi dóo va'á ña'a ña, ⁵tsi dóo kakuinima ñá ñuú kō ne, mii ñā xntítsi ña vi'i mí ntánataká nuu ña ñuú ntí —ka'an ña.

⁶Kidáā ne, kué'en Jēsuu ni ñátā san. Ntá tsi dóko sā xee ña nú vi'i ña kān né, taxnūu tó'ō sntadún san ña dóo va'a tiin ni'i ñā é kūka'an ñá ni ñā:

—Tó'ō, ñá tē nté sa vā'a ña'a u é kuíta ntí'xin nto nú vi'i ko. ⁷Ntē ña te nté sa vā'a ña'a u é xēé u un tsi nte mí tuví nto, kuiní ko. Ntá tsi te mii tsí é kā'an ntó ne, ntūvā'a ña kade tsiñu iñá ko. ⁸Tsí xu'ú ne, ió tó'ō kó di, ña odo nūu iñá ko ne, dōó titán sntadún ko é odo nūu ú iña ñá di, é kātee tsiñú u ña nēe é vií ña. Te kā'án u ni ñā é kī'in ñá ne, kī'in ñā. Te kā'án u ni ñā é na kī'xi ña ne, ki'xi ña. Te taxnūu ú ña ntáde tsiñu iñá ko é vii ña sá'ā ne, vií ña —ka'an tó'ō sntadún san.

⁹Koó dā kúdu'va Jesuu da téku ña sá'ā. Kaito ña un ntíi ntíi ña ntántikin ñá ne, kaka'an ñá ni ñā: —Nuu é ntaā i é kākā'án u: Vata kiní u nté uun ña'a ña Israee é vata kaa ñatii sá'a e dóo kanuu iní ña ko —ka'an Jesús.

¹⁰Dā náxee ña e táxnūu tó'ō sntadún san nú vi'i ña kān ne, é ntūvā'a tsi ña kade tsiñu iña ña.

Nantóto Jesuu i'xá ñadī'i kii

¹¹Rkontúvi ne, kué'en Jēsuu uun ñūu é nani Nāiin. Kué'en ña ni ña ntini'i ña ne, ñá tē nté kaa ña'a

kue'en ña, kuntikān ñá ña di. ¹²Dā xee étsin ña mí kī'ví ña má ñūú san ne, vé'xi ñā'a, ña odo ñā xi'lí e kík'u'xí ña ña. Ná te da dii ña má ñūú san íntikān ñá ña di. Ñatīi, ña xi'lí san ne, kuan tsí kaa uun kudii ña i'xá ñadī'i kīí san. ¹³Dā íni Jesuu ñādī'í san ne, ntūnta'ví ini ña ña, kaka'an ña:

—Ña kuékūn kan —ka'an ña.

¹⁴Kidāā ne, kué'en étsin ña ne, dā tīin nta'a ña chidō sán ne, íntāñi dá'na ña. Kidāā ne, kaka'an Jēsuu ni ñá xi'lí san:

—Xu'ú kaka'án u ni ō ne: iNakuntítsin! —ka'an ña.

¹⁵Ura tsí i nakuntítsi ña xi'lí san ne, eni ntu'u ñā náka'an ña. Jesuú ne, ntáda ña ña kuenta ntá'a di'i ñā. ¹⁶Dā íni ña'a sán é kuān o dé Jesuú ne, dōo u'ví ña, un ntīí ntīí ná ne, eni ntu'u ñā nakué'le ña sintiá'vi nta'a Xuva kō, ntáka'an ña:

—Tsí uun ña'a ña ka'án naa Xuva ko, ña e dōo ka'nu ne, é xee dītó ñā mí ntoo ō ve. Tsí Xuva kō ne, xée ña ñūú kō é xntii ña kō —ka'an ñá'a san.

¹⁷Dá kanií ñūú Judea ni diñi í kūtuni ña nté ō dé Jesuu.

Ña táxnuu Juan Bautista

(Mt. 11:2-19)

¹⁸Ña ntántikin Juan Bautistá ne, ntaa ña ni ña un ntīí ntīí nuu i nté ō dé Jesuu. Kidāā né, kāna Juaán san uvi ñá'a, ña ntántikin ñá ne, ¹⁹dā táxnūu ña ña nta'a Jesuu é tsixe'le ña te ñi'xi ña ña é kī'xi sán ne, o te kuntētu ká ña uun ká tuku ñá'a.

²⁰Ña e táxnūu Juaán san ne, xée étsin ña, ntáka'an ñá ni Jēsuu:

—Taxnūu Juan Bautistá ntí é tsixe'e ntí te ñi'xi nto ñā é kī'xi sán

ne, o kuntētu ká nti uun ká tuku ñá'a —ka'an ña.

²¹Ura dú'va tsi i ne, ñá tē nté kaa ña'a ntavá'a Jesuu, ña e ntákuvi kui'lí san, ni ña e ntánto'o i, ni ña é ñū'u é ña vá'ā nima í di. Titín ña kuāá nāxi'lí nuu ñá di. ²²Kidāā ne, nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ña táxnuu Juaán san:

—Kue'ēn ntó, kuka'an ntó ni Juaan nee é ini nto, nee é téku nto. Ntaa nto ni ñā tsí ña kuāá ne, é nāxi'lí ntuxnūú ña; ña natīin i ne, é nākaka ña; ña ntánako'xo kúñu i ne, é ntūntoo ña kui'i ña; ña lo'ō ne, é nātekú ña; ña xi'lí ne, é ntōto ña; ñá ntā'ví ne, é tēkú ña tú'un é vā'á san nté koo nakáku ña. ²³iNté kui vá'ā ó xoo ñá'a, ña é ña nativi iní i é kantikín ko! —ka'an Jēsuu ni ña.

²⁴Dā kunú'u ña táxnuu Juaán san ne, eni ntu'u Jēsuu kaká'an ñá ni ñá'a san iñá Juaán san, kaka'an ña:

—¿Neé ntu ixkoto ditó nto ñuu itsí kán? ¿Vá ñe'le ntú nto é ixkoto nto uun ñatīi, ña é dotō tsí kaka'an, vata kaa uun choo é kākantá nuu dá kadūku tátsin? ²⁵¿Neé ntu ixkoto nto? ¿Vá ixkoto ntú nto uun ñatīi, ña e dōo va'á doo i? É ini nto tsí ña e dōo va'á doo i, ña é iō ntí'í da nēé ka tsi é ntio i ne, ñá tē ñuu itsí kán ñu'u ña, tsi nú vi'i rei kan ntóo ña. ²⁶¿Neé ntu ixkoto nto? ¿Iixkoto ntú nto uun ña'a ña ka'án naa Xuva ko? Nuú é ntaā i tsí ñi'xi ñā ne, kaka'an ñá naa Xuva ko, ntá tsí díí díí ka ka'nu ña'a ña é ña ka'án naa Xuva ko. ²⁷Tsí ñi'xi ñā é ūve na'a iñā ña Tú'un Xuva kō mí kakā'an:

Taxnūu ú uun ña'a, ña é kun'i'í tú'un san, di'na dá xeen,

vata koo é nākoo tú've nā itsi o. Kuān ó uve na'a. ²⁸Kaka'án u ni ntō tsi é un ntí'i nātii, nā ntoo nūxuví san ne, nté uun nā nā te dóo na'nu nā'a nā vata kaa Juaán san. Ntá tsi nā é kāduku ntée mí kadē kúlvé Xuva kō ne, kuān te é díí ka dutsi ntaa nā ne, díí ka na'nu nā'a ká nā é Juaán san.

²⁹Un ntíí nā nā tekú i é kākā'an Juaán san ne, ede ntaa nā é kākā'an Xúva kō. Un tsi nte nā ntaído diu'un xōo iñā nūú Romá san dí itsi ntute nā nta'a Juaán san ne, ³⁰ntá tsi nā fariseú san nī mastrú leí san ne, nā ni ntío nā é nakūtsi ntute Juaán san nā ne, kuān o nantii ní'ni nā é vā'a koo víí Xuva ko ni nā.

³¹¿Nté ntu koo ntada dadíi ú nā ntoo vevii? ¿Nté ntu ntáa nā?

³²Vata ntáa i'xá kuetsí é ntoo nu â'ví i, ntánadiki, é un tsi ntákachu'ú ni tā'an i: “Nakuekū ntí choo, ntá tsi nté uun nto nā ni ite'e ntō. Ita nta'xa ntí ne, nté uun nto nā ni éku nto”, xkoó ka'an i'xá san. Kuān ntáa nā ntoo vevíí dí, ³³tsi vé'xí Juaan Bautista é ntē nā kaé'xi nā tañú'u ne, ntē nā kaxi'í nā ntute tinti'ó dí ne, ntáka'an nto tsí nuu é nā vá'ā nima nā. ³⁴Kidáa ne, xeé u, xu'u é vēxkúvi ú nātii. Xu'ú ne, kae'xí u, kaxi'í u ne, da ntáka'an nto tsi dóo kue'e kae'xí u, dōo kue'e kaxi'í u. Ntáka'an nto dí tsí xu'ú ne, dōo vá'a tiin ú nī nā kini ntáa, nī nā ntaído diu'un xōo iñā nūú Romá dí. ³⁵Ntá tsi kutuni xoo é ki'in iní nti'xe i te kini o rkontúvi nté koo kuvi —ka'an Jéssu ni nā.

Dá tūví Jesuu nú vi'i Símuun

³⁶Uun nā'a, nā fariseú ne, kāna nā Jesuu é kika'xí nā nú vi'i nā

kān. Dā xee nā ne, ítūví nā nú mesa kan. ³⁷Kidáa ne, xée uun nādī'í, nā nūú ikān, nā e dóo iō kuetsí ne, da kutuni nā tsí tuví Jesuu nú vi'i nā fariseú san ne, xée nā, nī'i nā uun xuxu e kúvi xuu é nani alābastru é nūu tsitu cho'o vīdin. ³⁸Ítūví nā nú dī'ín Jesuu, kaéku nā ne, nākate nā dī'ín Jéssu ntuté nūú nā. Kidáa né, idi nā naítsi nā dī'ín nā, da tánuu nā dī'ín nā ne, dā da'ví nā dī'ín nā cho'o vīdín san. ³⁹Nā fariseu, nā kána Jesuu ne, dā iní nā sá'ā né, dē kuení nā: “Tē dí nā kaka'an ntí'xe naa Xuva ko nātíí sa'á ne, kutuni nā nee nā'a nādī'í sa'á, nā katiin nta'a nā. Tsí nādī'í sa'á ne, dōó iō kuetsí nā.” Kuan ō dé kuení nā. ⁴⁰Kidáa ne, kaka'an Jéssu ni nā fariseú san: —Simuún, iō kúdii é ká'án u ni ō —ka'an nā.

Kidáa ne, kaka'an fáriseú san: —Ká'an ntō, Mastrú —ka'an nā.

⁴¹Ne dá kantāa Jesuu ni nā, kaka'an nā:

—Uvi nā'a nātii itá nuu nā diu'un é naki'i ntée nā iñā nā kuiká san ne, uun nā'a nā ne, ú'ūn sientu díú'un kui'xín san itá nuu nā. Nā uun nā'a sán ne, úvi díko u'xi tsi. ⁴²Nā ni kúvi ntá'vi nā diu'un é naki'i ntée nā ne, ide nā da xe'e nākadī nā kuenta é itá nuu nā ntuvi nā. Ká'an nto vē: ¿Xoo é ntuvi i é díí ka kuinima í nā kuiká san? —ka'an nā.

⁴³Kidáa ne, kaka'an Símuun san: —Vata te nātii, nā é díí ka kué'e itá nuu san —ka'an nā.

Kaka'an Jéssu:

—Vá'ā o é kākā'an —ka'an nā.

⁴⁴Kidáa ne, kaito Jesuu nādī'í san ne, dá kakā'an nā ni Símuun:

—Koton nādī'í sa'a. Xu'ú ne, xée u nú vi'i ō ne, ntē nā ni ta'xin ntute

é ntōo dí'ín ko. Ntá tsi ñadī'í sa'á ne, nakate ña dí'ín kó ntute núu ña ne, idi mii ña naítsi ña. ⁴⁵Ntē ña ni é'xin xu'u kó vata xkoó ini o ne, ntá tsi ñadī'í sa'á ne, un tsi nte dá xee ú ne, katanuu ña dí'ín ko. ⁴⁶Ntē ña ni dá'vin dikí ko nté un siin aseté san. Ntá tsi ñadī'í ña ne, dá'vi ña dí'ín ko cho'o vīdin. ⁴⁷Dukuān é kākā'án u tsí kuān te ñá tē nté kaa kue'e kuétsi ña ió ne, ntá tsi kutuni tsí e dé ka'nu iní Xuva ko ni ñā, tsi dóo kuínima ña. Ntá tsi ña'a, ña é dutsi kūdii e ntáde ka'nu iní o ni ñā ne, un siin kudíí kakuinima ñá kō —ka'an ña.

⁴⁸Kidāā ne, kaka'an ñá ni ñadī'í san:

—É dē ka'nu iní u ni ō kuétsi ō —ka'an ña.

⁴⁹Ñā'a, ña é vexká'xi ni ña ne, eni ntu'u ñā ntátsixe'e ñā:

—¿Xoō ntu ñá'a ña sa'a, é un tsi nte kuétsi ñā'a san kade ka'nu iní ña ni ñā? —ka'an ña.

⁵⁰Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñadī'í san:

—Tsi kuínti'xe o Xuva kō ne, é ntūvá'a nima ó ve. Va vá'a tsi kuē'én ve, ñá ku kadā kuení ka o —ka'an Jēsuu ni ña.

Ñadī'í, ña e xntíí Jēsuu

8 Rkontúví da kúvi sá'a ne, kaika Jesuu ta'án ñuu ta'án ñuu, kaka'an ntódo ñā tú'un ñā Xuva ko nté o kadē kú'vē ña. Uxúvi ñā'a pustrú san ntini'i ña ñā di. ²Ió ñadī'í ne, ntikīn ñá ña, ña é ntavá'a ña é ñū'u é ña vá'a san nima í ni ña é ntuvá'a kui'i e ntákuví i. Ñadī'í san ne: María Magdalena nani ña, ña e ntíí u'xe é ña vá'a nima í, ³nī

Juana, ñadī'í ñá nani Cūsa, ña dé tsiñu ñā Heródē; ñá nani Sūsaná ne, ni ña te da díí ka ñadī'í, kue'en ñá vata koo é xntii ña ña nēe é ió ñā ña.

Dā ntāa Jesuu ñā ña katá'xi tata

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴Ñá te da dii ña'a kíí ña ñuu ña é kiní ñá Jesuu. Dōo táka nuu ñā'a sán ne, kidāa ne, ntāa Jesuu ni ña uun nuu i, kaka'an ña:

⁵—Uun ñatíí, ña kata'xi tatá ne, kué'en ña kūta'xí ña tatá ña. Uun itsi ne, kó'xo ntīkin san itsi kán ne, ixkanúu ñā'a sán ne, ē'xi láa sán di. ⁶Uun itsi xtuku ne, kó'xō tuku ntīkin san ne'u xuú san ne, dā kéne ne, ura tsí xi'i dii, tsí kakunāá ntute mí ko'xo. ⁷Kó'xō xtuku ntīkin san má kū'u íñu kán. Ē'nu dadíi ni xuku íñu sán ne, ítāvi núu kue'en xúku íñu san i ne, xí'i di. ⁸Ntá tsi uun itsi xtuku ne, kó'xō nuu ntīkin san ñú'u vā'a. Kidāa ne, ē'nu né, dōo vá'a kúvi. Kūi te uun sientu kíti i é un é un ditsin i —ka'an ña.

Sá'a kākā'an Jēsuú ne, ñīí kué'en ini ña kaka'an ña:

—iTe ió lo'xo ntó ne, kini nto! —ka'an ña.

¿Nté kui nuu xntu i sá'a kántaa ña?

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹Kidāā né, tsixe'e ña ntini'i ña ñā neé kani tú'un nuu i sá'a é kākā'an ña. ¹⁰Ne, kaka'an Jēsuu:

—É ta'xi Xuva kō é kūtuni ntó nuu i e dóo xū'ú ió ñā i mí kadē kú'vē ña. Ntá tsi ña nguii sán ne, da kantaa ú ni ñā nuu i sá'a ne, ntaíto ña ne, ō ntaíni ña, ntá tsi ña kí'ín dikí ña neé kani tú'un.

**Kantada ntaa Jéssu neé kani tú'un
nuu i iña ñá kata'xi tata**

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹Nuu i sá'ā ne, kani tú'un: Ntīkín san ne, divi é vata kaa tú'un Xuva kō. ¹²Uun itsi mí kakó'xo ntīkín san itsi kán ne, kani tú'un vata ntáa ña'a, ña téku i, ntá tsi vé'xi tó'ō e ña vá'ā san, véxnaki'i tú'un Xuva kō é ñu'u nima ñá'a san vata koo é ña kuintí'xe ña, vata koo é ña nakáku ña. ¹³Mi ko'xó nuu ntīkín san ne'u xuú san ne, vata ntáa ña'a, ña e dóo dīni i é kātekú i tú'un Xuva kō ne, kuinti'xe ña, ntá tsi ña kué'le ni kuinti'xe ña. Vata ntáa utun é ña tuvi kué'le xó'lo i ntáa ña. Kuinti'xe ña é uun da'na. Ntá tsi ntuvi dá kātaan núu ña ne, kaxtuví xio ña tú'un Xuva kō. ¹⁴Mi ko'xó nuu ntīkín san má xūku iñū sán ne, vata ntáa ña'a, ña e téku i tú'un sán ne, dukuan dukuān sá ne, kakunáa inī ña. Tsi é tūku e tūku é kadē kueni ña: é ní'i ñá diu'un, é vii ñá nee iña é ntio ña ne, dukuān ña kaxio vá'a iña ña. Vata ntáa utun é ña kaé'nu vá'a kiti i ntáa ña. ¹⁵Ntá tsi mí ko'xo ntīkín sán ñu'u va'á ne, vata ntáa ña'a, ñá iō nima vá'a i ne, é iō tu'vé ña é kīni ña tú'un Xuva kō, é vii ñá kuenta tú'un san. Ñá nātivi inī ña. Vata ntáa utun e dóo vá'a kakii kiti i san ntáa ña —ka'an Jéssu ni ña.

Kantaa ña nuu i iña ñú'u

(Mr. 4:21-25)

¹⁶Kidáā ne, kantaa ña ni ña nuu i iña ñú'u é nāxi'lí nuu, kaka'an ña:
—Nté uun xoxo tuún i ñu'ú san ne, dá dā'ví nuu. Ntē ña xtuví ña má itó

ña. Tsí xnteku dukún ña vata koo é nāxi'lí nuu kanií má vi'i kán. ¹⁷Vata tsi kaa nuu i sá'ā ne, ña túvi nee iña é kutuví xu'u é ña nātídito, nté uun nuu i é iō xu'u é ña kiní o rkontúvi, tsi dá mií é nātídito.

¹⁸Dukuān ne, kini va'á nto tú'un é ká'án u, tsí ña'a, ñá iō iña í ne, ní'i ká ña. Ntá tsi ña é ña tuvi iña í ne, nakuido nteé ña un tsi nté nuu i é kuini ña é iō iña ña —ka'an Jéssu ni ña'a san.

Dí'i Jéssu ni ení ña

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹Kidáā ne, xée dí'i Jéssu ni ení ña. Ntá tsi ña ni kuvi xée ētsin ña mí tuví Jesuu, tsí ña te nté kaa ña'a ntoo ña. ²⁰Kidáā ne, xée ūun ña'a, kaka'an ñá ni Jéssu:

—Dí'i nto ni ení ntó ne, ntáñi nteé ña nto kí'i kán é ncho kiní ña nto —ka'an ña.

²¹Nantíko kōō Jesuu, kaká'an ña:
—Xoo é katekú i tú'un Xuva kō ne, kade ntaa tú'un ñā, divi ñā é dí'i kō ni ēní ko ni tā'an ko —ka'an ña.

**Dā teé da'na Jesuu tátsin ni ntūte
mini**

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²²Uun ntuvi ne, ínuu Jesuu tún ntōō ni ña ntini'i ñā, kaka'an ña:
—Xio diñi ntute san kí'in ō ve —ka'an ña.

Kué'en ñā kidaā. ²³Da ntaíta nti'xin ña nu ntuté san ne, kídí Jéssu. Kidáā ne, un ntii tsi vē'xi tátsin san mé'ñū ntute san. Iñi ntú'u nátsitu tun ntōō san ntute ne, dókō sá ni tēni ña. ²⁴Kidáā ne, kué'en ña kūnantoto ña Jéssu, kaka'an ñá ni ña:

—iMastru! iMastru! iDóko sã téní ò! —ka'an ña.

Nákuntítsí Jesuú ne, kaka'an ña é nãkoó da'na tátsín san ni ntúte é kãnakuntáñi ntaa. Ura tsí i xío kadin ne, diin diin sa kúvi. ²⁵Kidáã ne, kaka'an ñá ni ña ntini'i ñã:

—¿Nté kui ntaú'ví ntú nto? ¿Mí'i ntu kuē'en é ntákuinti'xe nto? —ka'an ña.

Ntá tsi ña ntini'i ñã né, dōo u'ví ñã. Koó dā kúdu'va ini ñã, ntáka'an ñá xe un xé un ñã:

—¿Xoó ña'a ntu ña sã'a, ña é kãka'an ni tátsín san ni ntúte san é nãkoó kadin ne, ura tsí i xío kadin nti'xe? iUn tsi nte tátsín san ni ntúte san kade ntaa é kãka'an ña! —ka'an ña.

Ña ñuú Gadara, ñá ñu'u é ña vá'ã nima i

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶Kidáã ne, xée ña ñuú Gadara é tuví tuku diñi ntute é ñuú Galilea. ²⁷Ntii Jesuu díñi ntute sán ne, ikan tsi vè'xí uun ñatii, ña má ñuú san, ña é ñu'u é ña vá'ã nima i. Ñá te dā vevii é ña te núu ká ña du'nu ña; ntē ña te tíví ká ña nú vi'i ña kãn. Da ñi kuē'en tsí kapusantu kán nuu ña. ²⁸Dā ini ña Jesuú ne, nãkunchĩtí ntaa ñá nuu ñá ne, un ntii tsí kéne ña, kaka'an ña:

—¿Neé ntu kaduku ntée nto iñá ko, Jesuu, i'xá Xuva kō, ña tuví e dukún kãn? iVii nto da xe'e, ñá ku kini nteē ntó ko! —ka'an é ña vá'ã san ni Jesuu.

²⁹Kuan ò ka'an ña, tsí Jesuú ne, kaka'an ñá nī é ña vá'ã san é na ntii nima ñátii san. Dōo ki'in ito kũk'vi é ña vá'ã san nima ñá, kuãn

te ntáki'ní ña'a san nta'a ña ni dī'ín ña kadená ne, kanaki'i tu'un, tsí e ña vá'ã sán ne, kaxntii ña da tí é kũnu ña é kī'ín ña ñuu itsi. ³⁰Ntá tsi Jesuú ne, tsixe'e ñã:

—¿Nté ntú nanin? —ka'an ña.

—Nti'í ne, Ligiun naní ntí —ka'an.

Kuan ò ka'an ña, tsí ña te da díi e ña vá'ã san é ñu'u nima ña. ³¹Íkã é ña vá'ã san nta'a Jesuu é ña taxnuu ña í ini totsín kan. ³²Da'a san ne, ñá tē nté kaa ñu'u kutsín san ntaé'xí ti xuku san ne, ntáka'an é ña vá'ã san te kũvi ntí'vi nima kútsín san. Jesuú ne, xé'e ña itsi. ³³Kidáã ne, ntii é ña vá'ã san nima ñátii san ne, dā kuk'vi nima kútsín san. Kidáã né, ñu kutsín san, kue'en ti un tsi nte mí nuu ntute san ne, ikan tsí téní ntí'í ti.

³⁴Ña e ntáde kuenta kútsín san ne, dā ini ña nte o kúvi ne, kué'en ñã, koo da ntaínu ña, kuntaa ña nī ña ntoo má ñuú san nī ña ntoo má kũ'vu kan nté ò kúvi. ³⁵Ña'a sán ne, ntii ña, kukoto díto ña nté ò kúvi. Dā xee ña mí tuví Jesuú ne, ikãn tuvi tixi ñátii san nú dī'ín Jesuu, ña e ntíí é ña vá'ã san nima i. E nãkunū ña du'nu ña ne, e vá'ã ó kadē kuení ña. Kidáã né, dōo u'ví ña'a san.

³⁶Ña é ini nte o kúvi ne, ntántaa ña nté ò ntuvá'a ña é ñu'u é ña vá'ã sán nima i. ³⁷Un ntii ntii ña ñuú Gadara ne, eni ntu'u ña ntaíkan ña da xe'e é na ntáka Jesuu ñuú ña, tsi dōo ntaú'vi ña. Dukuãn ne, nãkunū Jesuu tún ntóo san ne, dā kunú'u ña.

³⁸Ñatíí, ña e ntíí é ña vá'ã sán nima í ne, kaka'an ña é kī'ín ñá ni Jēsuu. Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñã é na kutuvi ña. Kaka'an ña:

³⁹—Kunú'un nú vi'i ō ve, ntaan ni ñā'a san nté ō dé Xuva ko ni ō —ka'an Jesús.

Kidáā ne, kué'en ñatíí san, kuntáa ña ni ñā'a san da káníí má ñūú san nté ō dé Jesuu ni ña.

Diōkó Jairu, ni ñadī'i, ña tīin nta'a dū'nu Jesús

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰Ntá tsi dā náxee Jesúsú túku diñi ntute sán ne, ñá tē nté kaa diní ña'a san e náxee ña, tsí un ntíí ntíí ña'a san ntantétu ña ña. ⁴¹Ikan tsí xeé uun ñatíi, ñá naní Jairu, ña odo nūu iña vi'i mí ntánataká nuu ña Israeé san. Ña sāl'á ne, nakutuvi nteí ñā nú dī'ín Jesuú ne, kaikan ñá da xe'le nta'a Jesuu é kí'ín ña nú vi'i ña kán. ⁴²Kuan tsí kaa uun a dióko ñā né, ió tun te ūxuvi kuiá tun ne, dóko sá kúvi tun.

Kidáā ne, kué'en Jesuú ne, ñá tē nté kaa ña'a ntántikin ñá ña. Un tsi ta'u nuu ña mé'ñū ñā'a san. ⁴³Ikān nuu ta'án uun ñadī'i, ña é ña kaxio da'na é kaeti niñi ña. É uxuvi kuía é kuān ó kanto'o ña ne, é dōo kue'le diu'un nantí'i ña ni medíkū. É nantí'i ñā é un ntí'í é iō iña ña ne, ntē ña ni ntuvá'a ña. ⁴⁴Ñadī'í salá ne, xée etsin ña ata Jesús. Tiin nta'a ña ntēte du'nu Jesúsú ne, ura tsí i ntuvá'a ña é kaeti niñi ña.

⁴⁵Kidáā né, tsixe'e Jēsuu ñá'a san: —¿Xoó ntu tīin nta'a i ko? —ka'an ña.

Un ntíí ntíí ñá ne, ntáka'an ña tsí ña te divi ña e tīin nta'a ña ñā. Pedrú san ne, kaka'an ña:

—Mastrú, un ntíí ntíí ña'a san ntánata'u nūu ña nto ne, ntátsi'i ntido ña nto —ka'an ña.

⁴⁶Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an xtúku ña:

—Ío xoo tīin nta'a i ko. Tsí kutuní ko tsí kúvi ntuvá'a ña —ka'an ña.

⁴⁷Dā kutuní ñadī'í san tsí ña kuvi kuxu'ú ña ne, koó da kání'í ñā, nakunchíti ña nú dī'ín Jesuu. Kidáā ne, kaka'an ña mé'ñū un ntíí ntíí ña'a san tsí iō nuu i é tiin nta'a ña Jesúsú ne, kaka'an ña tsí ura tsi ntuvá'a ña.

⁴⁸Kidáā ne, kaka'an Jesúsú ni ña:

—I'xá ko, é ntuvá'an ve, tsí nuu é ntaā i e kuínti'xe o ko. Vā'a vá'a tsi koo kunú'un ve —ka'an ña.

⁴⁹Kaka'an dúkuan Jēsuu dá xēe uun ña'a, ñá ni'i tú'un iña ñá odo nūu iña vi'i mí ntánataká nuu ña Israeé san ne, kaka'an ña:

—Diōkó nto ne, e xí'i ñā. Ñá ku nāteku du'xén ka nto mastrú san —ka'an ña.

⁵⁰Ntá tsi téku Jēsuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Ñá ku u'vī o. Mii tsí é kuínti'xe o ne, ntuvá'a dióko ō —ka'an ña.

⁵¹Kidáā né, dā xee ña nú vi'i ña kán ne, ñá ni xē'é Jesuu é kí'vi nté uun ña'a; mii tsí Pedru ni Sántiau ni Juaán san, ni uva i'xá san ni dī'í i. ⁵²Un ntíí ntíí ñá ntoo sán ne, ntaéku ña, tsi é xi'i i'xá san. Ntá tsi kaka'an Jesúsú ni ña:

—Ña kuéku ká nto, tsi tá'nu kúdií san ne, ñá te ni xi'í tun, tsí kúdií kakidí tun —ka'an ña.

⁵³Un ntíí ntíí ñá xkuntée ña ña, tsi íni ñā'a san tsi é xi'i ntí'xe a i'xá san. ⁵⁴Kidáā ne, kárkāa Jesuu nta'a i ne, un ntii tsi kākā'a'n ña:

—i'Tā'nú kudii, nakuntítsin! —ka'an ña.

⁵⁵Ura tsí i ntóto tún ne, nákuñtítsi tun ne, kaka'an Jesúsú é na kué'é ña

é ká'xí tun. ⁵⁶Uvā tún ni di'í tún ne, koó dā kúdu'va ña é kuan o kúvi. Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ña é ña ká'an ñá nī nté uun ña'a san nté o kúvi ntóto tun.

Dā táxnūu Jesuú pustru ña e kík'a'an ntódo ña tú'un Xuva kō

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

9 Jesuú ne, nātaká nuu ña uxuvi ñá'a ña ntini'i ña ne, xé'e ña é kúvi vií ña kada kú'vē ña iña é ña vá'a san é nakuitā ñá i, nī é kúvi vií ña ntavá'a ña ña'a san da nēe ka nuu ku'i e ntákuvi ña. ²Taxnūu ña ña é kík'a'an ntódo ña tú'un iña i mí kadē kú'vé Xuva ko, nī é ntavá'a ña ña nchokuvi. ³Kaka'an ñá ni ñá:

—Ñá kú neé kuido nto é k'i'in ntó itsi kán; nté tatūn, nté itin, nté tāñú'u, nté diu'un, nté uun na'a du'nu nto ña kuní'i nto. ⁴Dā mí'i ká vi'i mí xēe ntó ne, kuntōo nto un tsi da nté ntáka nto ñuú san. ⁵Dā mí'i ká ñuú san mí ña ntío ña é kuntōo nto ne, ntaka nto ikán ne, nakidi nto xáka d'i'in nto vata koo é kuní'i ña kuenta é nakūnaá mii ña kúñu ñá é ña ni ntío ña tú'un Xuva kō —ka'an Jesús ni ña.

⁶Kidáa ne, kué'en ñá, ita ntí'xin ña ta'án ñuu ta'án ñuu, ntáka'an ña tú'un é vā'a san nté koo nakáku ña'a san ne, dā mí'i ka mí kué'en ñá ne, ntavá'a ña ña nchokuvi.

Dā kudana iní Heródē

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷Rei Heródē né, tēkú ña e ntáka'an ñá'a san iña Jesús é un ntí'i nūu i é kade ña ne, un tsi kúdana iní ña, tsí iō ñá ne, ntáka'an ña tsí Juaan Bautistá ne, é ntóto

ñá ve é xi'i ña. ⁸Iō ñá ne, ntáka'an ñá tsi é ntii díto ña ka'an naa Xuva ko, ñá nani Éliá ne, iō ñá di ne, ntáka'an ñá tsí ña ka'an naa Xuva ko, ña ntivú di ne, e ntóto ña.

⁹Kidáa ne, kaka'an Heródē san:

—Tsí xu'u ntu ku é taxnūu u é ka'ntē ñá díkí Juaán san ne, ¿xōo ntú ña'a ña tsikán kuān, e dóo katekú ko é ña te nté kaa nuu i é kade ña? —ka'an ña.

Dukuān né, ntukū nuu ini Heródē san nté koo kiní ña Jesuu.

Dā xe'é Jesuu é ká'xí u'un míil ñá'a

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰Dā náxee ñá ntini'i ña ne, ntaa ña ni Jesús nté o dé ña. Kidáa ne, kue'en ní'i xio Jesuú san ña ntini'i ña uun ñuu é nani Bētsaida. ¹¹Ntá tsi dā kútuni ñá'a sán ne, íntikēn ñá Jesuu. Jesuú san ne, dōo vá'a o dé ña ni ñá, kaka'an ñá ni ñá iña mí kadē kú'vé Xuva kō ne, ntavá'a ña ña nchokuvi.

¹²Dā kuáa ne, xée etsin ña ntini'i ñá san mí tuví Jesuu, ntáka'an ña: —Ká'an nto ni ñá'a san, na k'i'in ña, kintúku ña mí kuntoo da'na ña ne, na kintúku ñá é ka'xí ña da mí'i ká ñuu é ntoo étsin i'a. Tsí i'a ne, ña tíví nee iñá iō kue'en tsi é ka'xí ña —ka'an ña.

¹³Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñá:

—Mii nto kué'é nto ña é ka'xí ña —ka'an ña.

Ne, kaka'an ñá ntini'i ña:

—Kūdii u'un sa tañú'u ni úv'í sa tsáka iō ti. ¿Vá kikuín ntu ntí é ká'xí un ntíí ntíi ña'a san? —ka'an ña.

¹⁴Tsí iō ñá te ū'un míil ñatíí san ntoo ña. Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñá ni ña ntini'i ña:

—Ká'an nto, na kuntōo ña uvi díko u'xi uvi díko u'xi ñá'a ña — ka'an ña.

¹⁵Kuan ō dé ña ne, íntōo ntíí ntíí ña'a san. ¹⁶Kidáa né, kí'i ntí'i Jesuu é ū'un tañú'u ni ūvi tsákā. Íto ña e dukún kán ne, dā naku'é e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō. Kātsin dava ña ne, dā xe'é ña ña ntini'i ñā é tsí'i ña nta'a ña'a san. ¹⁷Ē'xi ntíí ntíí ña'a san da nté ku e ntá'a ña. Dā kúvi é'xi ña ne, náku'un tsitū ká uxuvi xiká utsi i é ntoó ka.

Kaka'án Pedru tsí Jesuú ne, ña é taxnuu Xuva kō

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸Uun ntuvi ne, kaka'an ntâ'ví Jesuu é da mii tsi ña ni ña ntini'i ñā ntoo ña ne, tsixe'e Jēsuu ña:

—¿Neē ntú ña'a ú, tē ka'an ñá'a san? —ka'an ña.

¹⁹Nantíko koō ñá, ntáka'an ña:

—Iō ñá ne, ntáka'an ña tsí Juaan Bautista nto. Iō ñá ne, ntáka'an ña tsí Elia nto. Iō túku ña ne, ntáka'an ña tsí ña ka'án naa Xuva ko, ña ntivu ntó, ña e ntóto xtuku é xi'i — ka'an ña.

²⁰—Divi ntō ní, ¿neé ña'a ú, te kuiní nto? —ka'an Jēsuu.

Pedru ne, nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Divi ntō é Cristu nto, ña e táxnuu Xuva kō —ka'an ña.

Dá kakā'an Jēsuu tsí kuví ña

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

²¹Ntá tsi dóo ka'an Jēsuu é ña ku ka'án ña ni nté uun ña'a nuu i sá'a.

²²Kaka'an ña:

—Xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, kantio e dóo nto'o ko. Dōó nantii ni'ni ñatā

sán ko, divi ña ni tó'ō dutú san ni mastrú lei. Ka'ní ña kó ne, ntá tsi tē kúvi uni ntúvi ne, ntoto u —ka'an Jēsuu.

²³Kidáa ne, kaka'an ñá ni ūn ntíí ntíí ña'a san:

—Tē xoó ncho kuntikín i kó ne, ña kú de ká ña kuenta íña mii ña ne, utén utén san ne, na kuntikín ñá ko, kuān te dóo nto'o dadíí ña ni ko. ²⁴Xoo é ncho nakakū mii i ntuvi íña í ne, kunaá ña. Ntá tsi tē xoo nakunaá i ntuvi íña í kuenta íña ko ne, nakáku ña. ²⁵¿Neé ntu kaidiá'vi ñatíí san te ni'i ñá kanií ñūxivi san, te kūnaá mii ntu ñā ne, o tē natívi mii ñā kúñu ñā? ²⁶Tē xoó kakuka'an nuu i tú'ūn kó ne, xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, kuan kōo kuka'an nuú ko í di ntuvi dá nainú u é koó dā káxi'i nuu ka'nú u vata kaa Uvā kó ni ánje ñā, ña e dóo va'a. ²⁷Nuu é ntaā i é kā'án u ni nto ne, iō nto é ntoo nto i'a vevíí ne, ña kúvī ntó tē ña di'na kiní nto mí'i kadē kú'vé Xuva kō —ka'an Jēsuu.

Dā nádama kúñu Jēsuu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸E kúvi te ūna ntúvi é kuān ó kaka'an Jēsuu ni ñá ne, kúxēe ña uun xuku mí kūka'an ntâ'ví ña. Kué'en ña ni Pedru ni Sántiau ní Juaan. ²⁹Nii dukuan kaka'an ntâ'ví ña ne, nādama nuu ña. Dóo ñā né, ntukui'xín kue'én ne, dōo kaxi'í nuu. ³⁰Kidáa ne, xee díto uvi ña'a ñátii, ntatíin ña ni ñā. Ña sá'a ne, Muisee ni Élia. ³¹Un tsi kaxi'í nuu ka'nu ntikó diñi ña. Ntatíin ña nté koo kada ntaa Jēsuu é kuví ñá ñuú Jerusaleen. ³²Kuān te dóo ncho kidíí Pedru ni ña ntiní'i ña ne, kuan tsi

ó intító ña da íni ña Jesuu e dóo kaxi'í nuu ña, nī ntuvi ñátíi, ña ntáñi ni'i ña. ³³Kidáa né, kii nteé xio ñatíi san Jesuu, kué'en ña ne, kaka'án Pedrú san:

—Mastru, inté kui vá'a o é ntoo o i'a! Vi'i a vé ne, kada vá'a o uni á vi'i xó'o san, uun iña nto, uun iña Muísee, ni uun iña Élia —ka'an ña.

Ntá tsi Pedrú san ne, dotō tsí kaka'an ña; ntē ña íni ña ne nuu i é kākā'an ña. ³⁴Nīi dukuan kākā'an ñá ne, xée uun vikó ne, nākunuu tá'an dava ña ni ntati i né, dōo u'ví ña. ³⁵Kidáa ne, mé'ñū viko vé'xi uun tātśín, kaka'an:

—Ña sá'a é i'xá mii kó, ña e dé kú'lvé u. Kini vá'a nto nee é kākā'an ña —ka'an tātśín san.

³⁶Dā kúvi ka'an tātśín ne, iní ña tsí da mii tsi Jēsuu tuví ña. Kidáa ne, diin diin tsi ntoo ña. Titín ntuvi e nté uun xoxo ni ká'an í ni tūku ña'a nee iña é ini ña.

Dā ntavá'a Jesuu uun na kudii, ná nuu é ña vá'a nima i

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷Utén san ne, dā núu ña xuku ne, ñá tē nté kaa ña'a kuketú itsi ña Jesuu. ³⁸Kidáa né, uun ña'a ñatíi, ña é nuu ta'an mé'ñū ña'a sán ne, uun ntii tsi kākā'an ña:

—Mastru, vií nto da xe'e, koto nto i'xá ko, tsí kuan tsí kaa uun i'xá ko. ³⁹Kiní nto tsí uun é ña vá'a san katíin i ne, kade é uun ito tsi kakachu'u ntáa ne, kaxi'i míi ne, kakii tiñu xú'u i di. Kantuku ku'i é ña vá'a san i ne, ñá ncho nangává i'xá ko. ⁴⁰E íkán ú da xe'e nta'a ña ntini'i ntō é nakuitā ña é ña vá'a san ne, ña ni kúvi vií ña —ka'an ña.

⁴¹Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña: —iNto'ō é ntoo nto veví ne, ntē ña ntákuinti'xe nto! iDōo do'o nto! ¿Nté ntu kaa ntuvi é kutúvi u ni ntō, é kūtíi kó nimá ko ni ntō? —ka'an ña.

Kidáa ne, kaka'an ñá ni uva i'xá san:

—Ta'xin i'xá o i'a —ka'an ña.

⁴²Dā vé kaxee étsin á na kudii san ne, nantáva é ña vá'a san na nte ñú'u kán. Ède e xi'i míi xtūku na. Ntá tsi Jesuú ne, dē tíi ña nī é ña vá'a san. Ntāvá'a ña na kudii san ne, naku'éle ña na nta'a uva nā. ⁴³Un ntíi ntíi ña'a san koó dā kúdu'va ña ne, dōo ka'nu kuíni ña ni Xuva kō.

Dā kúvi uvi íto kaka'an Jēsuu é kuví ña

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nīi dukuān ntaíto díto ña'a san nēe é kade Jesuú ne, kaka'an ñá ni ña ntini'i ña:

⁴⁴—Kini vá'a nto é kākā'an u ne, ñá ku kúnáa iní nto; tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, ntuví u kuenta ntá'a ña ñuú i san —ka'an ña.

⁴⁵Ntá tsi ña ntini'i ña ne, ñá ni ñē'e díki ña tú'ún é kākā'an Jēsuu, tsi dóo xū'ú o, kuiní ña. Dōo ntaú'vi ña é tsixe'e ña Jēsuu nee iña é káni tú'un é kākā'an ña.

Xoo é díi ka kainuu á'vi i

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶Kidáa né, eni ntu'u ña ntánatíin ña xoó ntu ña'a ña é díi ka kainuu á'vi i. ⁴⁷Dā kútuni Jēsuu nee iña é ntádē kuení ña ne, ki'i ña uun i'xá san, xtuví ñá i díñi ña ne, ⁴⁸dá kakā'an ñá ni ñá'a san:

—Xoo é ki'i i uun a i'xá sa kuenta iñá ko ne, vata tsí te xū'ú ki'i ña ko.

Xoo é kī'i i kó ne, vata tsi te kī'i ña ña táxnūu ko. Dukuān ne, xoó ña'a, ña é ña kainuu á'vi ña nto, kuinī ntó ne, ña é ña kainuu á'vi ña kuenta ña Xuva ko —ka'an ña.

**Xoo é ña kaka'an ntée i ko ne,
kakuini'i ña kō**

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹Nantíko kōó Juaán san, kaka'an ña:

—Mastru, é íní nti uun ña'a, ña é kakaku ni'i ña ña é kanakuita ña é ña vá'a san. Ntí'í ne, ña ni ntíō nti é kuān koo ví'í ña, tsí ña te kaduku ntée ña kō —ka'an ña.

⁵⁰Ntá tsi kaka'an Jéssu ni ña:

—Ñá ku kuān xkoó de nto ni ña, tsi xoo é ña kaka'an ntée i kō ne, kakuini'i ña kō —ka'an Jéssu.

**Dā de tí Jesuú san ni
Sántiau ní Juaan**

⁵¹Dā dokó sa xee ntúvi é ntāa Jesuu e dukún kán ne, kaka'an ña tsí da mií é kī'in ña ñuú Jerusaleen.

⁵²Di'na dá kī'in ña ne, taxnūu ña ña'a é kī'in ña uun ñuú lu'nti é tuví ñuú Samaria, é nantuku ña mí'i kutúví da'na Jesuu. ⁵³Ntá tsi ña ñuú Samariá san ne, ña ni ntío ña é kutúví Jesuu ñuú ña, tsi é kütuni ña é Jerusaleen kī'in ña. ⁵⁴Tékú ña ntántikin ña, Santiau ní Juaán ne, ntáka'an ña:

—Tó'ó, ¿ntio ntu nto é kákán nti é na kii ñu'u e dukún kán é na kōko kue'en ñá, vatá o dé Eliá san? —ka'an ñá ni Jéssu.

⁵⁵Ntá tsi xkókóó Jesuú ne, dē tí ña ni ña, kaka'an ña:

—¿Ñá íni ntú nto xoo é ntántikin nto? ⁵⁶Tsí xu'u é vëxkúvi ú ñatí'í ne,

ñá te vë'xí u é nākunaá u ña'a san, tsí vë'xí u é nakākú u ña —ka'an ña.

Kidáa ne, kué'en ña uun ka túku ñuú lu'nti.

Ña é ntio i é kuntikín Jéssu

(Mt. 8:19-22)

⁵⁷Ñi dukuan kué'en ñá itsi kán ne, uun ña'a ne, kaka'an ñá ni Jéssu:

—Ntio ko é kuntikín u nto dá mí'i ka mí kī'in nto —ka'an ña.

⁵⁸Kaka'an Jéssu ni ña:

—Ñúkuí'í san ne, iō xavi ti mí kaintoo vá'a ti. Lāá, kiti ntaíko e dukún san ne, iō taka ti. Ntá tsi xu'u é vëxkúvi ú ñatí'í ne, ña túvi mí'i kutúví da'na dikí ko —ka'an ña.

⁵⁹Kaka'an Jéssu ni túku ñá'a:

—Kuntikín ko —ka'an ña.

Ntá tsi kaka'an ñá'a san:

—Tó'ó, kuntétu kudii nto. Di'na nā kíkú'xí u uvā kó —ka'an ña.

⁶⁰Ntá tsi kaka'an Jéssu ni ña:

—Na koo mií ña xí'í san. Nā kíkú'xí ña ntí'í ni'í ña ña. Divin né, kué'en kūka'an ntódon ni ña'a ña i mí kadé kú'vé Xuva kō —ka'an ña.

⁶¹Kaka'an túku ña'a sán ni ña:

—Kuntikín u nto, Tó'ó. Ntá tsi tã'xi nto é di'na kíká'an u ni ña ntoo nú vi'í kó kán —ka'an ña.

⁶²Ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Xoo ña'a, ña é ña kaíka ntaa itsi Xúva kō ne, ñá vādá mí kaidiá'vi ña mí kadé kú'vé Xuva kō —ka'an ña.

Dā táxnuu Jesuu uni díko uxuvi ñá'a

10 Rkontúvi ne, nākaxnú xtuku Xúva kō uni díko uxuvi ñá'a. Uvi úvi ña'a ña táxnuu ña é kodo nuú ñá, kī'in ña da mí'i ká ñuú mí dá vé kī'in ña.

²Kaka'an ñá:

—Dōó kue'e tsiñu iō, ntá tsi ña ntáde tsiñu ne, ñá titin ña. Dukuān ne, kákan nto nta'a tó'o tsiñu san é na taxnúu ká ña ña é káda tsiñu. ³Vi'a ve ne, kue'ēn nto. Ntá tsi koto nto, tsí vata ntáa a le'ntú san ntáa nto é ñá te díin nto, ntá tsi taxnúu u nto é k'íin nto mí ntoo ña dóo diin san, é vata ntáa ñañā ntáa ña. ⁴Ñá kú kuído nto itin nto, nte é kañú'u diu'un nto, nté nti'xen nto. Ñá ku ká'an ntó ntiusi ni ña ntaíka itsi kán. ⁵Dā mí'i ká vi'i mí xēe ntó ne, nāxnuu viko nto vi'i san. Ká'an ntō é na vā'á tsi koo kuntōo ña nú vi'i ñā. ⁶Te ikān tuvi uun ña'a, ña é ña te dū'xen díki í ne, kuntaa é kūntoo vā'a ña nú vi'i ñā. Ntá tsi tē ña kuan ó ne, ñá kuntāa é kūntoo vā'a ña. ⁷Uun tsi vi'i san kuntōo nto ne, ñá nadāma nto. Ka'xí nto ne, ko'o nto nee é iō, tsí ña kaika má tsiñu sán ne, vā'a ō é naki'i ña xá'vi ñā. Ñá ku ika nto ta'án vi'i ta'án vi'i. ⁸Tē xee ntó uun ñuu mí ntio ña nto ne, ka'xí nto nee iña é tā'xi ña. ⁹Ntavá'a nto ña ntánchokuví san mí k'íin nto. Ká'an nto ni ñá tsi é ve'xi étsin ntuvi é kadā kú'vé Xuva kō. ¹⁰Ntá tsi tē xee ntó uun ñuu mi é ña ntío ña nto ne, ntii nto itsi kán ne, ká'an ntō: ¹¹“iUn tsi nte xákā ñuú nto é tiin dí'in ntí ne, nakidi ntí vata koo é na kūtuni nto tsi ñá vā'a o ni ide nto ni ntí! Ntá tsi kini nto sá'ā, tsi mí kadē kú'vé Xuva kō ne, é xee étsin nte mí ntoo ntō”, kuan kōo ka'an nto. ¹²Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsí tē xee ntúvi é nt'íi ñuxiví sa ne, díí díí ka kue'e nto'o ña ñuú tsikan é vata kaa ña ñuú Sodoma.

Ñuu mí ña ni kuintí'xe ña'a san

(Mt. 11:20-24)

¹³iÑa ntá'vi ide nto, ña ñuú Coraziin! iÑa ntá'vi ide nto, ña ñuú Betsaida! tsí tē dí ni kuvi nūu í e dóo na'nu san ñuú Tíru ni ñuú Siduun é vata ō kúvi ñuú nto ne, emá tsi e natú'vi ña kuétsi ñā, nté emá tsi ñu'ú ña doo kueñi ne, dá'vi ña xā kúñu ñā e dóo ntoo nta'xa ña. ¹⁴Ntá tsi tē xee ntúvi é nt'íi ñuxiví san ne, díí ka iō é nto'o nto é vata kaa ña ñuú Tíru ni ña ñuú Siduun. ¹⁵Divi ntō ní, ña ñuú Capernaú ne, k'íin ntú nto un tsi nte e dukún kan, te kuiní nto? ¿Mí'i ntū? Tsí un tsi nte e kunú kan k'íin nto —ka'an Jesús.

¹⁶Kaka'an túku ña ni ña ntini'i ñā:

—Xoo é kainí i tú'un ntō ne, vata tsi te mií ú kainí ña. Xoo é kanakuítá i nto ne, vata tsi te xū'ú kanakuitā ñá ko di. Xoo é kanakuitā í ko ne, kanakuitā ñá ña táxnūu kó di —ka'an Jesús.

Dā náxee ña é uni diko uxuvi ñá'a

¹⁷Nti'i ūni díko uxuvi ñá'a sán ne, dōó diní ña náxee ña, ntáka'an ña: —Tō'ó, un tsi nte é ña vā'ā san ntákuinti'xe i ntí da ntáka'án nti kuenta iña nto —ka'an ña.

¹⁸Kaka'an Jesús ni ña:

—Nuu é ntaā ntí'xe i tsí iní u dá kō'xó tó'ō e ña vā'ā san e dukún kán é vata kaa ntuve ñū'u dá káxi'lí nuu. ¹⁹Ini nto tsí xu'u tá'xí u é kúvi víi nto é káka nuú nto koó san, ō tdu'mé san. Tā'xí u é kúvi víi nto ni é ña vā'ā sán, kuān te dóo ntii, é ntē ña váda nto ni'i kui'i. ²⁰Ntá tsi ña ku nakunuu díni nima nto tsí é

ña vá'ā san ntákuinti'xe i nto, ntá tsi na nākunuu dīnī nima nto tsi é ūve na'a dāvī ntó e dukún kān — ka'an ña.

Dōo dīnī Jesuu

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹Ura dú'va tsi i xé'e Espíritū Sántu san é nākunuu dīnī kué'en nima Jēsuú ne, kaka'an ña:

—Xuva, Tō'ó e dukún kan ni ñūxiví san, nata'xi ú sintiá'vi nta'a nto, tsí nañé'e ntó ña ntâ'ví san nuu i é xtúvi xu'ú nto iña ña e dóo ki'in iní í, ña e dóo tu'vé i. Dukuān ó de nto, Xuvā, tsí kuan ō ntío nto — ka'an ña—.

²²Xuvā kó ne, kuān o ntío ña é tā'xi ñá ko é un nti'i nūu i é iō. Nté uun xoxo íni i xoo é i'xá Xuva kō; mii tsi Xuva ko ini ña. Nté uun xoxo íni i xoo é Xuva kō; mii tsi i'xā ñá, nī ña é ncho kué'e i'xá ña é kūtuni ña —ka'an ña.

²³Kidāá né, ito ña ñá ntini'í ñá sán ne, diin diin tsi kaka'an xío ña ni ñá:

—iNté kui vá'ā ó xoo é kainí i nuu i é ntaíní nto! ²⁴Tsí ka'án u ni ntó tsí ña te da díi ña ka'án naa Xuva ko ni rēi san ntio ña é kīnī ña sá'ā e ntaíní nto, ntá tsi ña ni kuvi kiní ña. Ntio ña é tekū ña sá'ā e ntátekú nto, ntá tsi ña ni kuvi tekú ña —ka'an Jēsuu.

Nuu i iña ñá ñuú Samaria, ña dóo va'a

²⁵Uun mastrú leí san ne, nākuntítsí ña, kaka'an ñá ni Jēsuu é kōto nteé ña ña nté koo ka'an ña. Tsixe'e ña ñá:

—Mastrú, ¿ntē ntú koo víi u vata koo é ni'í ko ntuvi vā'á iñá ko ntii dañu ntūvi? —ka'an ña.

²⁶Jesuú ne, kaka'an ña:

—¿Nte ntū ó uve na'a lei e xtúví Xuva kō? ¿Nte ntū ó kaka'an, te kuiní o? —ka'an ña.

²⁷Nantíko kōo mastrú leí san, kaka'an ña:

—“Na kuinima kó Xuva ko da kaniñ nima kó, ni kué'en ini kō, kaniñ é kadē kuení kō né, na kuinima kó ta'an ko vata tsi ó kakuinima míi kō kúñu kō” —ka'an ña.

²⁸Kidāá ne, kaka'an Jēsuu:

—Vá'ā ó vata ō nantiko koón kaka'an. Te kuān koo viin sá'ā ne, ni'í o ntuvi vā'á iña o —ka'an ña.

²⁹Ntá tsi mastrú leí san ne, ntío ña é nada'an ñá kúñu ñá né, tsixe'e ña Jēsuu:

—Ntá tsi ¿xoo ntu é ta'an nti'xe i ko? —ka'an ña.

³⁰Kidāá ne, nantíko kōo Jēsuu, kaká'an ñá ni ñá:

—Uun ñatíí ne, ntii ña ñuú Jerusaleen, kué'en ña itsi ñuú Jericoo. Ítā nti'xin ña mí ñū'u ña du'ú ne, ido dú'u ña iña ña. Nātavá ña un tsi nte dú'nu ñá ne, e'ní ña ña. Dā náxtúvi íxí ñá ña itsi kān e dóko sá kúvi ña. ³¹Dā ku e víi ne, ítā nti'xin uun dutu ítsi san. Ínī ña ñatíí san ne, dá xio diñi itsi san inteé xio ña, kue'en ña. ³²Kuan tsí o ita nti'xin uun ña'a ña levita, ñá kaxntii dūtú ne, dā íni ña ña ni'í kui'í i san ne, dá xio diñi itsi san díta ña, kué'en ñá di. ³³Ntá tsi uun ñatíí, ña vé'xi ñuú Samariá ne, divi tsi itsi san ítā nti'xin ña di. Dā íni ña ña ni'í kui'í i sán ne, ntuntā'ví ini ña ña. ³⁴Kidāá ne, xée etsin ña mí tuví ña ne, dé cho'o ñá ña mí ni'í kui'í ña. Nakútsi nūu ña asete ni vínu mí ni'í kui'í san ne, ki'ní nuu

ña doo. Kidáā né, xntekū ñá ña ata idú ña, dā kue'en ni'i ña ña uun vi'i mí kutuví ña. Ikan idé ña ña kuenta.

³⁵Tévāá san ne, ña ñuú Samariá ne, tāvá ña uví diu'ún kui'xin é kuē'é ña tó'o vi'i sán ne, kaka'an ñá ni ñā:

“Vii kudii nto kuenta ñátíi sa'a. Te kuē'e nantí'i ñá iña ntó ne, nta'vi ú tē ntíko kōó u”, ka'an ña. ³⁶Vi'i a vé ne, ká'ān: ¿Xoó ntu é ntuni i e kúvi ta'an nti'xe ñatíi, ña ntúku kui'i ña du'ú san, te kuini o? —ka'an Jesús.

³⁷Ne, kaka'an mástrú leí san ni Jesús:

—Ña ntúnta'ví ini i ña san —ka'an ña.

Kidáā ne, kaka'an Jesús:

—Kuē'éen ne, kuan tsi kōo víin di —ka'an ña.

Dá tuví Jesuu nú vi'i Marta ni Mária

³⁸Jesuu ni ña ntiní'i ñā ne, da kue'en dá kue'en ña itsi kán ne, xée ña ūun ñuu. Ikān né, uun ñadí'i, ñá nani Martá ne, xé'e ña vi'i ña é kutuví Jesuú san. ³⁹Uun ta'an ña, ñá nani Mária ne, ítuví etsin ña nú dí'in Jesuu é kīni ña é kākā'an ña.

⁴⁰Ntá tsi Martá san ne, dōó kadē kuení ña, tsi dōó iō tsiñu ñā é vii ña. Xée etsin ña mí tuví Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Tō'ó, ¿ñā ntu te káde nto kuenta tsi ta'an kó ne, ñá te kaxnchii tún ko nu tsiñu ko? Ká'an nto, na xnchii kudií tun ko —ka'an ñá ni Jesús.

⁴¹Ntá tsi Jesuú ne, nantíko koō ñá, kaka'an ñá ni ñā:

—iAí, Marta! Dōó kadē kuení o. ¿Nté kuān nte kue'e ntu núu i é kadē kuení o? ⁴²Ntá tsi uun tsi nuu i e dōó nuu á'vi. Mariá ne, é nakaxnú ña uun nuu i e dōó vá'a

é ntē xoxo kuvi naki'i núu i iña ña —ka'an Jesús.

Dá nañē'e Jesús ña ntiní'i ñā nté koo ka'an ntá'ví ña

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

11 Uun ntuvi ne, tuví Jesuu, kaka'an ntá'ví ña. Dā kúvi ka'an ntá'ví ña ne, uun ña'a ña ntiní'i ñā ne, kaka'an ñá ni ñā: —Tō'ó, nañē'e ntó nti nté koo ka'an ntá'ví nti vatā o nañē'e Juaan Bautista ña'a, ña ntiní'i ñā —ka'an ña.

²Kaka'an Jesús ni ña:

—Dā ntáka'an ntá'ví nto ne, du'va koo ka'an nto:

Xuvā ntí, ña tuví e dukún kán, na kuiko ñu'u ñā'a sán nto.

Na kī'xi ntuvi é kixkadā kú'vē ntó ñuxiví a.

Vata tsí ó de nto e dukún kán ne, kuān tsi koo vii nto ñuxiví a di.

³Ta'xí nto é ká'xi nti é vi'a é ūten.

⁴Kada ka'nu iní nto nī nti kuétsi nti,

vata tsí ó ntáde ka'nu iní nti ni un ntí'i tā'an nti,

ñā tanuu iñá nti.

Ñá ku dā vá'a ntō é kō'xó ntēé nti

é kōto ntee é ña vá'a sán nti.

Kuan kōo ka'an ntó ni Xuva kō —ka'an Jesús.

⁵Kaka'an xtúku Jesuu ni ña:

—Vii ka o kuentá ni: Te ūun ntó iō ña dōó vá'a tiin ni'i ntō ne, kí'in nto dava ñuu nú vi'i ña kán, ká'an ntō: “Ñā tá'xi kudii nto uni íta nto te naki'i nteé u, ⁶Tsí uun ña'a ña dōó vá'a tiin ni'i ú ne, dā ve xee ña nú vi'i kó kán é vē'xí ña itsi kán ne, ña túvi neé kue'en tsi é kuē'e ú

ka'xí ña", koo ka'an nto. ⁷¿Vá ká'an ntú ña tuvi má vi'i kán: "Ñá ku natēku du'xen ntó ko, tsi xi'í ko ne, é kantí'u. E tuví ntāá u ni i'xá ko. Ña kúvi nākuntítsi u é tā'xi u é ntio nto", koo ka'an ña? ⁸Ntá tsi kaka'án u ni ntó tsí, kuān té ña ntio ña nakuntítsi ña é kuē'é ña é kaikán ña vá'a tiin ni'i ña ne, kué'e ña vata kaa é kantio ña vata koo é ña natekú du'xen ká ña ña. ⁹Dukuān é kākā'án u ni ntó: Kákan ntó ne, ní'i ntó. Nantuku ntó ne, nani'i ntó dī. Te nake'xen ntó xi'í ne, nakaán ña. ¹⁰Tsí xoo é kaikan i ne, ní'i i. Xoo é kanantuku i ne, nani'i í dī. Xoo é kanake'xen i xi'í ne, nakaán ña dī.

¹¹Te ūun nto é uva i'xá nto ne, té kaikan i'xá nto tsákā é ká'xí ne, ¿vá kuē'é ntu nto i koo é ká'xi? ¹²O té kaikan ntívi é ká'xí ne, ¿vá kuē'é ntu nto i tdu'me é ká'xi tí? ¹³Ntá tsi ntó'o é kini ntāa ntó ne, ini nto é kuē'é nto é vā'á iña i'xá nto. ¿Ñā ntu te díí díí ka ini Xúva kō, ña é tuví e dukún kán, é kuē'é ña un tsi nte Espíritū Sántū san xoo é kaikan i ntá'a ña? —ka'an Jesús.

Ntáka'an ña tsí e ña vá'ā san kaxntíi Jesuu

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴Uun ntuvi ne, kanakuítá Jesuu é ña vá'ā san e dé ñi'i uun ña'a ñatíi. Dā ntíi ne, kūvi náka'an ñá ñi'í san. Koó dā kúdu'va ña'a san. ¹⁵Ntá tsi iō ñá ne, ntáka'an ña:

—Ñatíi sa'á ne, kanakuitā ñá é ña vá'ā san tsí kaxe'e Belsēbuu, tó'ō e ña vá'ā, é kūvi víí ña nakūnu ña i —ka'an ña.

¹⁶Iō ñá ne, ncho koto nteé ña ña. Íkan ñá é vii ñá nuu i e dóo ka'nu é

vē'xí e dukún kán. ¹⁷Ntá tsi kutuni Jesús ne e ntádē kuení ña'a sán ne, kaka'an ñá ni ña:

—Dā mí'i ká ñuú mi ntánāa núu ña ni tā'an ña ne, kunaá ñuú ña. Tē ntánāa núu mii ña ni ña ví'i ña ne, kiin ví'i ña. ¹⁸Dukuān né, tē tó'ō e ña vá'ā sán naa ni tā'an í ne, ¿nté ntu koo kuvi vii? Sá'a kakā'án u ni ntó, tsi ntáka'an nto tsí kata'xi Belsebuú san é kūvi víí u nákuíta ú e ña vá'ā san. ¹⁹Ntá tsi te kuān ó ne, ¿xoo ntu kaxe'e í e kūvi víí ña'a nto é nakuitā ñá é ña vá'ā san? Dukuān né, mii ña ntánañ'e ña tsí ña te nuu é ntaā i e ntáka'an ntó iñá ko. ²⁰Ntá tsi te Xuva ko káta'xi ña é kākūvi víí u é kanakuítá u é ña vá'ā san ne, kani tú'un tsi é xee Xúva kō mí ntoo nto é kadā kú'vē ñá iña nto.

²¹Te uun ñatíi, ña e dóo ntii ini í ne, dóo iō tu'vé ña é kade ña kuenta ví'i ña ne, ñá te neé kuvi iña ña. ²²Ntá tsi te vē'xí uun ña'a, ña é díí ka ntii ini ka xtúku i é naā ñá ni ñá ne, kuvi víí ña ni ña. Kidáa ne, nakuido ña un ntí'i káá é kanada'an nūu ña kúñu ña ni é un ntí'i iña ñá, dá kuē'é xio ña é ido ñá san.

²³Xoo é ña kañé'e i da xe'e kó ne, kaka'an nteé ña ko. Xoo é ña kaxntíi ko é natáká u ne, da díí ka kaeté xaa ña.

E ña vá'ā é kantiko kōo

(Mt. 12:43-45)

²⁴Tē ntíi uun é ña vá'ā nima ñá'a sán ne, kaika ñuu itsí kán, kantukū mí'i kūtuví da'na. Tē ña ni nani'í í ne, kada kuení i: "Ntiko kōó u, nú'ū u nú vi'í kó kán mí kii u", koo kada kuení i. ²⁵Te nāxeé ne, nani'í i nima ñatíi san vata kaa uun vi'í mí dóo

vá'a ntúntoo, mí dóo vá'ā o ntúva'a.
²⁶Kidáā ne, kí'in xtūku kínakueka
 ú'xē ká e ña vá'ā e díí díí ka kini
 ntáa. Kidáā ne, un ntí'ī é únā san
 kí'vi é ku'un nima ñātíí san. Kidáa
 ne, dā díí díí ka natívi ña é vata kaa
 dí'na —ka'an ña.

Nee iña é dodíni ntí'xe

²⁷Ñi dukuan kāka'an Jésuu sá'ā
 né, uun ña'a ñadī'í, ña tuvi mé'ñū
 ña'a sán ne, kachu'u ntáa ña:
 —iNté kui vá'a ñadī'í, ña é nakáku
 nto, ña é nātsitsí nto! —ka'an ña.
²⁸Ntá tsi divi ñā ne, kaka'an ña:
 —iNté kui dóo vá'ā o xoo é kainí i
 tú'ūn é kāka'an Xúva ko ne, dē ntaa
 ña! —ka'an Jésuu ni ñá'a san.

Ña'a, ña é kini ntáa, ntaíkan ña nuu i e dóo ka'nu

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹Dā dóo náataká nuu ña'a san mí
 tuví Jesuú ne, eni ntu'u ña kāka'an
 ña:
 —Ña'a, ña ntoo vevíí ne, dōó kini
 ntáa ña. Ntaíkan ñá nuu i e dóo
 ka'nu, ntá tsi ña kué'e Xuva ko ña
 nuu i san, mii tsi é kué'é ña nuu i
 é vata ō kúvi nī ña ka'án naa Xúva
 ko, ñá nani Jōnaa. ³⁰Tsí vata ō kúvi
 Jonaa nuu i iña ña'a, ña intóo ñuú
 Nínive kidáā ne, xu'u é vēxkúvi ú
 ñatíí ne, kuan kōo kuví ú nuu i iña
 ñá ntoo i'a vevíí. ³¹Tē xee ntúvi é
 kōto nteé Xuva ko ñā'a, ne ñá'a ña
 ne, nakuntítsi reina iña ñuu é tuví
 nte díni i kán e dóo ikā ne, tsí'i
 kuétsi ña ña, tsí reiná san ne, un
 vá'a tsí ika vē'xí ña é kini ñá un ntí'ī
 é íni rei Salamuún san. Koto nto ve,
 tsí e xee úun ña'a, ña é díí ka ka'nu
 ña'a é Salāmuun. ³²Ña intóo ñuu

Nínive kidáā ne, nakuntāñī ñá tē
 xee ntúvi é koto nteé Xuva ko ñā'a
 sán ne, tsí'i kuétsi ña ña ntoo vevíí.
 Tsí ña ñuu Nínive sán ne, nātívi
 iní ña kuétsi ña dā téku ña tú'ūn é
 kāka'an Jonaá san. Koto nto, tsí e
 xee úun ña'a, ña é díí ka ka'nu ña'a
 é Jonaa.

Ñu'u é kāxi'í nuu kúñu kō

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³Nté uun xoxo natúun i ñu'u é
 kutuví xu'u, nte é kutuvi má ētūn
 san, tsí kuntekū dukun vata koo é
 naxí'i nuu mí kī'vī ña'a san. ³⁴Tsí
 ntuxnuu kó ne, vata kaa ñu'u é
 kāxi'í nuu kúñu kō kaa. Te vā'á
 ntuxnuu kó ne, kanií kúñu ko kāxi'í
 nuu. Tē ña vá'a ntuxnuu kó ne,
 kúñú ko ne, kutuví nee. ³⁵Kuenta
 tsí viin tsí dā née ini o ne, ñú'ū é iō
 iña o ne, kūnee. ³⁶Te kanií tsí kúñu
 o iō ñu'u ne, nté un siin ña kákunee
 ne, kinin un ntí'ī é vā'á ne, vata kaa
 te ñu'u kaxi'í nuu kúñu ō —ka'an
 Jésuu.

Dā tsí'i kuétsi Jesuu ña fariseu ni mastrú lei

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷Dā kúvi ka'an Jesuú ne, kāna
 uun ña'a ña fariseú ña é kiká'xi ña
 nú vi'i ña kán. Kúkī'vī ña, itúvi ña
 nú mesa kán ne, ³⁸dā kúdu'va ña
 fariseú san dá ini ña tsí ña ni dē
 ntáa Jesuu vātā xkoó ini ña é nta'a
 ña dí'na dá ka'xí ña. ³⁹Ntá tsi Jesuú
 ne, kaka'an ña:

—Ntō'ó, ña fariseú ne, ntánakate
 nto ata vásu ntó ni kō'o nto, ntá
 tsí nima ntó ne, nuu tsitu nuū i
 é kini kaa e ntáde nto, e ntadú'u
 nto. ⁴⁰iNté kui kuān nte túntu ntú

nto! ¿Vá ña íni ntu nto tsí ña é de kú've ata i kán ne, divi tsi ñā é idé kú've ña iní i kán dí? ⁴¹Ntá tsi kué'e nto ña ntá'vi é nuu nima ntó ne, dukuān né, ntuntoo nti'xe kaniī kúnu ntō.

⁴²Ntá tsi iña nta'ví ide ntú nto, ña fariseu! Ntō'ó ne, dōó kuenta ntáde nto ntánakii xio nto uun ta'vi i é ū'xí san iña é un nti'i nuū i xuku cho'o nto é nakué'e nto nta'a Xuva kō vata tsi o é kaka'an leí san, ntá tsi ña ntáde nto kuenta tá'an nto te vii nto é vā'á ni ñā; ntē ña ntákuinima ntó Xuva kō. Sá'ā é kantio é vii ntó da ntánakué'e nto nta'a Xuva kō é káduku ntée ña.

⁴³iÑa nta'ví ide ntú nto, ña fariseu!, tsi nú vi'i mí ntánataká nuu nto ne, dōó ntio nto é kuntōo nto nte nuu i kán ne, dōó ntio nto é kuiko ñu'u ña'a san nto itsi mí ntaíka nto.

⁴⁴iÑa nta'ví ide ntú nto! tsí ntō'ó ne, vata ntáa ñañā é ña dító tuvi má ñu'u kán ntáa nto. Dā nēní tsi ña'a san, ntaído ntíta ña —ka'an Jesús.

⁴⁵Kidāā ne, nantíko kōó uun mastrú leí san, kaka'an ña ni Jesús: —Mastru, dá kuān ó kaka'an ntó ni ña tsikán ne, vata te kaka'an káni nto ni ntí dí —ka'an ña.

⁴⁶Ntá tsi kaka'an Jesús: —iÑa nta'ví ide ntú nto dí, é mastrú lei nto! tsí ntánakuído nto ña'a san da nte koo é ña kutíi ká ña. Ntá tsi ntō'ó ne, nté un siin ña nchó tiin nta'a nto.

⁴⁷iÑa nta'ví ide ntú nto! tsí vatā o dé ñata ntō, ña intóo kídaā é é'ní ña ña ntáka'án naa Xuva ko ne, kuan tsí ó ntáde nto dí e ntáde vá'a nto

ñaña ñā. ⁴⁸Sá'ā é kata'xi kuenta é kūtuni tsí dadii tsi nima ntó ni ñata ntō, ña intóo kídaā. Divi ñata ntō san é'ní ña ña ne, divi ntō ntáde vá'a nto ñañā ñā.

⁴⁹Tsí kaka'an Xúva kō, ña dóo ki'in iní: “Taxnúu ú ña ka'án naa kó ni pūstrú ko mí ntoo ña. Iō ñā ne, ka'ní ña'a san ña. Iō ñā ne, kada xení ña'a san ni ñā.” Kuan ō ka'an ña. ⁵⁰Dukuān é vevíi ne, Xuva kō ne, ntákan ñā kuenta ñā'a, ña ntoo vevii, kuenta iña níñi e éti un ntií ntí ña ka'án naa Xuva ko, ña é xi'i un tsi nté da iñi ntu'u nūxivi sa. ⁵¹É'ní ña ña ntáka'án naa Xuva ko nte ntúvi di'na da é'ni ña Abeé san un tsi da nte rkontúvi da é'ni ña Zacaria. É'ní ña ña má ūkún kán mé'ñū nú naa kan ni má vi'i e dóo kuíko san. Dukuān é kaka'án u tsí Xuva kō ne, ntákan ña kuenta iña ñā xi'í san ni ña é ntoo vevii.

⁵²iÑa nta'ví ntu nto, mastrú lei!, tsi dóo kutu ni'i nto ntakāā xi'i mí ntákutú've ña'a san. Ntē ña ntak'vi mii nto, ntē ña da vá'a nto é k'í'vi ña'a, ña é ntio i é kūtú've i —ka'an Jesús.

⁵³Dá kakā'an Jesús nuu i sá'ā ne, mastrú leí san ni ña fariseú san ne, dōó kudiin ñā ni ñā. Eni ntu'u ñā ntánakutsu'un ña ñā é ña te da díi nuu i tsixe'e ña ñā. ⁵⁴Ini xu'ū ñā te neé nuū i é kúvi xnteeé xixi ñā ña kuenta iña tú'un é kaka'an ña.

Kañāñe Jesuu kuénta iña ña é da mií rki xaa i kaka'an

12 Dukuān ne, ñā tē nté kaa nté kaa ña'a náta'ká nuu ña. Uun ito tsi ntaédin nuu ta'an ña. Dā éni ntu'u Jesús kaka'an ñā ne, di'na tsi ña ntini'i ñā kaka'an ñā ni ñā:

—Kuenta tsí víí nto ni u'xen iā ña fariseu. Tsi d'víi ñā né, da rki xaa ña odo ntáka'an ña, ñā te kanīi nima ñā ntáka'an ña. ²Tsí ña túvī nee iña é koo xū'ú iña ko é ña nátidito; ntē ña tuví ne nuu i é ntē xoxo kiní i. ³Dukuān ne, un ntíí ntīi e ntáka'an nto mí nēé san ne, kūtuni ñā'ā san mí kaxi'í nuu ntuve ngántii san. Nēe é diin diin tsi ntáka'an nto dá kanti'ú xi'í ntó ne, uun ito tsi kachu'u ña, ka'an ña nté rki vi'í kan.

Xoó ntu é ū'vi nti'xe ko

(Mt. 10:26-31)

⁴Ntō'o e dóo vá'a tiin ú ni ntō ne, kaka'án u ni ntō é ña ku u'ví nto xoo é ka'ní i kúñu kō. Tsi te kúvī ne, ña túvī nee é kuvi víí ka ñā ni kō. ⁵Ntá tsi kaka'án u ni ntō xoo é díí ka u'vī nto. U'vī ntó ña é kūvi naki'í ntuvi iña nto ne, da katé nuu ña nto dō'vi kan. D'víi ñā é u'vi nti'xe nto ña.

⁶¿Ñā ntu te kadíko ña ū'un láā san é ūvi kúdií diú'un san? Ntá tsi nté uun tī ña kakunāa ini Xúva ko tī. ⁷D'víi ntō né, un tsi nté idi diki nto ntánté'vi kui kui uun. Dukuān ne, ñā ku u'vī nto. Tsi d'víi ntō ne, díí díí ka nuu á'vi nto é vata ntāa láa, kiti é ña te da díí san.

Xoo é nakíní i Jesuu núu ña'a

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsí un nti'í ntō xoo é kanakiní i ko nuu ña'a san vevíí ne, xu'u é vëxkúvī ú ñatíí ne, nakíní u ña nuu ánje Xuva kō kídaā. ⁹Ntá tsi xoo é kākuka'an nuu i é ká'án i iñā ko nuu ña'a san vevíí ne, kuan kōo víí u ni ñā nuu ánje Xuva kō kídaā.

¹⁰Da xōo ka é ka'an ntée i ko, xu'u é vëxkúvī ú ñatíí vevíí ne, kuvi kada ka'nu iní Xuva ko ni ñā. Ntá tsi xoo é ka'an kíní i iña Espíritū Sántū ne, ñā kada ka'nū iní Xuva ko ni ñā.

¹¹Tē kue'en ni'í ña nto vi'í mí nataká nuu ña Israeé ne, ō k'ín ni'í ña nto ntá'a ña kaxntēku kú've sán ne, ō ntá'a ña tsiñu na'nu i ne, ñā ku kadā kuení nto nté koo nantiko koō ntó, nee é ká'an nto. ¹²Tsí tē xee úra i é ká'an ntó ne, Espíritū Sántū sán nañē'é ña nto nté koo ka'an nto —ka'an Jéssuu.

Nee e dóo xii kaa iña ñā kuika

¹³Uun ñā'a, ña nuu ta'an mé'ñū ña'a sán ne, kaka'an ñā ni Jéssuu: —Mastru, ká'an nto ni ēní ko, na tā'xi na é kāduku ntée ú iña uvá nti —ka'an ña.

¹⁴Ntá tsi Jesuú ne, kaka'an ñā ni ñā:

—¿Xoó ntu kaka'an i é kadā kú've u iña nto, é kē'nté dava ú iña nto? —ka'an ña.

¹⁵Kidāā ne, kaka'an xtúku ña ni ñā'a san:

—Kuenta tsí víí nto tē ña kuné'ū iní nto é ió iña ta'an nto. Tsi ña te nee é ió iña ko é kade i é vá'a koo kuntoo o ñūxiví sa —ka'an Jéssuu.

¹⁶Kidāā né, ntaa ña ni ñā uun nuu i:

—Uun ñatíi, ña dóo kuikā né, dōo vá'a kúvī é tātá ña. ¹⁷Kidāā né, dōo dé kuení ña, kaka'an ña: “¿Nee ntu vii ú ve? Tsi ña túvī ka mí'í natsoo va'á u é tātá ko”, ka'an ña. ¹⁸Dā dé kuení ña, kaka'an ña: “É iní u nee vii ú ve. Nakiñ ú a vi'í atā sán ne, dá xntítsí u uun é díí ka ka'nu

ka. Ikan nātsu'un vá'a nti'i u é tātá ko ni un nti'í é ió iñá ko. ¹⁹Kidáá ne, ká'an mií ú ni nímá ko: Nima mií ko, dívīn ne, ñá tē nté kaa iña o é ntoo vá'a ve. Kutuvín da'nan ve. Ka'xín ne, ko'on; na nākunuu dīnī nima o." Kuan kōo ka'an ña. ²⁰Ntá tsi Xuva ko ne, kākā'an ña: "iNté kuān nte túntun ntun! tsí niñú ve kuvin. Iña o é ntoo vá'a ne, ¿xōo ntú iña i kuvi?", ka'an ña. ²¹Dukuan o ntákuvī ña'a, ña e ntátsoo vá'a dokuika iña mii i, ntá tsi dóo nta'vī ñá nuu Xuva ko — ka'an Jéssuu.

Kade Xuva ko kuēnta í'xá ña

(Mt. 6:25-34)

²²Kaka'an Jéssuu ní ña ntini'i ñā: —Sá'a ká'án u ni ntō: Ñá ku dē kuení nto nee é ká'xi nto; ntē ña ku de kueni nto nee é ku'un kutāvi nto. ²³Tsí ntuvi iña kó ne, díí ka nuu á'vi é vāta kaa é ká'xi o. Díí ka nuu á'vi kúñu kō é vāta kaa dóo é ku'un o. ²⁴Koto nto nté o de rkáka san: Ñá katā'xi ti é tātá, ntē ña katá'vi ti, ntē ña tuvi mí'i ntánatsoo vá'a ti iña tí dī. Ntá tsi Xuva kō ne, kaxé'e ña é ká'xi ti. Ntō'ó ne, ¿ñā ntu te díí díí ka nuu á'vi nto é vāta ntáa láa san? ²⁵Nté uun ña'a nto ña kuvi vií nto é kuē'nu ka kúñu nto, nté un síin ka, kuān te dóo kadā kuení nto. ²⁶Tē ña kuvi vií nto nte un síin sá'á ne, ¿nté kui ntádē kuení ntu nto tuku nuu i?

²⁷Kóto nto nté o ntaé'nu láa san, é ntē ña ntáde tsiñu ne, ntē ña ntánakuido xu've. Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsí rei Salamuún ne, kuān te dóo va'a kue'en dóo ñá ne, ñá tē nté sa vá'a ito ña é vata ntáa láa san.

²⁸Te Xuva ko kaxé'e ña e dóo vá'a ito ku'u é kaa má kú'ú kán vevíí ne, tevāá ne, tutun kuvi ne, ¿ñā ntu te díí ka kue'e kuenta víí ña nto nēe é ku'un nto, ntō'o é ña ntákuinti'xe nto? ²⁹Dukuan ne, ña ku nantí'i nto iní nto é ntuku ntō é ká'xi nto. ³⁰Tsí ña'a, ña é ña ini Xúva kō né, dōo ntaítsu'un ña iña é un nti'i nuū i sá'a. Ntá tsi dívī ntō né, ió uun Xuva ntō, ña é iní nee é ntátaan núu nto. ³¹Ntukū nuu iní nto nēe e vá'á é vií nto é ntio Xuva ko ne, ní'i ntō é un nti'i nuū i sá'á.

Natsoo vá'a o é nuu á'vi iña ko e dukún kán

(Mt. 6:19-21)

³²Ñá ku u'vī ntó, a le'ntu mií ko. Ñá tē nté sa titán nto, ntá tsi Xuva kō ne, ió ñá dodīni é tā'xi ña nto é vā'á iña ña. ³³Nadiko ntō é ió iña nto ne, dá kué' é nto ña ntátaan núu i san. Kuan kōo kavá'a nto itán nto é ña kakuátā é kuntōo vá'a iña ntó e dukún kan ntii dañu ntūvi. Tsi íkán ne, ña kakí'vi ña du'u, ntē ña kadúku tí iña ko. ³⁴Mí'i ntōo é nuu á'vi iña ntó ne, ikan kuntōo nima ntó dī.

Kantio é kōo tú'vē ko

³⁵Na kōo tú've nto du'nu nto ni ñū'u é nātuún nto. ³⁶Vií nto vata tsí o dé ña ntáde tsiñu, ña ntantétu tó'o i, ñá é ñe'e mi tánta'a ña'a. Tē náxee ñá ne, kanake'xen ñá xi'í ne, ura tsí i nakaan. ³⁷Nté kui dīni tó'o ña ntáde tsiñu san e ntántíto ña te naxéé ña. Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí dívī tsí tó'o ña ne, nákuntéé ña donúu ña ne, da ká'an ña tsí na kuntōo ña ntáde tsiñu san nú mēsa

ñá ne, mii to'lo ñá tsu'un ko'lo ña é ká'xí ña. ³⁸Nté kui vá'a ña ntáde tsiñu san, tsí kuān te davá ñūu ne, ō e ve'xi túvi ne, ntantíto ña tē nēe tó'lo ñā. ³⁹Na kūtuni nto sá'a. Tē dí ini tó'lo vi'i san neé ura ki'xi ñá du'ú san ne, koo tú've ña kuntētu ña. Ñá kuē'é ña itsi é kī'ví ña du'ú san má vi'i ñā é ki'i dú'u ña iña ña. ⁴⁰Kuan ñi'vi ntō dí ne, na kōo tú've nto, tsí dā nēe ini nto ntuvi dá ña ntántétu nto xee ña vexkúvi ñatīi —ka'an Jéssu.

**Ña ntáde tsiñu vā'á nī ña ntáde tsiñu,
ña é ña vā'á**

(Mt. 24:45-51)

⁴¹Pedru' ne, katsixe'e ñā:

—Tō'lo, ¿vá kantáa ntu nto nuu i sá'a é da mii tsi iña mii ntí ne, ō iña un ntíi ntíi ña'a san? —ka'an ña.

⁴²Kaka'an Tó'lo kō:

—¿Xoó ntu é ña ntáde tsiñu odo ñūu, ña é díi ka vā'a, ña é díi ka kade ntaa, ña é kākā'an tó'lo i é kodo ñūu ñá iña ñá ntoo nú vi'i ñā é kuē'é ña é ká'xí ña te xee úra i? ⁴³iNté kui vá'a ña ntáde tsiñu, ña kade ntaa san! Tē náxee tó'lo ñā ne, é un ntí'i káde ntaa ñá vatā o uvé tsiñu ña. ⁴⁴Nuu é ntāa ntí'xe i é kākā'an u tsi tó'lo ña ne, xtuví ñá ña é kuēnta víi ña é un ntí'i é iō iña ña. ⁴⁵Ntá tsi te ña ntáde tsiñu san kade kuení ña tsí kukuí ka dá nāxee tó'lo ñā ne, kani ntu'u ña kadā xení ña ni ña ntáde tsiñu ni'i ña, te tíi, te ñadí'í ne, kani ntu'u ñā é kō'o ña, é ká'xí ña, é kada ki'vi ñā. ⁴⁶Kidāā ne, da nēe ini tsí ña naxee tó'lo ñā ntuvi dá ña kantétu ña, tsí ña ini ña neé ura naxée ña. Kidāā ne, naki'i ña tsiñu ñā ne, natee xío ña ña é kī'in ñá ni ñā'a, ña é ña ini de ntāa san.

⁴⁷Ña ntáde tsiñu, ña é ini nēe e ntío tó'lo i ntá tsi ña te iō tu've ña, ntē ña ni de ntāa ña é kākā'an tó'lo ñā né, dōo naká'xi va'a tó'lo ña ñā. ⁴⁸Ntá tsi ña ntáde tsiñu, ña e ñá ini nee e ntío tó'lo i ntá tsi idé ña nee iña e ñá ini ña ne, ní'i ñā é ntō'lo ña dí, ntá tsi ña dōo nee. Tsí xoo é díi ka kue'e ní'i i ne, díi ka kue'e kantio é kue'é ña ña nguii san. Xoo é díi ka kue'e ntada ña kuēnta ntá'a i ne, díi ka kue'e kantio é káda ntaa ña.

**Kīi nteé xio ta'an ña'a san kuenta iña
Jéssu**

(Mt. 10:34-36)

⁴⁹Vé'xí u e xnteé ñu'u ú ñuxiví sa. iDōo ntio kó tē dí kai'xi vevíi! ⁵⁰Io úun nuu i e dōo nto'lo kó rkontúvi ne, un vá'a tsi kantí'i ini ko un tsi da nte inú kava. ⁵¹¿Vá vē'xí ntu ú vata koo é kuntoo vā'a ña'a san ñuxiví sa, te kuiní nto? iÑā'a ní san! tsí ve'xí u é kii nteé xio ta'an ña'a san kuenta iña ko. ⁵²Tsí un tsi nte vevíi ne, kii nteé xio ta'an ña'a. U'un ñá'a san uun tsi vi'i ntoo ña. Uni ñá'a ña naa núu ña nī ña uvi ñá'a sán ne, ña uvi ña'a sán ne, naa núu ña nī ña uni ñá'a san. ⁵³Uva i ne, naa núu ña ni i'xā ña. I'xá ña ne, naa núu ña ni uva ñā. Dí'i ñā ne, naa núu ña nī dióko ñā. Dióko ña ne, naa núu ña ni dí'i ñā. Ñúntíi ña ne, naa núu ña nī énu ñā. Énú ña ne, naa núu ña nī ñuntíi ña —ka'an Jéssu.

Nuu i nté koo kuvi ntuvi sa'a

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴Kaka'an Jéssu ní ña'a san:

—Tē ini nto tsí ñu'u vikó san xe'e i kán ne, ura tsí ntáka'an nto é kīin

davi. Kuan kōo kuvi nti'xe. ⁵⁵Dá káinu tatsin xé'e i kán ne, ntáka'an nto é vē'xí ntuvi ka'ni. Kuan kōo kuvi nti'xe. ⁵⁶Nto'ó ne, da mii tsí rki xaa nto nteku é ntáka'an nto. Nto'ó e dóo íni nto é ká'an nto nté koo kúvi e dukún kan ni nūxiví a ne, ¿nté kuí ña ntáñe'e ñi ntu nto núu i é kata'xi Xuva kō nté koo kuvi ntuvi é ntoo o vevii?

Koón ntiin é ntuvá'an ni ña ntaínchu'vi o

(Mt. 5:25-26)

⁵⁷¿Nté kui ña káde kú'ven míin nee é vā'a ña nto? ⁵⁸Tē xoó ña'a kí'in ní'i ña o nta'a ña tsíñu i é tsí'i kuétsi i o ne, koón ntiin nātiin vá'an ni ña itsi kán vata koo é ña kí'in ní'i ña o nta'a ña tsíñu i san. Tsí tē ña tsíñu i san ntada ña o kuénta ntá'a sntadún san ne, xnuu kutu ña o viutun. ⁵⁹Kaka'án u ni o tsí ña ntiin viútun san un tsi da nte ntá'vin nti'in é kakan ña —ka'an Jesús ni ña.

Kantio é nadama o nima ko

13 Ntuvi tsikán ne, iō ná san ne, kué'en ña mí tuví Jesús ne, ntaa ña ni ña tsí Pilatú san ne, ē'ní ña ña ñatíi, ña ñuú Galileá ne, da nádaká ña niñi ña ni niñi kítí san é kué'é ña doméni ña Xuva ko.

²Jesúu ne, kaka'an ña:

—¿Vá díí ka ntu iō kuétsí ña kuān o kúvi san é vata ntáa ña ñuú ña, te kuiní nto, é kuān o ntó'o ña?

³Ka'án u tsí ña'a. Ntá tsi ñi nto, tē ña nadáma nto nima ntó ne, un nti'i ntō kuví nto ñi. ⁴Un nti'i ña xe'un uni ñá'a san xi'i ñá da núu vi'i dūkun é nani Silúee ne, ¿díí ka

ntu iō kuétsí ña é vata ntáa ña é iñtōo ñuú Jerusaleén, te kuiní nto? ⁵Ka'án u tsí ña'a. Ntá tsi ñi nto, tē ña nadáma nto nima ntó ne, kuví nti'i ntō ñi —ka'an ña.

Kuenta ña utun é ña kakíi kiti i

⁶Kidáa ne, kantáa Jesuu núu i sá'a:

—Uun ñatíi ne, í'xi ña uun utun igu ñu'u ña. Kué'en ña kūkoto ntódo ña te kākii kiti igū sán ne, nté uun ti ña kakii ti. ⁷Kidáa ne, kaka'an ña ni ña kade kuenta útun san: “Koto nto tsi é uni kuíá é kaki'xi da tál'án u ne, nté uun igu sán vata ní'i ko ti. Nakíin nto utun ti vata koo é ntūñiné ñu'u san, tsi é ntaā i é ntitsi”, ka'an ña. ⁸Ntá tsi ña kade kuenta útun sán ne, kaka'an ña: “Na kūntitsi míí ka uun kuiá, ñi dukuan naxtívítá u nte'u nú ditsín i ne, dá tsōo ú cho'o é kué'nu vá'a. ⁹Te kíi kiti i kidáa ne, vá'a o. Tē ña'á ne, dá nakíin nto”, ka'an ña. —Kuan o ntáa Jesuu nuu i sá'a.

Dā ntavá'a Jesuu úun ña dí'i, ña kúti'i

¹⁰Uun ntuvi dá iō dá'nā ne, kanañe'e Jesuu ñá'a san nú vi'i mí ntánataká nuu ña Israeé san. ¹¹Ikān tuví uun ña dí'i, e xe'un uni kuíá é nchokuví ña. Tsí uun é ña vá'a san dé ti'i ña. Ña ni kúvi ntuntāa ña nté un síin. ¹²Dā íni Jesuu ñá ne, kāna ña ña, kaka'an ñá ni ña:

—É ntuvá'an kui'i o vé —ka'an Jesús ni ña.

¹³Kidáa ne, xntee tá'an Jesuu ntá'a ña ñadé'i san. Ura tsí i ntuvá'a ña ne, dá éni ntu'u ña kākā'an ña tsi dóo ka'nu Xuva kō. ¹⁴Ntá tsi tó'o vi'i mí ntánataká nuu ña ne, dōo

kúdiin ña tsí ntavá'a Jesuu ñá'a san ntuvi dá iō dá'na ne, kaka'an ñá ni ñá'a san:

—Íñu ntuvi io é kada tsiñu o né, ðivi tsi ntüvi é küvi kí'xi nto dá kuch'o' nto; ñá te ntüvi dá iō dá'na san kí'xi nto —ka'an ña.

¹⁵Kidáa ne, kaka'an Jesús:

—Ntō'ó ne, da mii rki xaa nto nteku e ntáka'an nto. ¿Ñā ntu ntánantuté nto duntiki nto ni búru nto é kí'in ti kiko'ó ti ntute ntuvi dá iō dá'na san? ¹⁶Tsí ña d'fí sa'á ne, tatá vi'i Abraan ña, ntá tsi é küvi xe'un uni kuía e nteé kímí ña kuí'i sá'a é xē'é é ña v'á'a san ña. ¿Vá ña ntu kuvi nakuitá u kuí'i ña ntuvi dá iō dá'na? —ka'an Jesús.

¹⁷Dá ká'an Jesús sá'ā ne, un ntí'i ñā ntaínchu'vi ña kúka'an nuu ña é kuān ó kaka'an Jesús ni ña. Ntá tsi ña'a sán ne, dōó diní ña e dōo ka'nu nuu i é idé Jesuu.

Kuenta iña tsíkīn kuli

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸Kidáa ne, kaka'an Jesús:

—¿Ntē o ntu mí kadē kú'vé Xuva kō? ¿Nee iñá ntu é kuvi ntada dadii o? ¹⁹Vata kaa kudii uun tsíkīn kuli é kuetsi kuē'en e kaí'xi uun ñatīi má iña ñá kán ne, kēne un tsi da nte kúvi utun. Kuka'nu ne, un tsi nte láa, kitī ntaíko, de v'á'a ti taka tí nta'a i —ka'an ña.

Kuenta iña ú'xen iā

(Mt. 13:33)

²⁰Ntá tsi kaka'an Jesús:

—¿Nee iñá ntu ntada dadii ú vata kaa mí kadē kú'vé Xuva kō? ²¹Tsi mí kadē kú'vé Xuva kō ne, vata kaa uun tī'ntí ú'xen iā e kí'i uun ñad'fí

san ne, dá nadaka ña u'xen san ni uni xkú've utsi trigu un tsi da nte náneñu v'á'a ú'xen san —ka'an Jesús.

Xi'i mí ña ni'i

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²²Jesú ne, ítā ntí'xin ña ñuú na'nu ni ñuú kuetsi, kanakuā'a ña ña'a san mí ita ntí'xin ña. ²³Uun ña'a ñá ne, kēne ña, kaka'an ña: —Mastru, ¿ña titín ntu ña'a san, ña é kanakáku? —ka'an ñá, tsixele ñā.

Jesú ne, kaka'an ña:

²⁴—Koó ntii nto kúkí'vi nto xi'i mí ña ni'i san. Tsí kaka'án u ni ntō tsí ña te da díi ña'a ncho kí'ví ña, ntá tsi ña ní'i ña é kí'ví ña. ²⁵Dā nákadí Tó'o ví'i san xi'i ñá ne, ntō'o é ñu'u mii nto kí'i kán né, nake'xen ntō xi'i san, ká'an ntō: “Nakaán nto xi'i nto, na kí'ví ntí”, koo ka'an nto. Ntá tsi ðivi ñā ne, ká'an ña: “Ntō'ó ne, ntē ñá iní u mí vē'xí nto”, koo ka'an ña. ²⁶Kidáa ne, kani ntu'u nto ká'an nto:

“Ntí'í ne, e'xí dadii ntí ni ntō; xí'i dadii ntí ni ntō dí. Tsí nakuā'a nto ña'a san itsi ñuú mii ntí”, koo ka'an nto. ²⁷Ntá tsi nantiko kōo ñá, ka'an ña: “É kaka'án u tsi ñá iní u nto. Kii nteé xio nto ko, tsí un ntí'i ntō ntáde nto é kíni kaa.” Kuan kōo ka'an ña. ²⁸Ikán ne, kueku nto ne, naka'xí ka'ñī nto nú'u nto tē iní nto Abraan ni Ísaa ni Jácoó, ni ün ntí'í ntí'í ña ka'án naa Xuva ko tsí ntoo ña mí kadē kú'vé Xuva kō. Ntá tsi ntō'ó ne, é ñu'u mii ntō kí'i kán. ²⁹Xée ñá'a, ñá vē'xí dá mí'i ká diñi ñuxiví sa, kixkúntōo ña, ka'xí dadii ña ni Xuva kō mí kadē kú'vé ña. ³⁰Kini nto tsi kidáa ne, ió ña'a veví ne,

dōo na'nu ña'a ña i'a ñuxiví sa, ntá tsi ña na'nu ñá'a ká ña nta'a Xuva kō. Iō ñá'a é ña te na'nu ñá'a ña í'a ne, divi ña e dōo na'nu ña'a ña nta'a Xuva kō —ka'an Jesús.

Ēku nteé Jesuu ñuú Jerusaleen

(Mt. 23:37-39)

³¹Ntuvi tsikán ne, xéé ña fariseu, kaká'an ña ni Jēsuu:

—Ntaka nto i'a, tsí Heródē sán ne, ncho ka'ní ña nto —ka'an ña.

³²Ntá tsi divi ña ne, nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Kue'ēn ntó ne, ka'an nto ni ñukuíi tsikan tsí vevíi ni ütén ne, nakuita ká u é ña vá'ā san ne, ntavá'a ká u ña nchokuví san dī. Īdá ne, ntí'i tsiñu ko.

³³Ntá tsi kantio é kī'ín ka ú itsi kán vevíi ni ütén ni ídá dī. Tsí ña kúvī é kúvī ña ka'án naa Xuva ko tē ña te ñuú Jerusaleén kuví ña. Kuan kōo ka'an ntó ni nā —ka'an Jesús—.

³⁴'iDōo u'vi kakúvi ko kuenta iña nto, ña ñuú Jerusaleen! i'Tsi ntaé'ní nto ña e ntáka'an tú'un Xuva kō ne, ntáxé'e xuu nto ña é taxnuu Xuva ko kuēnta iña nto! i'Ñá tē nté kaa ki'in itō ncho nataká nuu ú i'xá nto vatā ó de tsú'un san é kánataká nuu tí i'xá tí má nti'xin tí, ntá tsi ña ni ntío nto! ³⁵Koto ntō tsí xtuví mii Xuva ko vi'i nto ve. Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsi nté uun ito ká ña kīni ntó ko un tsi da nté tē xee ntúvi é ká'an nto: “i'Nté kui vá'a ó é vē'xí ña vé'xí kuenta iña Xuva ko!”, koo ka'an nto —ka'an Jesús.

Dā ntavá'a Jesuu úun ñatīi,
ñá é katsitu kuiñu

14 Uun ntuví dá iō dá'na ne,
kué'en Jēsuu, kúka'xí ña

nú vi'i ña odo nūu iña ñá fariseu. Ntaíto xū'ú ña nguii san nté koo vií Jesuu. ²Ikán tuví nuu Jēsuu úun ñatīi, ñá katsitu kuiñu. ³Jesúu ne, tsixé'e ña mastrú leí san ní ña fariseú san, kaka'an ñá ni ña:

—¿Vá kúvi ntu ntavá'a ú ña nchokuví san ntuví dá iō dá'na, ó ña kúvi ntu? —ka'an ña.

⁴Ña'a sán ne, diin diin sá kantóo ña. Kidáa ne, kī'i Jesuu ñá nchokuví san ne, dá ntavá'a ña ña, dá nátaxnúu ña ña é na nū'u ña.

⁵Kaka'an ñá ní ña fariseú san:

—¿Vá iō ntú nto te i'xá nto o te dūntiki nto kó'xo nuu tí ini pusu kán ne, vá ña natavá ntu nto tí, kuān te ntuví dá iō dá'na? —ka'an ña.

⁶Ña ni kúvi nantiko kōo kue'en tsí ña é káka'an Jēsuu ni ña.

Núu i iña ña kakana ña mí kātánta'a ña'a

⁷Dā íni Jesuu tsí ña'a, ña xéé vi'i viko sán ne, ntánakaxnúu ña mí'i e dōo vá'ā o é kuntōo ña nú mesá san ne, kaka'an Jēsuu ni ña núu i sá'a:

⁸—Tē xoó kakana i é kī'in ntó viko mí kātánta'a ña'a sán ne, tē xee ntó ne, ñá kū xkutúvi ntō nte nuu i kan, tsí te kī'xi tuku ña'a, ña é díi ka ka'nu ña'a é divi ntō ne, ⁹kidáa ne, xéé ña é kána ña nto ntuví ntó ne, ká'an ña ni ntō: “Xio kudii kutuví nto, tsí ña sá'á ne, kutuví ñá i'a”, koo ka'an ñá ní ntō. Kidáa ne, kuka'an nuu nto nakuntísi nto, kikutúvi nto un tsi nte ata i kan. ¹⁰Ntá tsi tē xee nto mí kákana ña nto é kika'xi nto ne, kúkutúvi nto un tsi nte ata i kan. Kidáa ne, tē xee ña e kána nto sán

ne, ká'an nā: “Kuítā nti'xin nto nte nuu i san”, koo ka'an nā. Kidáā ne, kuiko ñu'u nā ntántoo nú mesá san nto. ¹¹Tsí xoo é kade ka'nu mii i kúñu i ne, tē kúvi ne, ní'i nā doka'an; ntá tsi xoo é dutsi i veví ne, rkontúví ne, díi ka kuka'nu ña'a nā —ka'an Jesús.

¹²Kaka'an xtúku nā ni ñatíí, ña e kána nā:

—Dá káde vá'a nto é ká'xí ña'a nú vi'i nto kán ne, ña ku kána nto ña e dóo vá'a tiin ni'i ntō, nté ēní nto, nté ñavi'i nto, nté ñā kuika, ña ntoo etsin nú vi'i ntō. Tsí ñā ñā né, kána ña nto di é kiká'xi nto nú vi'i ña kán né, kuan kōo ntúdadii ña ni ntō. ¹³Ntá tsi da ntáde nto viko ne, kana nto ña ntā'ví san, ni ña e dúkuan ntā'ví da káku, ni ña natfín i san, ni ña kuáá san di. ¹⁴Kidáā ne, dōo diní nto. Tsí ñā ñā ne, ña kúvi ntudadii ña ni ntō. Ntá tsi ñā ñā ne, ní'i nto é vā'á ña nto ntuvi te ntóto ña'a, ña é ide é vā'á ñuxiví sa —ka'an Jesús.

Núu i ña viko ká'nu é ēdé uun ñatíí

(Mt. 22:1-10)

¹⁵Dā téku ña sá'ā ne, uun ña é tuví nu mesa kán ne, kaka'an ñā ni Jesús:

—iNté kui vá'a o xoo e kae'xí dadíi i mí kadē kú'vé Xuva kō! —ka'an nā.

¹⁶Kaka'an Jesús ni ña:

—Uun ñatíí ne, dōo ka'nu viko idé ña. Ñā tē nté kaa ña'a san kána ña é kiká'xi ña. ¹⁷Dā xeé ura i é ká'xí ña ne, taxnúu ña ña kade tsiñu ña ña é kükoto ñā ña'a san: “Kue'ēn ntó ve, tsi é iō tu'vé nti'í”, ka'an nā. ¹⁸Ntá tsi un ntií ntií ñā

ne, éni ntu'u nā ntáka'an ña nté kui ña ni kuvi ká'ín ña. Ña é kuvi ūun sán ne, kaka'an nā: “Ñu'u da ve ñíí ú ne, kantio é ká'ín u kikoto ntódo u. Vií nto da xē'e, kada ka'nú ini nto nī ko tsi ña kúvi ká'ín ú ve”, ka'an nā. ¹⁹Tuku ña'a ne, kaka'an nā: “Dā ve ñíí ú u'un ná'a dūntiki ne, kantio é kikoto ntéé ú ti tē va'á ti. Vií nto da xē'e, kada ka'nú ini nto nī ko”, ka'an nā. ²⁰Ña uun ká xtuku sán ne, kaka'an nā: “Xu'ú ne, dā ve kúvi tánta'a ú ne, dukuān ne, ña kúvi ká'ín u”, ka'an nā. ²¹Dā náxee ña táxnúu ñā ne, kantaa ntií ña nī tó'o ñā nee ñā é káka'an ñā mí ñe'e ña. Kidáā né, kūdiin tó'o ñā ne, kaka'an ñā nī ña kade tsiñu ña ña: “Kuē'en náne'en nú ā'ví kan ni itsi ka'nu kán, ni da kanií má ñūú san, dá kuntēkan ña nta'ví san, kixni'in ña i'a, ni ñā dúkuan ntā'ví da káku, ni ña kuáá san, ni ñā natfín sán di”, ka'an nā. ²²Dā ku e ví'i ne, náxee ña táxnúu ña, kaka'an ñā nī tó'o ñā: “É de ntáa u é káka'an nto, ntá tsi dóo kaniné ka”, ka'an nā. ²³Kidáā ne, kaka'an tó'o ña ni ñā: “Kuē'en ítsi na'nu kan ne, kuē'en un tsi nte nu ráxa kán, ká'an ni da xōo ka ña'a, kuétsi é viin ñā na kí'xi ñā vata koo é na tsitu ña ma ví'i ko. ²⁴Tsí kaka'an u ni ntō tsi nté uun ña'a, ña kana dí'na ú ne, ñā nī'i kuē'en tsi ña é ká'xí ña”, ka'an tó'o ñā —ka'an Jesús.

Nuu i é ntií tū'un é kuntikin ó Cristu

(Mt. 10:37-38)

²⁵Ñā tē nté kaa ña'a ntántikin ñā Jesús. Jesuú ne, xkokōo ñā ata ña, kaka'an ñā ni ña'a san:

²⁶—Tē xoó ña'a ki'xi ña é ncho kuntikín ñá ko ne, ña kúvi vii ñá té ñá díí ka kue'e ntío ña ko é vata kaa ntío ña uva ña ni di'i ñá, ni ñadi'i ñá ni i'xá ña, ni eni ñá ni tā'an ñá, ni kúñu mii ñá di. ²⁷Tsí ña kúvi vii ñá té ña ntío ña nākunáa ña kúñu ñá é kuntikín ñá ko. ²⁸Te iō ntó ne, ntio nto é xntitsi ntó vi'i ka'nu ne, *zvá* ña ntu te di'na kutuví nto kadā kuení nto nté kaa nant'i'í nto, te xēe tá'an ntu diu'un nto é kuvi kuntitsi? ²⁹Tē ñá ne, xtuví ntó etí vi'i sán ne, é ntaā i kutuvi dava. Un ntíí ntíí ña kainí ne, kani ntu'u ñá ka'an káni ña iña nto: ³⁰“Ñatíí sa'á ne, eni ntu'u ña kāde vá'a ña vi'i ña ne, ntē ña ni kuvi vii ña nant'i'í ñá”, koo ka'an ña. ³¹Ō te uun reí san ncho vii ña du'xen ni tūku reí ne, *zvá* ña ntu te di'na kutuví ña kadā kuení ña te xēe tá'an u'xi míil sntadun ña é kōó ntii ña vii ñá du'xen ni tūku rei, ñá iō ōko míil sntadun i? ³²Tē íni ña tsí ña kuvi vii ña ne, taxnū ña tú'ūn nta'a tuku reí san dá tuvi íka ká ña é kākan ña e nté koo kuntōo vá'a ña ni ñá. ³³Dukuān né, te xōó ña'a, ña é ña xtuví mii i ūn nt'i'í iña í ne, ña kúvi kuntikín ñá ko —ka'an Jéssu.

Dā ña vēñíí ka ñíí san

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴Kaka'an xtúku Jesuu nuu i sá'a di: —Ñíí sán ne, dōo va'a. Ntá tsi tē kúnaa díko i ne, *znté* ntu koo ntuveñíí ka xtúku? ³⁵Ñá vādá mi kainuu á'vi ká i; da mii sa é nakuíta o. Xoo é kātekú i ne, na káni i —ka'an Jéssu ni ñá'a san.

Kuenta iña á le'ntu, kití kúnaa

(Mt. 18:10-14)

15 Un ntíí ntíí ña ntaído diu'un xōo iña ñuú Roma

ni túku ña'a, ña é iō kuetsi i ne, xēe *etsin* ña mí tuví Jesuu é káni ña é kāká'an ña. ²Dukuān ne, ña fariseú san nī mastrú leí san ne, ntáka'an káni ña iña Jéssu, kaká'an ña:

—Ñatíí sa'á ne, ntaíka dadíi ña ni ña é iō kuetsi i ne, ntaé'xí dadíi ña ni ñá di —ka'an ña.

³Kidáa ne, kantaa Jesuu kuénta iña i sá'a:

⁴—*zXoó* ña'a ntu nto, te iō uun sientu lé'ntu ntó, tē kunaá ti uun ti ne, ñá ntu te tsoo míi nto kití kímí díko xe'un kímí san, dá kī'in nto, kínantúku nto kīti kúnaa san da nte ko é nani'i nto ti? ⁵Tē nání'i ntó ti ne, nakuntéku dokó nto ti ne, dōo dīnī nto di. ⁶Tē náxee nto nú vi'i nto kán ne, kana nto ña vá'a tiin ni'i nto ni ña nú vi'i ntō ne, ká'an ntō: “Na nākunuu dīnī nima ntó nī ko, tsí e nání'í ko á le'ntú ko, kití kúnaa”, koo ka'an nto. ⁷Dukuān ne, ká'an ú ni ntō tsí díí ka iō dodīnī e dukún kán te uun ñā'a, ñá iō kuetsi i, nativi iní ña kuétsi ñá, é vāta kaa ña kímí díko xe'un kímí ñá'a san, ña é vā'a, ña é ña tuvi kuétsi i nuu Xuva ko —ka'an Jéssu—.

Kuenta iña ñád'i, ña nání'í diu'un i

⁸Uun ñad'i'í ne, iō u'xi diu'un kui'xín iña ña. Tē kúnaa úun ne, *zvá* ñá ntu natúun ña ñu'u ña ne, dá ne'xín ñá da kaníí má vi'i ña kán? Kukuíí kudu'va tsi nantuku ñá da nte ko é nani'i ña. ⁹Tē nání'í ñá ne, nataká nuu nt'i'í ña ni ñad'i'í, ña vá'a tiin ni'i ña, nī ña ntoo etsin nú vi'i ña kán, ká'an ñá: “Nā nakunuu dīnī nima ntó nī kó, tsi é nání'í ko diu'ún ko e kúnaa”, koo ka'an ña. ¹⁰Kaka'án u ni ntō tsí dukuān

dñi ánje Xuva ko kuēnta iña ñá iō kuetsi i tē nātivi ini ña kuétsi ñā — ka'an Jesús.

**Kuenta iña í'xa é kūkáká
ntava túku ñuu**

¹¹Kaka'an Jesúsú san dí:

—Uun ñatíi ne, iō uvi i'xá ña. ¹²Na dutsi sán ne, kaka'an ná ni uva nā: “Ūvá, ta'xi nto iña nto é kāduku ntée u”, ka'an na. Kidáa ne, e'nté dava ña é tātá ña é duku ntée na. ¹³Ntē vata kutítin ntuvi ne, i'xá ña, na dutsi sán ne, nātsu'un vá'a nti'i na iña ná ne, dá kuē'en ná tuku ñuu mí doto tsi nánti'i lúku na diu'un na. Íde na un ntíi ntíi núu i é kīni kaa vata ka'án ini míi nā. ¹⁴Ntá tsi dā ntí'i kuē'en diu'un ná ne, xée ntūvi da dóo kutama da kanií ñuu tsíkán ne, iñi ntú'ū kúnaa nteē na é kā'xí na. ¹⁵Kidáa ne, kué'en nā, kuntúku na tsiñu ni uun ñatíi, ña ñuu tsikán ne, taxnúu ña ná rantsu ña é k'í'in na, kikuenta víi na kutsin ña. ¹⁶Ntío na é kā'xí na é kae'xí kutsín san da nte ko é nta'a na ne, ntá tsi xoxo ni xé'le i é kā'xí na. ¹⁷Kidáa né, dē kuení mii na, kaka'an na: “iNté ntu kaa díi ña ntáde tsiñu iō ñá nú vi'i uvā kó kán é iō é ntaé'xí ña ne, ntē dúkuan kántóo ka. Xu'ú ne, kaxi'í u dóko i'a! ¹⁸Á te nū'ú u mí tuví uvā kó kán ne, ká'án ú ni ñā: Ūva, é ntuku kuétsi u ni Xuva ko, ni divi ntō dí. ¹⁹Ña nuu á'vi ká u é kā'án ka nto é i'xá ntó ko. Vi'i a vé ne, víi nto nī kó vatā ó de nto nī ña ntáde tsiñu iña nto. Kuan kōo ká'án ú ni ñā”, ka'an na. ²⁰Kidáa ne, nákunūu itsi na, kunú'u na mí tuví uva nā.

Íkā ká ve'xí na, íni uva na nā né, ntuntā'ví ini ña na. Koó da

kaxkainu uva nā kúnakuētú itsi ña na ne, nánume ña na, da é'xi ña xu'u na. ²¹Kidáa ne, kaka'an ná ni uva nā: “Ūva, é kō'xo nteé u nuu Xuva ko, ni divi ntō dí. Nā tē nee nuu á'vi ká ko é kā'án nto é i'xá nto ko”, ka'an na. ²²Ntá tsi uva nā ne, kaka'an ñá ni ña ntáde tsiñu iña ña: “Nantukū náne'e nto du'nu é díi ka va'a dá nākunūu i'xá ko. Naxnúu nto dí'i ntá'a i dí. Na nāki'í nti'xen vá'a sán dí. ²³Kūkueká nto duntiki, kiti díi ka de'én ne, dá ka'nī ntó ti dá kā'xi o ti é víi o vikó san. ²⁴Tsi i'xá ko sá ne, e xí'i, kuíni ko, ntá tsi e ntóto xtuku. É kūnaá i'xá ko, kuíni ko, ntá tsi é nani'í ko i ve”, ka'an ña. Kidáa ne, eni ntu'u ñā idé ña viko san.

²⁵Ntá tsi i'xá ña, na kuvi atā sán ne, nuu na má tsiñu na. Dā náxee étsin na nú vi'i na kán né, tēkú na e dóo kaeku strumentú ne, ntaíte'le ña'a sán dí. ²⁶Kidáa né, kána na uun ña kade tsiñu sán ne, tsixe'e nā: “¿Neé ntu kakuvi i'a?”, ka'an na. ²⁷Ña kade tsiñu sán ne, kaka'an ñá ni nā: “É náxee ení o. Uva ō ne, táxnūu ña é kūví uun duntiki, kiti dóo de'én san, tsi vá'a tsi ō náxee na”, ka'an ña. ²⁸Kidáa ne, kūdiín ení na, na kuvi atā sán ne, ntē ña ni ntio na ntí'vi na má vi'i na kán. ²⁹Kaka'an ná ni uva nā: “Divi ntō ne, ini nto tsi éma tsi kaxntíi ú nto, é ntē ña kadé do'ō ú ni ntō nté uun ito ne. Ntá tsi ntē ña kata'xí nto nté uun kudii a ndi'ú san é víi u viko ko nī na vá'a tiin ni'i u. ³⁰Ntá tsi vevíi ne, náxee i'xá nto na sá'á, na é dotō tsí nanti'í diu'un nto ni ñadí'í kiní ntáa sán ne, kae'ní ka nto duntiki, kiti dóo de'én san”, ka'an

ení na, na kuvi atā san. ³¹Kidāā ne, kaka'an úva na ni nā: “I'xá mií kó, xo'ōn né, niī kue'en tsí ntuvi tuvín ni kó. Un ntí'í é iō iñá ko ne, iña o di. ³²Ntá tsi vevíí ne, e vá'a o é vīi o víko, tsi é nakūnuu dīnī nimá ko, tsí na ení o ne, e xí'í na, kuíni ko, ntá tsi kantíto na. É kūnāa na, kuíni ko, ntá tsi é nani'í ko ná ve”, ka'an úva na ni nā —ka'an Jéssu.

Kuenta iña nā nteé nta'a i tsiñu, ña é dotō tsí nantí'í diu'un tó'o i

16 Jesuú ne, kantaa ña ni ña ntini'í ña nuu i sá'a di:

—Uun ñatíí kuika ne, xío uun ñā'a, ña intéé nta'a i tsiñu ña. Ntáka'an ñá'a san tsí ña sālá ne, dotō tsí kanantí'í ña diu'un tó'o ñā. ²Kidāā ne, kāna tó'o ña ñā, kaka'an ñá ni ñā: “¿Neé ntu nuu i sá'a é kāka'an ñá'a san iña o? Ntadan kó kuenta tsiñu o ve, tsí ña kunteé nta'a ká o tsiñu ko”, ka'an ña. ³Kidāā ne, dóo dé kueni ña nteé nta'a i tsiñu san: “¿Ntē ntu koo víí u ve? Tsi tó'ō kó ne, naki'í ña tsiñu ko. Ña túvi ntií ko é kikutú u ne, kakuka'an nuú ko é kākán u doméní di. ⁴É iní u nté koo víí u ve, vata koo é naki'í ña'a sán ko nú ví'í ña kán dá ña tuví ka tsiñu ko”, ka'an ña. ⁵Kidāā né, kāna ña ña kui uun kui uun ña, ña é tanūu diu'un tó'o ñā. Tsixe'e ñā ña xee dí'na san: “¿Ntē ntú kaa tanūu nto iña tó'ō ko?”, ka'an ña. ⁶Nantíko koō ñá, kaka'an ña: “Tanūu ú uun sientu varii ásete”, ka'an ña. Kidāā ne, kaka'án ña nteé nta'a i tsiñu san: “Ū'un kuenta o. Kantí'í sá kutūvin, dá xntēén na'an uvi díko u'xi várii tsi”, ka'an ña. ⁷Kidāā né, tsixe'e xtuku ñá tukú ña'a san:

“¿Ntē ntú kaa tanūu nto?”, ka'an ña. Dívi ñā ne, kaka'an ña: “Uun sientu etún trigu”, ka'an ña. Kidāā ne, kaka'an ña: “Ū'un kuenta o. Kími díko tsi xnteén na'an ve”, ka'an ña. ⁸Tō'ó ña ne, iní ña tsi ña nteé nta'a i tsiñu, ña e dóo kíni kaa sán ne, dóo ntíto ña nté koo víí ña. Tsí ña ntáduku ntée ñuxiví sa ne, díí ka ntíto ntáde ña ni tā'an ña é vāta kaa ña'a, ña ntáduku ntée Xuva kō.

⁹Xu'ú ne, kaka'án u ni ntō é na kada tsiñu ni'í ntō diu'un nto é iō ñuxiví sa vata koo é na ni'í nto ña'a, ña vá'a tiin ni'í ntō, vata koo é, tē ntí'í diu'un ntó ne, koo xoo é nākuído i nto mí kuntōo nto ntií dañu ntūvi.

¹⁰Uun ña'a, ña é kade ntaa núu i é dutsí né, kuan kōo kada ntaa ña nuu i e dóo ka'nu di. Ña'a, ña é ña kada ntāa nuu i é dutsí ne, ntē ña kada ntāa ña nuu i é ka'nu di. ¹¹Ntá tsi tē ñá ini de ntāa nto ni diu'un é iō ñuxiví sa ne, ¿xoo ntu é ntāda i kuenta ntá'a nto nuu i é vā'a ntí'xe? ¹²Tē ñá ini de ntāa nto ni nuu i iña túku ñá'a ne, ¿xoo ntu ta'xi i é kūvi iña mií nto?

¹³Ntē uun ña'a, ña kade tsiñu ne, ña kúví é koo uvi tó'o ñā é uun ito tsi. Tsí kada xení ña ni ña uun ña'a sán ne, ña uun ña'a ká san ne, kuinima ñá ña. O ña uun ña'a sán ne, kuiní'í ña ña ne, ña é uun ká san ne, ñá víi ñá ña kuenta. Ña kúvi víi o tsíñu Xuva ko tē dóo kakuinima kó diu'ún san —ka'an Jéssu.

¹⁴Ña fariseú san ne, dóo kuinima ñá diu'un. Dukuān né, ení ntu'u ñā ntáka'an kíni ña iña Jéssu. ¹⁵Ntá tsi kaka'an Jéssu ni ña:

—Divi ntō ne, ntáde nto e dóo va'á nto nuu ña'á san, ntá tsi Xuva kō ne, ini ña nte ntáa nima nto. Tsi nuu i e ntáde ka'nu ña'a sán ne, ñá ntōo kue'en tsi Xuva kō.

Lei Muísee

¹⁶Lei é xntéé na'a Muísee ni tú'ün é ka'an ñá ka'án naa Xuva ko ne, idiá'vi un tsi nte ntúvi da íka Juaan. Ntá tsi nte ntúvi tsikán ne, e ntáka'an ntódo ña'a san tú'ün va'á san iña i mí kadē kù've Xuva kō ne, un ntíí ntíí ña'a san ntáxio ntii ñá é kī'ví ña.

¹⁷Ntá tsi díí ka ña ntii tu'un é ntíí e dukún kan nī ñuxiví a é nadāma uun kudii letra iña leí san.

Kuenta iña ña'a, ña ntánatsoo mii ta'an

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸Te uun ñatíí kanaxtuví mii ña ñadí'í ña ne, tē tánta'a ña ni tuku ñadí'í san ne, kade ña é ko'xo nteē ña nuu Xuva ko. Xoo é kātánta'a i ni tuku ñadí'í, ña e náxtimii xī í ne, kade ña é kākó'xo nteē ña nuu Xuva kō dí.

Uun ña'a ña kuika ni Lázaru

¹⁹Uun ñatíí kuika ne, dōo va'á du'nu ña. Da mii kuē'en tsi viko kade ña utén utén; dōo ka'nu kade ña. ²⁰Ikān tuví uun ñatíi, ña e dóo ntā'ví, ña é naní Lázaru. Dōo kate'u kúñu ña. Tuví nteē ñá etí xí'i ñá kuiká san. ²¹Veví tsi ká'xí ña é kakó'xo má mēsa ñá kuiká san. Un tsi nte tīnā sán ne, kaxée ētsin tí é ncho nauví tí mí katē'ú san. ²²Uun ntuvi ne, xí'i á ña ntā'ví san. Kue'en ní'i ánĵe san ña é kutuví

ñá ni Ábraan, mí ntoo ña xi'i, ña e ntántikin Xúva kō, mi dóo vá'ā o. Xí'i ñá kuiká san dí ne, kántū'xí ña dí.

²³Dā dóo kanto'o ña kuiká san dō'vi kán ne, ntāni'i ña nuu ñá, iní ña Abraán san e dóo ikā ntāni ña nī Lázaru san. ²⁴Kidáa ne, kāna ña kuiká san ña, kaka'an ña: “Uvatā kó Abraan, na ntuntā'ví ini nto ko. Taxnúu nto Lázaru san vata koo é na natsii ña rkinta'a ña ntuté san ne, dá kī'xi kudii ña nantikó ña xaa ko, tsi ña te nté kaa kanto'o ko í'a mí kaí'xí san”, ka'an ña. ²⁵Ntá tsi kaka'an Ábraán san ni ñá: “Í'xá ko, na naka'án o tsi dívīn né, dōo vá'ā o kue'én o ntúvi di'na. Ntá tsi Lázaru sán ne, dōo ntó'o ña di'na. Veví ne, e ní'i ñá é vā'á i'a ne, dívīn ne, kantó'o o. ²⁶Uun ká tuku nuu í dí: Ío uun xi'nti kunu mé'ñū ntí ni ntō. Dukuān né, tē xoó ña'a ntoo ña i'a é ncho kī'in ña íkán ne, ña kúvi kī'in ña. Nté ña ntoo ikān ne, ña kúvi kī'xi ña i'a dí”, ka'an ña.

²⁷Kidáa ne, kaka'an á ña kuiká san: “Vii nto da xe'e, úvā kó Abraan, taxnúu nto Lázaru san nú vi'i uvā kó kán ²⁸vata koo é na ká'an ñá ni ēní ko, ña u'un ña'a ká san, vata koo é ña ku kī'xi ña i'a mi dóo kanto'o ko”, ka'an ña. ²⁹Ntá tsi kaka'an Ábraan: “Divi ñá ne, ntoo ni'i ña tú'ün e xntéé na'a Muísee ni ña ka'án naa Xuva ko san é nakuā'a ña. Na vii ñá kuenta sá'ā”, ka'an ña. ³⁰Kidáa ne, nantikó kōo ñá kuiká san, kaka'an ña: “Kuvi ní, uvā kó Abraan, ntá tsi tē dí ntoto uun ña'a ña xi'í san ne, dā kíkoto ñá ña ne, á te natívi iní ña kuétsi ñá”, ka'an ña. ³¹Ntá tsi Abraán san ne, kaka'an

ña: “Tē ña ntáde ña kuenta tú'ün é kaka'an Muísee ni ña ka'an naa Xuva ko ne, nté dukuān ña kuintí'xe ña, kuān te ntoto ña xi'í san”, ka'an Ábraán san —ka'an Jesúsú san ni ñā'a san.

E dóo xii kaa é ntava nuu o nūu i é kīni kaa

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

17 Kaka'an Jesúsú ni ña ntiní'í ñā:

—Ñi kuē'en tsí ntuvi iō nuu i é ntava nuu o é kīni kaa san. Ntá tsi te xōo ñā'a kaxé'e ña itsi é víf ta'an ña é kīni kaa sán ne, intā'vi ide ñā! ²Tē xoó ñā'a kade ña é ntava nuu uun á i'xá san nuu i é kīni kaa sán ne, díf ka vá'a ó tē díf ni nakuíta núu ña ña nú ntute ñu'u kán, kunū'ní nuu dukun ña xuu xódó san. ³Kuenta tsí víf nto.

'Te nēe nuu i káde ta'an nto ne, kada tíi nto ni ñā vata koo é ña kuan koo víf ña. Te nātivi iní ña ne, kada ka'nu iní nto ni ñā. ⁴Te kadē xení ña ni ntō né, kuān té u'xe íto é uun ntuvi ne, te ntiko koō ñā u'xe íto é ká'an ñā ni ntō tsí ña vá'a o dé ña ni ntō ne, kada ka'nu iní nto ni ñā —ka'an Jesúsú.

É kūvi víf o da nēe ka nuu i e dóo ka'nu, te kakuinti'xe kō

⁵Ña ntiní'í ñā sán ne, ntáka'an ñā ni ntō'ó kō:

—Tā'xi ká nto e díf díf ka kuinti'xe nti —ka'an ña.

⁶Kidāā ne, kaka'an Xúva kō:

—Tē díf kuinti'xe nto ne, kuān té un síin vata kaa uun a tsfkin kulí sa ne, kuvi ka'an ntó ni utun sā'a: “Nenen i'a ne, da nākuntú'xin xion

má ntute ñu'u kán”, koo ka'an nto. Utun sán ne, kuinti'xe i é káka'an nto.

Kuenta iña ña ntáde tsiñu

⁷Te iō nto é iō ña kade tsiñu iña nto, ña é kaixkutu ñu'u nto o kade ña kuenta kíti nto ne, tē náxee ña nú vi'i nto kán ne, ívá káka'an ntú nto: “Kuítā ntí'xin, kutūvin nú mesá san”? ⁸Ñā'ā, tsí kaka'an nto: “Kadan va'ān é ká'xi u kuenta kuáa ne, kuntēen donúu o, tsu'un kó'ōn é ká'xi u. Tē kúvi é'xi ú, kúvi xí'í ú ne, dá kidāa kutūvín, ka'xín dí”, xkoó ka'an nto. ⁹Ívá kánakué'e ntu nto sintiá'vi ntā'a ña kade tsiñu iña nto é káde ntaa ñā tsiñu e teé tsiñu nto ña? ¹⁰Dukuān né, te divi ntō dé ntaa ntí'í nto é ntio Xuva ko ne, kantio é ká'án ka nto: “Nti'í ne, ñā tē ña kade tsiñu é kaidiá'vi nti, tsí kūdii idé nti nuu i é káka'an nto”, koo ka'an nto —ka'an Jesúsú.

Dā ntavá'a Jesuu u'xi ñā'a ña nako'xo kúñu i

¹¹Dā kue'en Jesúsú ñuú Jerusaleén ne, ítā ntí'xin ña ñuú Samaria ni Gálilea. ¹²Dā xee ñā uun ñuu lú'nti ne, vé'xi ū'xi ñā'a ña ntánchokuvi e ntánako'xo kúñu ñā, ntá tsi kantāñi ikā ñā ne, ¹³un tsi ntákachu'u ña, ntáka'an ña:

—iJesuu, Mastrú, na ntuntā'ví ini kudii ntó nti! —ka'an ña.

¹⁴Dā iní Jesuu ñā ne, kaka'an ña: —Kue'ēn ntó, kūnañé'e nto kúñu nto dūtú san —ka'an ña.

Da ñi tsi kuē'en ñā ne, ntuvá'a ña.

¹⁵Kidāā ne, uun ña ne, iní ña é ntuvá'a ña. Ntiko koō ñā ne, ñi kué'en ini ña kaka'an ña e dóo

ka'nu Xuva kō. ¹⁶Nákunchiti ntāa ña nuu Jesús. Un tsi nte ñú'u kán nakuntéi ña é nakué'e ña sintiá'vi nta'a ña. Ñatíi sa'á ne, ña ñuú Samaria ña. ¹⁷Kidāa ne, kaka'an Jesús:

—¿Ñā ntu te un ntí'i nto é u'xi ñá'a nto e ntuvá'a nto kuil'i nto? ¿Mí'i ntu kuē'en ña iin ñá'a ká san? ¹⁸¿Da mii xntu ñā vé'xi tuku ñuú san e ntíko koō ña é kākā'an ña e dóo ka'nu Xuva kō? —ka'an Jesús.

¹⁹Kidāa ne, kaka'an Jesús ni ñatíi san:

—Nakuntísin, dā kunú'un nú vi'i o kan vē, tsi é ntūv'an, tsi kuínti'xe ō —ka'an ña.

Nté koo kixkadā kú'vé Xuva kō

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰Ñā fariseú san ne, ntátsixe'e ñā amá kixkadā kú'vé Xuva kō. Nantíko kōō Jesuu, kaká'an ña:

—Ñā dító te kini o núu ko mí kadē kú'vé Xuva kō. ²¹Ñā kúvi kā'an o te i'a túvi, o te ikān tuvi, tsi é ñū'u ta'án o ī —ka'an ña.

²²Kidāa ne, kaka'an ñā ni ña ntini'i ñā:

—Xée ntūvi é ntio nto kini nto kuān te uun ntūvi tsi vata kaa ntuvi dá tuví u, xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, ntá tsi ña kiní ka ntó ko. ²³Iō ñá'a sán ne, ká'an ñā: “I'a tuví ña”, o “Ikān tuví ña”, koo ka'an ña; ntá tsi ña ku kuintí'xe nto ña; ñá ku ñe'ē nto é kuntikin ntó ña. ²⁴Tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, tē xee ntūvi é nainú u ne, xí'i nuu da kanñi dū'va e dukún kán. ²⁵Ntá tsi di'na ne, dōo nto'o nto ne, kadā xení ña'a san ni nto, ña ntántoo ntuvi tsikan. ²⁶Vata ō kúvi ntuvi da íka Noeé san ne,

kuan kōo kuvi dí ntuvi dá nainú u ñūxiví a. ²⁷Ntáxi'i ntaé'xi ña'a san, ntánatánta'a ta'an ña di, un tsi da nte ntūvi é kúkí'vi Noeé san arká san. Dā née ini ñá da nakuntéku ntute sán ne, xí'i ūn ntíi ntíi ña'a san. ²⁸Kuan tsi ō kúvi ntuvi da íka Loó san di. Ña'a sán ne, ntáxi'i ntaé'xi ña, ntáñii ña dí ne, ntádiko ñā di. Ntáta'xi ña tatá ne, ntáxnatañí ñá vi'i di. ²⁹Ntá tsi dīvi tsi ntūvi da ntáka Loó san ñuú Sodoma ne, kó'xo ñū'u dú'xē nte e dukún kan, ni xūu é kai'xi vatā ó kakiin daví san ne, uun ito tsi ntí'i ña'a sán xí'i ña. ³⁰Kuan kōo kuvi dí tē xee ntūvi é kué'e Xuva ko kūtuni ñá'a san xoo ñá'a nti'xe u.

³¹Ntuvi tsikán ne, tē xoó ña'a odo vídin ña rki vi'i ña kán ne, ñá ku ntí'vi ña iní vi'i ña kán é kīnaki'í ña iña ña. Ña ñu'u má kū'u kán ne, ntē ña ku naxée ña nú vi'i ña kán di. ³²Naka'an nto ñadí'í Loo nté ō kúvi ña. ³³Xoó ña'a é ntio ña é nakakū ñá ntuvi iña ñá ne, nakunaá ña. Ntá tsi xoo ñá'a é kanakunaá ña ntuvi iña ña kuenta iñá ko ne, nakáku ña.

³⁴Sá'a kakā'an u ni ntō tsí niñu tsikan ne, ntoo uvi ñá'a san, é uun tsi nu ito ntákidi dádñi ña. Uun ña ne, naki'i Xuva ko ñā ne, uun ña ne, kutuví mii ña. ³⁵Uvi ñá'a ñadí'í ntántiko ña. Uun ña ne, naki'i Xuva ko ñā; uun ña ne, kutuví mii ña. ³⁶Uvi ñá'a ñatíi ñu'u ña má kū'u kán ne, uun ña'a ñā né, naki'i Xuva ko ñā; uun ña'a ñā né, kutuví mii ña —ka'an ña.

³⁷Kidāa ne, ntátsixe'e ña Jēsuu: —¿Mí'i ntū é kuān koo kuvi sá'a? —ka'an ña.

Nántiko kōō Jesuu, kaká'an ña:

—Mí ntōo kúñu tē'ú san ne, ikān ntaíko nūu skuilú san —ka'an ña.

**Kuenta iña ñadī'i kii ni
ña kaxntēkú kú've**

18 Jesuú ne, kantaa ña uun nuu i é nañē'e ña é kā'an ntá'ví ō é ñi kuē'en tsí ntuvi é ntē ña nativi iní kō. ²Kaka'an ña: —Xíó uun ña kaxntēkú kú've san uun ñuu é ntē ña kaú'ví ñá Xuva kō né, ntē ña kaíko ñu'u ña ñā'a sán di. ³Dīvi tsi ñūú tsikán ne, tuví uun ñadī'i kii é ió du'xen iña ña. Kué'en ña nta'a ña kaxntēkú kú've san, kukakan ña kuētsi kuēnta iña ñá kanaa núu ni'i ñā. ⁴Dā dóo kútítín ntuvi ne, ña ni íde ña kaxntēkú kú've san ñá kuenta. Ntá tsi da rkontúví ne, dē kuení ña: “Ñā kaú'ví ko Xuva ko, ntē ña kaíko ñū'ú u ña'a sán di, ⁵ntá tsi ñadī'i kii, ña sāl'a ne, dōo kanatekū du'xen ñá ko. Nada'ān ú ña vata koo é ña ki'xi ka ña é natekū du'xén ka ñá ko”, ka'an ña.

⁶Sá'ā é kāka'an ñá kaxntēkú kú've, ña dóo kini kaa san. ⁷Xuva kō ni, ¿vá ñā ntu te nadá'an ña xoo é nakaxnúu ña é kúvi iña ña, ña é kaikan ntá'a ña ntē ntúvi ntē níñu? ¿Vá vii ntú Xuva kō é kuntētū ña? ⁸Ká'ān u tsí nada'an ña ñā é nte ña kukuí. Ntá tsi te vē'xi u, xu'u é vēxkúví ú ñatíí ne, ¿vá nāni'í ka ntú ko ña'a, ña e ntákuinti'xe i ñuxiví a? —ka'an Jesuu.

**Kuenta iña ñá fariseu ni
ñá kaido diu'un xōo**

⁹Kantaa Jesuu úun ká xtuku nuu i iña ñá e dóo va'á, kuiní mii i, ña ntánantii ni'ni tuku ñā'a. Kaka'an ña:

¹⁰—Uvi ñá'a ñatíí ne, kué'en ñā má ūkún kan, kūka'an ntá'ví ña. Uun ña ne, ña fariseu. Ña uun ña'a ká san ne, ña kaido diu'un xōo iña ñuú Roma. ¹¹Ñā fariseú san ne, ntísí ña ne, du'vā ó kaka'an ntá'ví ña: “Xuvā kó, kanata'xi ú sintiá'vi nta'a nto tsí xu'ú ne, ñá te vāta ntāa ña nguii san kaa u: é dū'ú ña, kini ntāa ña ne, iō kuetsí ña di; ntē ña te vāta kaa ña kaido diu'un xōo san kaa ú di. ¹²Xu'ú ne, úvi ito é uun vite kaitúvi ixú u. Kué'e kanatā'xi ú nta'a nto vata kaa é kāni'í ko”, ka'an ñá fariseú san. ¹³Ntá tsi ña kaido diu'un xōo san ne, dōo íka kātuví ña; ntē ña ni ntaa ní'i ña dīki ña ni nuu ña e dukún kān. Da mii tsi e kaxé'e ña nta'a ña nima ñá, kaka'an ña: “iXuva ko, na ntūnta'ví ini nto ko, tsí xu'ú ne, dōo iō kuetsí ko!”, ka'an ña. ¹⁴Kaka'án u ni ntō tsí ña kaido diu'un xōo san ne, é dé ka'nu iní Xuva ko ni ñā kuetsí ña, kúnū'ú ña vi'i ña. Ntá tsi ña fariseú san ne, ñá'ā. Tsí ña é kade ka'nu mii kúñu i né, dōo kakó'xo nteē ñá nta'a Xuva kō. Á ña ntā'ví san ne, dīvi ñā e dóo ka'nu ña'a ña nta'a Xuva kō —ka'an Jesuu.

Dā náxnuu viko Jesuu á i'xá kuetsi

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵Kue'en ní'i ñā'a san i'xá ña mí tuví Jesuu vāta ko é na tññ nta'a ña i. Ntá tsi dā ini ña ntini'i ñā né, eni ntu'u ñā de tíí ña ni ña vexní'i i'xá i. ¹⁶Kidáa ne, kāna Jesuú ña, kaka'an ñá ni ñā:

—Kué'e nto itsi é na ki'xi mii i'xá san nta'a ko. Ñá ku kādí nuu nto, tsi mí kadē kú've Xuva kō ne, un ntíí ntíí ña'a ne, vata ntāa i'xá san ntāa

ña. ¹⁷Nuu é ntaā i é kākā'an u ni ntō: Xoó ncho kí'vi i mí kadē kù've Xuva ko ne, da mií é kuinti'xe ña Xuva ko vatā ó kakuinti'xe i'xá san. Tē ña'á ne, ña kúvi kí'ví ña —ka'an Jésuu.

Uun ñatíí kuika kaka'an ñá ni Jésuu

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸Uun ñatíí, ña odo núu ne, katsixe'e ña Jésuu:

—Mastru va'á, ¿neé ntu vii ú vata koo é ní'í ko ntuvi vā'a iñá ko ntii dañu ntūvi? —ka'an ña.

¹⁹Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña: —¿Nté kui kaka'an ntun é vā'á u? Tsí xoxo e vá'a i; mii tsi Xuva kō e dóo va'á ña. ²⁰Inin nté o kaka'an tú'un e xtúvi Xúva kō: “Ñá ku kukídi ni'i nto ñadī'i, ña é ña te ñádī'i míi ō. Ñá ku ē'nín ña'a. Ñá ku dū'un. Ñá ku kāl'an dovete iña ña'a. Kuikon ñu'un uva ō, ni dī'i ō dī'”, ka'an —ka'an Jésuu.

²¹Kaka'an ñatíí san:

—É un ntī'i sá'á ne, é dē ntaa ntī'i ú un tsi nte dá ku lú'nti u —ka'an ña.

²²Dā téku Jesuu sá'á ne, nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Uun sá nuu i é kākunaá iña o: nadikon ntī'in neé io iña ó ne, dá tsi'in nta'a ña ntā'ví san, tsí kuan kōo é koo dokuika iña o e dukún kán. Kidáa ne, ki'xin, dá kuntikín ko —ka'an ña.

²³Ntá tsi dā téku ñatíí san sá'á né, dōo kúnta'xa iní ña, tsí dóo kuika ñá. ²⁴Íní Jesuu tsí dóo kúnta'xa iní ña ne, kaka'an ña:

—iNté kui dóo ntii tú'un é kí'ví ña kuiká san mí kadē kù've Xuva kō! ²⁵Díí ka ña ntii tu'un é kí'ví

uun kameú san xavi xíki san é vāta kaa ña kuiká san é kí'ví ña mí kadē kù've Xuva kō —ka'an ña.

²⁶Ña téku i sán ne, ntáka'an ña: —¿Xoó ntu é kúvi nakáku i kuan? —ka'an ña.

²⁷Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña: —Nee iña é ña kuvi víí ña'a sán ne, Xuva kō ne, kuvi víí ña —ka'an ña.

²⁸Pedru ne, kaka'an ña: —Ntī'í ne, é tsoo mii ntī'i ntí iñá nti e ntántikín nti nto —ka'an ña.

²⁹Jesúu ne, kaka'an ña: —Nuu é ntaā i é kākā'an u: Da xōo ka ña'a é xtuví mii ña ví'i ña, o dī'i ña, o ení ña, o uva ñá, ō i'xá ña kuenta iña i mí kadē kù've Xuva kō ne, ³⁰díí ka kue'é ka ni'i ña ñuxiví a; rkontúvi ne, ní'í ña é vā'á nta'a Xuva ko ntii dañu ntūvi —ka'an Jésuu.

Dá kúvi uni íto é kākā'an Jésuu é kuvi ña

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹Kāna xio Jesúu san uxuvi ñá'a ña ntini'i ñá ne, dá kakā'an ñá ni ñá: —Veví ne, kí'in o ñuú Jerusaleen,

mí kuntaa é un ntī'í é uve na'a e ntáka'an ñá ka'án naa Xuva ko san kuenta iñá ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatíi. ³²Tsí ntada ña kó kuenta ntá'a ña vé'xi tūku ñuú san é kadā xení ña nī ko, é vii ña é kini kaa nī ko, é tí'vi díí ña kó dī. ³³Kani ña kó ñíí é kanu'ni nuu utun ne, dá ka'nī ñá ko dī, ntá tsi te kúvi uni ntúvi ne, ntoto xtuku u —ka'an Jésuu.

³⁴Ntá tsi ña ntini'i ñá ne, ñá ni ñē'e diki ña; ntē ñá ini ña nee iña é kākā'an Jésuu, tsí nuu i sá'a ne, dōo xū'ú ō kaka'an ña; ntē ña ni kuvi kí'in diki ña.

**Dā ntavá'a Jesuu úun ña kuāa, ña
ñuú Jericoo**

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵Ku'éen Jēsuú ne, dā xee étsin ña ñuú Jericoó ne, ikān tuví uun ña kuāá itsi kán, kaikan ñá doméni.

³⁶Da téku ña é ña te nté kaa ña'a san ntaíta ntí'xin ña ne, katsixe'e ñā neé kakuvi. ³⁷Ntáka'an ñá'a san tsi Jēsuú ne, ikan kuíta ntí'xin ña. ³⁸Kidáa ne, un ntii tsi kakana ña kuāá san:

—iJesuu, i'xá Davii, na ntuntā'ví ini nto ko! —ka'an ña.

³⁹Ña odo nūu ne, de tīi ña ni ñā vata koo é na kūtuvi kadin ña. Ntá tsi dā díí díí ka ntii kána ña:

—i'xá Davii, na ntuntā'ví ini nto ko! —ka'an ña.

⁴⁰Kidáa ne, kántitsí Jesuú ne, dā táxnuu ña ñā é kūkueká ña á ña kuāá san. Dā xee ñá ne, tsixe'e Jēsuu ña:

⁴¹—¿Neé ntu ntio o é víi u ni ō? —ka'an ña.

Ña kuāá san ne, kaka'an ña:

—Mastru, ntio ko é ntūvá'a ntuxnuú ko —ka'an ña.

⁴²Jesuú san ne, kaka'an ña:

—Nakoton ve. É ntūvá'a ntuxnúu o vē, tsí ñā ku'éen ini o kuínti'xe o —ka'an Jēsuu.

⁴³Ura dú'va tsi i náxi'í nuu ñá kuāá san ne, dá ku'éen ña kuntikin ñá Jesuu, kaká'an ñá tsi dóo ka'nu Xuva kō. Un ntíi ntíi ña'a sán ne, dā íni ña nuu i sá'a ne, ntáka'an ña e dóo ka'nu Xuva kō dī.

Jesuu ni Záqueu

19 Xée Jēsuu ñuú Jericoo.
Ítā ntí'xin ña mé'ñū ñuú

san. ²Ikān tuví uun ñatii, ñá nani Záqueu, ña é odo nūu iña ña ntaído diu'un xōo iña ñuú Roma. Dōó kuika ñā. ³Ña sāl'a ne, dōó ncho kiní ña xoo ñá'a é Jēsuu ña, ntá tsi ña ni kuvi kiní ña, tsí ña te nté kaa ña'a ntáñi nteē ñá ña ne, Záqueu san ne, dōo lú'nti ñā. ⁴Kidáa ne, ku'éen ña ōdó nuū ña ne, kúxēe ña rki utun é ntitsi ítsi kán mí kuíta ntí'xin Jesuu é kiní ñá ña. ⁵Dā ita ntí'xin Jesuu íkān né, ito ña rki utún san, kaka'an ña:

—Zaqueu, kamá san nuun ve, tsí vevíi ne, kantio é kutūví u nú vi'i o kán —ka'an ña.

⁶Kidáa ne, kantí'i du'va tsí nūu ñā e dóo diní ña é kī'in Jesuu nú vi'i ña kán. ⁷Dā ini ña'a sán ne, un ntíi ntíi ña ntáka'an kíní ña é ku'éen Jēsuu kúkutúvi ñā nú vi'i ña é iō kuetsí i. ⁸Kidáa ne, nákontitsí Záqueu, kaka'an ñá ni Jēsuu:

—Koto nto, Mastru. Ku'é'ē ú ña ntā'ví san dava é un ntí'í é iō iña ko. Tē xoó ña'a ki'i dú'u ú iña ña ne, nantiko kōo u kimi itó ka xtúku —ka'an ña.

⁹Kaka'an Jēsuu:

—Ē vevíi xee ntúvi é nakáku ña ntoo nú vi'i sá'a, tsí ñatíi sá'a ne, tatá ntí'xe Abraan ña. ¹⁰Tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, vé'xí u é kanantukū ú ña ntákunaa vata koo é nakákú u ña —ka'an Jēsuu.

Kuenta iñá diu'un

(Mt. 25:14-30)

¹¹Dā ntaíni ña'a san é káka'an Jēsuu núu i sá'a ne, ntaa ña ni ña ūun nuu i, tsí e xee étsin ña ñuú Jerusaleén ne, kūtuni ña tsí ntádē kuení ña'a san tsi é vevíi xee ntúvi

é kuiñi ntu'ū é kadā kú've Xuva ko ñūxiví sa.

¹²Kaka'an ña:

—Uun ñatíí, ña e dóo ka'nu ña'a ne, kué'en ña tūku ñuu vata koo é ni'i ña é vii ñá rei. Rkontúvi ne, ntiko koō ñá. ¹³Di'na dá kii ña é kī'in ñá ne, kāna ña u'xi ñá'a, ña ntáde tsiñu iña ñá ne, kué'e diu'ún san xe'é ña ña, xe un xé un ñá, kaka'an ña: “Kada tsiñu ni'i ntō diu'un sá'a un tsi da nté náxee u”, ka'an ña. ¹⁴Ntá tsi ña ñuú mii ñá né, kūné'ū iní ña ni ñá. Taxnúu ña ña é kūka'an ni ñá odo nūu san: “Ñá ntio ntí ñatíí sá'a é vii ñá rei iña ntí”, ka'an ña.

¹⁵Ntá tsi kūkú've ña é vii ñá reí ne, ntiko koō ña, náxee ña ñuú ña kán. Dā náxee ñá ne, taxnúu ña é kikaná ña ña ntáde tsiñu iña ña, ña é xe'é ña diu'un, vata koo é kūtuni ñá te kué'e i'xá diu'un ña é'nu é xe un xé un ñá. ¹⁶Ña é kuvi ūun sán ne, ntāda ña kuenta, kaká'an ña: “Tō'o, diu'un ntō ne, ú'xi ito nteku é'nu”, ka'an ña. ¹⁷Kaka'án reí san: “Nté kui dóo vá'a o, tsí divin né, dōo va'á kaden tsiñun. Vi'i a vé ne, kadān kú'ven u'xi ñuu, tsi dén ntaan kuān te nté kaa kudii é tā'xí u o”, ka'an ña. ¹⁸Xée xtuku ña uun ña'a sán ne, kaka'an ña: “Tō'o, diu'un ntō ne, ú'un ito ká xtuku ni'i é vata kaa”, ka'an ña. ¹⁹Dukuān ne, kaka'an xtúku reí san ni ñá dí: “Divin ne, kada kú'ven u'un ñuú”, ka'an ña.

²⁰Kidāā ne, xée ña uun ña'a ká san, kaka'an ña: “Tō'o, i'a ni'i ú diu'un nto é xtuví va'á u, e xnúu ta'án u dodúkun ko. ²¹Tsí u'ví ko nto, tsí divi ntō né, uun ñatíí e dóo

ka'xí nima nto. Kanakuido nto nee iña é ña ni tsoo ntó ne, katiin nto é tāta mí ña ni í'xi ntó”, ka'an ña. ²²Kidāā ne, kaka'án reí san: “Divin é ña vá'a o ni den tsiñun, vatā ó kaka'án ne, nuu é ntaā i e dóo ka'xí nimá ko. Tsí inin tsí kanakuido ú nee iña é ña ni tsoo u ne, katiin u mí ña ni í'xi ú dí. ²³Dukuān ne, čnté kui ña ni de tsiñu ní'in ntun diu'ún ko vata koo é ni'i kúdii kó i'xá i tē náxee u nú vi'i ko?”, ka'an ña. ²⁴Kaka'an ñá ni ña nto san: “Naki'i nto diu'ún san ne, dá kué'é nto ña é kuvi ide u'xi ito san”, ka'an ña. ²⁵Ntáka'an ña: “Tō'o, ntá tsi ña tsíkán ne, é io ū'xi ito ká xtuku iña ña”, ka'an ña. ²⁶Nantíko kōó reí san, kaka'an ña: “Sá'a ne, ká'an u: Xoo é iō iña í ne, ní'i ká ña, ntá tsi xoo é ña tuvi iña í ne, nakí'i ntí'i ña, kuān té ña kué'e é iō iña ña. ²⁷Kuenta iña ña é ntákune'u iní i nī kó ne, ña é ña ni ntio i é vii ú reí ne, kixní'i nto ña i'a ne, dá ka'nī ntó ña nuú ko”, kaka'án reí san —ka'an Jesús.

Dā xee Jesús ñuú Jerusaleen

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸Dā kúvi ka'an Jesús sá'a ne, kué'ēn ká ña ñuú Jerusaleen. ²⁹Dā dokó sa xee ña ñuú Befagee ni ñuú Betaniá etsin nú xūku é nani Ōlivú ne, taxnúu ña uvi ña'a, ñá ntini'i ñá, ³⁰kaka'an ñá ni ñá:

—Kue'ēn ntó ñuú lu'nti é tūvi étsin i'a. Tē xee ntó ne, ikān ntee tiin uun a búru é nté vata xoxó kuntēku í ti. Nantuté nto ti ne, dá kixní'i nto ti. ³¹Tē xoó tsixe'e i nté kui kanantuté nto a búru sán ne, ká'an ntō tsi Tō'o nto kántio ña ti —ka'an ña.

³²Ku'e'en nā táxnuu nā san ne, nāni'i nā é un nti'i vatá ó kaka'an Jesús ni nā. ³³Dā nántuté nā burú san ne, katsixe'e tó'o tī:

—¿Nté kui kanantuté ntu nto burú ko? —ka'an nā.

³⁴Nantíko koō nā, ntáka'an nā:
—Tō'ó kántio nā tī —ka'an nā.

³⁵Kue'en ní'i nā tī mí tuví Jesuu. Tsido nā dōo nā ata a búru sán ne, dā nakaa nā Jesús áta tī. ³⁶Nā'a sán ne, tsōo nā doo nā ítsi kán mí ita ntí'xin Jesuu. ³⁷Dā xee étsin nā mí dokuntíi xuku Olívu sán ne, un ntíí ntíí nā ntántikin nā ne, dōo diní nā. Kidáa né, uun tsi vāntiñi nā ntáka'an nā e dōo ka'nu Xuva ko kuēnta iña i é un nti'i nūu i e dōo ka'nu é idé nā e íni nā. ³⁸Ntáka'an nā:

—iDōo ka'nu Rei, nā vē'xí nta'a Xuva kō! iNā ta'xi Xuva kō é kuintoo vá'a o ni nā vi'i antivi! iDōo ka'nu Xuva ko, nā tuví e dukún kán! —ka'an nā.

³⁹Kidáa ne, iō nā fariseú, nā ñu'u ta'an mé'ñu nā'a sán ne, ntáka'an nā:

—Mastru, kada tīi nto nī nā ntántikin nto —ka'an nā.

⁴⁰Ntá tsi nantiko kōo Jesuu, kaká'an nā:

—Te nā'a san koo kádin nā ne, un tsi nte xúu san kani ntu'u káchu'u —ka'an nā.

⁴¹Dā xee étsin Jesuu ñuú Jerusaleén ne, ito nā ñuú san ne, da éku nā kuénta iña í, ⁴²kaka'an nā:

—iTē dí ni ínín kuān te uun ntúvi vevii e nté koo kutúvín va'an! Ntá tsi vevíi ne, núu i sá'a ne, dōo xu'u íō. Nā kúvi kīnin. ⁴³Vi'i a vé ne, vé'xi ntúvi é kini kaa iña o é nā

ntáinchu'vi ó ne, kada xení nā ni ō. Kidáa ne, xntitsi nā ntó'ō é kádí nuu nā ntíko diñi o. ⁴⁴Dá uun ito tsi nānti'i ntodó nā o. Ka'ní nā nā'a o. Nākatsin ntíí ntíí nā da nēé ka e kátúvi iña o, tsí nā ni kutúni ō ura dá ki'xí Xuva kō é nakakū nā o —ka'an nā.

Dā ntántoo Jesuu íni ukun

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵Kidáa ne, kúk'ví Jesuu má ukún ka'nu kán né, eni ntu'u nā kíñu'u nā nā ntádikō nu kí'i kán.

⁴⁶Kaka'an nā ni nā:

—Tū'ún Xuva kō ne, kaka'an: “Vi'i kó ne, vi'i mí ka'an ntá'ví nā'a”, ka'an Xúva kō. Ntá tsi divi ntō ne, ntáde tsiñu ni'i nto vata kaa vi'i nā du'u —ka'an Jesús.

⁴⁷Utén utén xee Jesús ini ukún kán é nañ'e nā nā'a san. Ntá tsi tó'o dūtu ni mastrú lei, ni nā tsíñu i ne, ntánantukū nuu iní nā nté koo ka'ní nā Jesuu. ⁴⁸Ntá tsi nā ni kuvi ní'i nā nté koo vií nā, tsí un ntíí ntíí nā'a sán ne, ntaíni va vá'a sa nā é káka'an Jesús.

¿Xoó ntu teé tsiñu i Jesuu?

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

20 Uun ntuvi ne, tuví Jesuu má ukún kan, kanañ'e nā nā'a san nté koo nakáku nā. Xée dūtu nā odo nūu, ni mastrú lei san, ni ñatā san. ²Kidáa ne, ntáka'an nā, tsixe'e nā Jēsuu:

—Ka'an ntó nī nti: ¿Xoó ntu kaka'an i é kuān koo vií nto sá'a? ¿Xoó ntu teé tsiñu i nto? —ka'an nā.

³Kidáa ne, kaka'an Jesús:
—Xu'ú dí ne, tsixe'e ú nto uun nuu i. Nantiko koō ntó, ka'an nto: ⁴¿Xoó

ntu teé tsiñu i Juaan é kuan kōo nakutsi ntute ña ña'a san: Xuva kōo né, o ña'a san? —ka'an ña.

⁵Kidáa ne, eni ntu'u ña natíin mii ñā, ntáka'an ña:

—Te kā'an o é Xuva kōo teé tsiñu ña ña ne, nantiko koō ñā, ka'an ña: “¿Nté kui ña ni kuintí'xe ntu nto ña kuan?”, koo ka'an ña. ⁶Ntá tsi te kā'an o tsi ña'a san teé tsiñu ña ña ne, kudiin ñā'a sán ne, kué'e xuu ña kō. Tsi un ntí'i ñā'a sán ne, iō ntaa íña ña tsi Juaán san ne, kaka'an ñā kuenta íña Xuva ko —ka'an ña.

⁷Dukuān ne, nantíko koō ña, ntáka'an ñā tsi ñā ini ña xoo teé tsiñu i Juaan é nakūtsi ntute ña ña'a san. ⁸Kidáa ne, nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—Xu'u dí ne, ña ká'an ú xoo teé tsiñu i ko é kūvi víi u nuu i sá'a —ka'an ña.

Kuenta íña ñā ñu'u nta'a i é tāta

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹Kidáa ne, eni ntu'u Jēsuu kántaa ña nuu i sá'a, kaka'an ñā ni ñā'a san:

—Uun ñatíi ne, í'xi ña xō'o tinti'o mña ñā kán. Rkontúvi ne, dē'xé ña é tāta ña é kada tsiñu ni'i tāan tuku ña'a. Kidáa ne, kué'en ña xio ñuu. Dā kútítín ntuvi kue'en ñā ne, ¹⁰taxnū ña ña kade tsiñu íña ña e kíkakan ña é kadūku ntée tó'o ñā, ntá tsi dā xee ñā kade tsiñu sán ne, ē'ní ña ña, dá nantíko koó ña ña da mii ntā'a ña. ¹¹Kidáa né, taxnū tó'o tñti'ó san uun ká tuku ña'a, ña kade tsiñu íña ña, ntá tsi ña tsíkán dí ne, dōó kini o ka'an ñā ni ñā né, ē'ní ña ña dí. Da mii tsi ntā'a ña ntíko koō ña. ¹²Tō'ó i sán

ne, taxnū xtuku ña ña kade tsiñu íña ña, ñā kuvi úní san. Ntá tsi ña ñu'u nta'a i tinti'ó san ne, ntuku kui'i xtúku ña ña ne, dā kíñu'u ña ña kí'i kán.

¹³Kidáa né, tō'ó ñu'u sán ne, kaka'an ña: “¿Neé ntu vii ú ve? Á te taxnū ú i'xá mii ko. Da mii é kuiko ñu'u ña ñā”, ka'an ña. ¹⁴Ntá tsi ña ñu'u nta'a tinti'o sán ne, dā íni ña i'xá ña ne, ntáka'an ñā xe un xé un ñā: “Ña sā'a é dūku ntée ña íña uva ña. Ka'ní o ña vata koo é xo'o víi o tó'o ñū'u san”, ka'an ña. ¹⁵Dukuān né, kíñu'u ña ña ñu'u uva ñā ne, dā é'ni kue'en ñā ña —kuan o ka'an Jēsuu ni ñā'a san.

Kidáa ne, tsixe'e Jēsuu:

—¿Neé ntu vii tó'o i sán nī ñā ñu'u nta'a i é tātá san, te kuinī nto? ¹⁶Ví'i a vé ne, á te kí'in ña kiká'ni ña ña ñu'u nta'a i san, dá tsu'un nta'a ña é tāta ña tuku ñā'a —ka'an Jēsuu.

Ntá tsi dā téku ña'a san sá'a ne, ntáka'an ña:

—iNté kui sa! iÑa te kuan koo kúvi! —ka'an ña.

¹⁷Ntá tsi Jesuú ne, ito ña ña ne, dá kakā'an ñā ni ñā:

—Ví'i a vé ne, ka'an nto neé kani tú'un é ūve na'a sá'a:

Xúu é nantii ní'ni ña xntāñi ví'i sán ne,

diví e díi ka nuu á'vi i, ka'an. ¹⁸Da xōo ka ña'a, ña é ntāva ntodo nú xū sá'a ne, tá'nu kué'en ña. Ntá tsi te xōo ñā'a kó'xo nuu xuú san ata ñā ne, un tsi kuvi utsi kíñu ñā —ka'an Jēsuu.

¹⁹Tō'ó dutú san nī mastrú leí san ne, ntío ña é tññ ña Jesuu úra í tsíkan, tsi kútuni ña é kántaa Jesuu

núu i sá'a kuenta iña ña, ntá tsi u'vī ñá ña'a san.

Kuenta iñá diu'un xôo

(Mt. 22:15-22; Mr. 12:13-17)

²⁰Kidáa ne, taxnūu ña ña'a é kíkoto xú'u ña Jesuú ne, ide sá ña vatā ó de ña'a, ña e dóo vá'a, tsi ntántukū nuu iní ña nté koo tsi'i kuétsi ña Jesuu ntá'a ña tsiñu i.

²¹Kidáa ne, tsixe'e ña Jēsuu:

—Mastru, iní nti tsi nuu é ntaā i é un nti'ī é kākā'an nto dá kanañē'e ntó nti ne, iní nti tsi ña káde nto kuenta ñá'a san nte ntáa ña, tsi kaka'an ntáa nto nté koo kuntoo o vatā ó ntio nti'xe Xuva kō. ²²Dukuān né, źvā'á ntu ō e ntá'vi ō diu'un xôo san iña ñuú Romá ne, ō ña vá'a ntu ō? —ka'an ña.

²³Ntá tsi Jesuú ne, kūtuni ña é ña te ñi kué'en ini ña katsixe'e ña ne, kidáa ne, kaka'an ñá ni ña:

—¿Nté kui ncho koto nteé ntu nto ko? ²⁴Vi'i a vé ne, ñañē'e ká nto ko uun diu'ún san. ¿Xoō ntú nuu i é ntéé san; ō xoó ntu divi i é nteé na'á san? —ka'an ña.

Nantíko koō ñá, ntáka'an ña tsi nuu ña tsiñu ka'nu i ñuú Roma ntée.

²⁵Kidáa ne, kaka'an Jēsuu:

—Kué'e ntō ña tsiñu ka'nu i san nee é kāduku ntée ña ne, kué'e nto Xuva kō nee iña é iña ña —ka'an Jēsuu.

²⁶Ña ni kúvi nī'i ña nté koo tsi'i kuétsi ña Jesuu kuénta iña tú'ún é kākā'an ñá mé'ñū ña'a san. Koó dā kúdu'va ña é kuān nte ini ña nté koo nantíko koō ñá ne, diin diin sa intóo ña.

Kuenta iña i é ntoto o tē xi'i o

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷Rkontúví ne, kué'ēn ña saduceú san, kukoto ñá Jesuu. Tsi divi ña ne,

ñá ntákuinti'xe ña te nuu é ntaā i é ntoto o tē xi'i o. Dukuān né, tsixe'e ña Jēsuu núu i sá'a:

²⁸—Mastru, ini nto tsi Muiseé ne, xntée na'a ña tsi te uun ñatií kuví ña ne, ntukíi ñadi'ī ña é nté ña ni xío i'xá ña ne, kantio é nātánta'a ñadi'ī kií san ni ēnī xii ña vata koo é kōo i'xá ña ni ña kuenta iña ñá xi'í san. ²⁹Uun ito ne, ió u'xe ñá'a ení ña. Ña é kuvi ūun sán ne, tánta'a ña ne, xí'i ña di'na dá kōo i'xá ñadi'ī ña. ³⁰Ña é kuvi ūvī san ne, natánta'a ña ni ñadi'ī kií san.

Xí'i ña dí ne, nté uun i'xá ña ña ni xío. ³¹Kidáa ne, nātánta'a ña é kuvi ūnī san ni ñadi'ī san. Dukuān né, un nti'ī ña e kúvi u'xe ñá'a sán ne, xí'i nti'ī ña e nté uun i'xá ña ña ni xío. ³²Kidáa ne, xí'i ñadi'ī san di. ³³Vi'i a vé ne, tē ntóto ña da xi'í ña ne, ¿xoó ntu é kuvi ña di'ī i ña? Tsi un nti'ī ña é u'xe ñá'a san tánta'a ña ni ñadi'ī san —ka'an ña.

³⁴Kidáa ne, nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña:

—Ñuxiví sa ne, ñatií ni ñadi'ī san ne, ntátánta'a ña. ³⁵Ntá tsi tē xoo é nī'i i é xēe e dukún kán ne, ntoto dadii ña ni ña xi'í san ikán ne, tē tíi te ña di'ī ñá ne, ña tánta'a ká ña. ³⁶Tsi ña kuví ka ña, tsi ntuví ña vata ntáa ánjē san, ntuví ña i'xá Xuva kō, tsi e ntóto ña. ³⁷Uun tsi nte míi Muisee kaká'an ña tsi ntoto ña xi'í san da xntée na'a ña iña xuku é kai'xi san. Ikán ne, kaka'an ña tsi Xuva kō né, divi Xuva Ábraan ni Ísaa ni Jácoo. ³⁸Xuva kō ne, ñá te Xuva ña xi'i i, tsi Xuvā ña ntantíto ña. Tsi kuenta iña Xúva kó ne, é un nti'ī ña ntantíto ña —ka'an ña.

³⁹Kidáā né, ió mastrú leí san ne, ntáka'an ña:

—Vá'á ó kaka'an ntó, Mastru — ka'an ña.

⁴⁰Kidáā ne, ú'vī ña e tsíxe'ē ká ña ña.

¿Xoó ntu é uvatā Cristu?

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹Jesuú ne, tsixe'e ñā:

—¿Nté kui kuān ó kaka'an ntú nto é Cristú ne, i'xá Davii ña? ⁴²Dívi tsi Dāvii kaká'an ña ini tutú Sálmū san:

Xuva kō ne, kaka'an ñā nī Tó'ō ko:

“Kutūvín diñi kua'a kó san

⁴³un tsi da nté natsi'i ú ña ntaínchu'vi o

má xe'ē ó san”, ka'an ña.

Kuan ō ka'an Dāvii. ⁴⁴Ntá tsi ¿nté ntu koo kuvi víi Cristu i'xá ika Dāvii? Tsí mii Dāvii san ne, kaka'an ña e Tó'o ña ñā —ka'an Jesuu ni ña.

Dā tsi'i kuétsi Jesuu mástrú lei

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵Un ntíi ntíi ña'a san ntaíni ña dá kakā'an Jesuu ni ña ntíni'í ñā:

⁴⁶—Kuenta tsí víi nto nī mastrú lei, tsí dóo ini xku'un ña doo nani, ta'an i e ntañú'u ña e dóo ki'in iní í san, da ntaíka ña. Dōó ntio ña é ká'an ñá'a san ni ñā ntiusi da ntaíka ña mé'ñū ñuú san. Tē xee ñā má vi'í mí ntánataká nuu ña Israeé san ni vi'í viko sán ne, ntánantuku ñā mí'í e díí ka vá'ā o é kuntōo ña. ⁴⁷Ña tsikán ne, ntánakuido nuu ña vi'í ñadī'i kíí san. Ntá tsi dóo na'a ntáka'an ntá'ví ña vata koo é ña kutuni ñá'a san te dóo kini ntáa ña. Ña kuān ntáa sán ne, díí ka kue'e

ní'í ña é nto'o ña nta'a Xuva kō — ka'an Jesuu.

Diú'un é xe'é ña dī'i kii, ña dóo ntā'vi

(Mr. 12:41-44)

21 Jesuú ne, ntāni'í ña nuu ña, kaito ña ña kuika nté o de ña e ntátsu'un ña diu'un ini etún san. ²Ikān dí ne, iní ña uun ñadī'i kíí ntā'ví, kaxnūu ña ú'vī diu'un kuaán kuetsi sán ini etún san.

³Kidáā ne, kaka'an Jesuu:

—Nuu é ntaā i é kākā'an u tsi díí ka nuu á'vi diu'un é kaxnuu ñadī'i ntā'ví san é vāta kaa e tsú'un un ntí'i ña nguii san. ⁴Tsí ña nguii sán ne, kūdii diu'un é ntoó ka iña ña xe'é ña, ntá tsi ñadī'i ntā'ví san ne, xe'le ntí'i ña vata kaa é ió iña ña — ka'an Jesuu.

Dá kakā'an Jesuu é nāntatsin xúkūn ka'nu san

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

⁵Iō ñá'a sán ne, ntáka'an ña tsi xúkūn ka'nu sán ne, ñá tē nté kaa vá'ā o, tsi dóo va'á xuu kúvi, nī é iō iní i kán é xe'é ña'a san doméni. Kidáā ne, kaka'an Jesuu:

⁶—Vé'xi ntūvi é un ntí'i sá'a e ntaíni nto ne, nantatsin ntí'i. Nté uun ká xuu ña kodo nti'i tá'an — ka'an ña.

Núu i é vē'xí é kūvi di'na dá ntí'i ñuxiví sa

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

⁷Kidáā ne, tsixe'e ña ñā: —Mastru, ¿amá ntu é kuān koo kuvi sá'a? ¿Neé ntu nuu i kuvi di'na dá kuan kōo kuvi? —ka'an ña.

⁸Kaka'an Jesuu:

ne, nākuntāñi nto, ntaa ni'i nto dik'i nto, tsí ntuvi tsikán ne, nakáku nto —ka'an Jesús.

²⁹Kaka'an ñá kuenta iña i sá'a:

—Koto nto utun ígu san, o da nēé ka utun. ³⁰Tē ini nto tsí kanakōdó xuku i ne, kutuni ntó tsi é v'xi étsin ntuvi ka'ni. ³¹Dukuān né, tē ini nto é kuān koo kuvi sá'a ne, kutuni ntó tsi é v'xi étsin ntuvi é kadā kù've Xuva kō.

³²Nuu é ntaā i é un nt'i'i sá'a kuntaa dí'na dá kúvi ña'a, ña ntántoo vevii. ³³E dukún kan ni ñūxívi sa ne, nt'i'i, ntá tsi tú'ūn é kākā'an u ne, da mií é kuntaa.

³⁴Kuenta tsí vií nto. Ñá ku dá vá'a nto é na ntūka'xi nima ntó é vií nto é kīni kaa. Ñá ku nakuinī nto kúñu ntō é kada ki'vi ntō. Ñá ku ntē dúkuan kadā kuení nto nee é kantio nto ñūxívi a, vata koo é ña da nēe inī nto xee ntúvi tsikan, ³⁵é vata kaa chitō. Tsi vé'xi nti'xe ntuvi tsikan iña un nt'i'i nt'i'i ña'a san, ña ntoo da kanií dū'va ñūxívi a. ³⁶Na kōo tú've ntó ne, nguentúvi tsi ka'an ntá'ví nto vata koo é nakáku nto é un nt'i'i nūu i é kuān koo kuvi, vata koo é kúvi xee ntó nta'a ko, xu'u é v'xkúvi ú ñatīi —ka'an Jesús.

³⁷Ntuvi ā ne, tuví Jesuu má ukún kan, kanañ'e ñá ña'a san. Niñú a ne, rki uku é nani Ōlivu kañ'e ña.

³⁸Tévāá du'va tsi ntáxee nt'i'i nt'i'i ña'a san má ukún kán é kīni ña é kākā'an Jesús.

Dā náta'ká nuu ña'a san é ntukū nuu iní ña nté koo tiin ña Jesuu

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

22 E xée étsin viko da ntaé'xi ña tañú'ú é ña kadáka

u'xen ía. Viko sá'a ne, é naka'an ña Israeé san nté ō nakáku Xuva ko ña dá ntáka ña ñuú Egítō. ²Kidáá né, tō'ó dutu ní mastrú leí san ne, ntukū nuu iní ña nté koo ka'ni ña Jesuu, tsi nta'úvi ñá ña'a san.

³Kidáá ne, kúkii é ña vá'a san nima Júda, ñá nani Iscāriote, ña é uun ña'a uxuvi ñá'a pustrú san. ⁴Ña sá'a ne, kué'en ña, kúkoto ñá tó'ó dutu ni ñá odo nūu ini ukún kán, nté koo víi ña é ntāda ña kuenta Jesús ntá'a ña. ⁵Kidáá né, dōo diní ña. Xé'le ña xu'u ña é kué'le ña diu'un Júda san. ⁶Divi ña dí ne, xé'le ña xu'u ña ne, dá éni nt'u'u ña ntukū nuu iní ña nté koo ntada ña Jesuu kuénta ntá'a dutu é ntē xoxó kiní i.

Dā xee ntúvi é ká'xi ña tañú'ú é ña kadáka u'xen ía

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷Kidáá ne, xée ntúvi é ká'xi ña tañú'ú é ña kadáka u'xen ía ne, divi tsi ntúvi dí ne, kantio é ka'ni ñá a le'ntu iña vikó san. ⁸Kidáá né, taxnúu Jesúsú Pedru ní Juaán san, kaka'an ña:

—Kue'ēn ntó, kütsoo tú've nto é ká'xi o iña viko san —ka'an ña.

⁹Divi ña né, tsixe'le ña:

—¿Mí'i ntū ntio nto é kada vá'a nt'i? —ka'an ña.

¹⁰Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña: —Te kúkí'vi nto ñuú san ne, nani'i ta'an nto úun ñatīi, ñá ni'i uun xoó ntute. Kuntikin ntó ña un tsi nte nú vi'i mí nt'i'vi ña ne, ¹¹dá ká'an ntó nī tó'o vi'i san: “Katsixe'ē Mastrú san nto: ¿Mí'i ntū vā'a o mí kúvi ka'xi u nī pustrú ko iña vikó san?”

kuan kōo ka'an nto. ¹²Kidáa né, nañ'e'le ñá nto uun ne'u vi'i ka'nu mí odo nti'i ta'an san mí iō tu'vé ne, ikan kāda vá'a nto é kā'xi o —ka'an ña.

¹³Kué'en ñā né, nāni'i ntí'xe ñā un nti'í é kāka'an Jésuú ne, dā de vá'a ñā é kā'xí ñā kuenta iña vikó san.

¹⁴Dā xee úra í ne, Jesuu ní pustru ñá ne, kántō ñā nú mesa kan.

¹⁵Kidáa ne, kaka'an Jésuu:

—Ñá tē nté kaa ntio ko é kā'xí dadíi ú ni nto viko sá'a di'na dá kūvi u. ¹⁶Ká'an ú ni ntō tsi nté uun ito ká ña ka'xí ka ú iña viko san un tsi da nté kūntaa é un nti'í iña Xuva ko mí kadē kú'vē ñā —ka'an ña.

¹⁷Kidáa né, kī'i ñā e'xin é ñu'u ntute tinti'ó ne, dā nakué'le ñā sintiá'vi nta'a Xuva kō, kaka'an ñā:

—Kī'i nto sá'a ne, dá ko'o dava nto ni tā'an nto xe un xé un ntō.

¹⁸Ká'an ú ni ntō tsi nté uun ito ñā ko'ó ka ú ntute tinti'o un tsi da nté ki'xi Xuva ko, kixkada kú'vē ñā —ka'an ña.

¹⁹Kidáa ne, kī'i ñā tañú'u san, da nakué'le ñā sintiá'vi nta'a Xuva kō. Kātsin dava ñā é kā'xí ñā, kaka'an ñā:

—Sá'a né, kūñú ko é ntūvi kuenta dóxi'lí kán kuenta iña nto. Vii nto sá'a vata koo é naka'an ntō ko nté ō dé u kuenta iña nto —ka'an Jésuú san.

²⁰Kuan ō dé ñā ni e'xin san di dā kuvi é'xi ñā, kaka'an ñā:

—E'xin sá'a ne, núu í é xē é ta'xi Xuva ko xū'u ñā é kātí ú niñí ko kuenta iña nto. ²¹Ntá tsi veví ne, ñatíi, ñā diko xu'ú ko ne, tuví dadíi ñā nī ko nú mesá sa. ²²Veví ne, xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, da mií é

kī'ín u itsi e tá'xi Xuva kō, ntá tsi iñā ntu ntá'vi ide á ñatíi, ñā é diko xū'ú ko san! —ka'an ña.

²³Kidáa ne, eni ntu'u ñā ntátsixe'le tā'an ñā xe un xé un ñā:

—¿Xoō ntu ñá'a, ñā diko xū'u ñá san? —ka'an ña.

¿Xoó ntu é dií ka nuu á'vi i?

²⁴Kidáa ne, ntánatíin ñā kuenta iña i xoo é dií ka nuu á'vi i, te kuini ñā. ²⁵Ntá tsi kaka'an Jésuu:

—Rei iña ñā túku ñuú san ne, dōo ntádē kú'vē ñá iña ñá ñuú ñā. Ntá tsi ntáka'an mií ñā e dóo vá'a ó de ñā ni ñá'a ñā. ²⁶Ntá tsi divi ntō ne, ñá ku kuān xkoó de ntō. Dā xóo ká ñá'a nto, ñā dóo nuu á'vi i ne, na vií ñā vata tsi kaa uun ñā kuetsí, ñā é kui dutsi i. Xoo é kade kú've i ne, na vií ñá vata kaa ñā é kaxntíi.

²⁷¿Xoó ntu é dií ka nuu á'vi i kuan: ñā tuví ntu nú mesá san ne, ō ñā katsu'un ko'o? ¿Ñā ntu te ñá tuví nú mesá san? Ntá tsi xu'ú ne, vata kaa ñā katsu'un ko'o san kaa u é tuví u ni ntō.

²⁸Divi ntō né, nií kué'en tsí ntuvi é ntoo nto nī ko dá kanto'o kó da nēé ka nuu i. ²⁹Xu'ú ne, ta'xi ú itsi é kadā kú'vē ntó vata ō tá'xi uva kō é kada kú've u. ³⁰Mí kadē kú'vē u ne, dadíi tsi ko'o ká'xi o ni ntō nú mesá ko. Kuan koo kúntōo nto é kadā kú'vē nto iña uxuvi táta ñā Israeé san di —ka'an ña.

Dá kakā'án Jesuu é kā'án Pedru tsi ñá ini ñá ñā

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹Sá'a kaka'an Jésuu:

—iAí, Simuun! Koton tsí tó'ō e ñā vá'a san ne, kaikan o é kídfí nuu o

vatá ó de o nī trigu. ³²Ntá tsi xu'ú ne, é ikán u kuenta iña o vata koo é ña xtuvín miin é kākuinti'xe o. Divín né, te ntiko kōon é kuinti'xe o kó ne, xntiin ēnī o vata koo é díí ka kuinti'xe ña dí —ka'an Jesús ni ña.

³³Kaka'an Símuún san:

—Tō'o, é iō tu'vé u é kī'ín u ni nto, kuān te viútun, kuān te dóxi'í kán dí —ka'an ña.

³⁴Kidáa ne, nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña:

—Pedru, kaka'án u ni ō tsí vevíí ne, di'na dá kāna lí'xī sán ne, úni ito ka'an tsí ñá inín ko —ka'an ña.

Dā xee ura é kōto nteé ña Jesuu

³⁵Kidáa né, tsixe'e Jēsuu ña ntin'í ña:

—Dā táxnūu ú nto é kī'ín nto e nté itin ntó ne, nté ñī e kañ'u diu'un nto, nté nti'xen ntó dí, ¿vá neé ntu kunaá nteē nto? —ka'an Jesús.

—Ñá tē nee —ka'an ña.

³⁶Kidáa ne, kaka'an Jesús:

—Ntá tsi vevíí ne, nadama. Xoo é iō itín i ne, na kuído ñá, ni ñī é xku'ún diu'un ña. Xoo é ña tuvi káa i ne, na nadíko ña kūtuun ñá ne dá kuíin ña káa ña. ³⁷Tsí kaka'án u ni ntō tsí kantio é kūntaa ntí'í é kākaka'an tú'un Xuva kō: “Ide ña ni ña vatá ó de ña nī ñá iō kuetsí i”, ka'an. Tsi é un nti'í é úve na'a kuenta iñá ko ne, kuetsi é kūntaa ntí'í —ka'an Jesús.

³⁸Ña ntini'í ña ne, ntáka'an ña:

—Tō'ó, i'a ió uvi káa —ka'an ña.

Divi ña ne, kaka'an ña:

—Xée ō tsi sá'ā —ka'an ña.

Dá kākaka'an ntá'ví Jesuu má utun Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹Kidáa né, kīi Jesuu, ku'élen ña xūku é nani Ōlivu vatá xkoó ini ña. Ña ntini'í ña ne, ntántikín ñá ña, kue'len ña. ⁴⁰Dā xee ña íkán ne, kaka'an Jesús ni ña:

—Kantá'ví ntó vata koo é ña kó'xo nto nuu i é kīni kaa —ka'an ña.

⁴¹Kidáa ne, kīi nteé xio Jesuu, ku'élen ika ña vata kaa mí nakuíta ō xuu. Nákunchiti ñá é ka'an ntá'ví ña. ⁴²Kaka'an ña:

—Ūvá, tē ntio nto ne, nakakū ntó ko é kanto'o kó nuu i sá'a. Ntá tsi ña vií nto é ntio kó, tsi é ntio mii ntō —ka'an ña.

⁴³Kidáa ne, vé'xi ūun ánjē iña Xuva ko é xntii ña ña. ⁴⁴É kuān nte kantó'o ña ne, niñ ku'élen ini ña kaka'an ntá'ví ña ne, uun tsi katoó na'nu nte ñú'u kan tiin ña é vata ito niñi.

⁴⁵Dā kúvi ka'an ntá'ví ña ne, nákuñtísi ña, kue'len ña mí ntoo ña ntini'í ña. Divi ña ne, e ntákidi ña, tsi dóo kunta'xa ini ña. ⁴⁶Kidáa ne, kaka'an Jesús ni ña:

—¿Nté kui kuān nte ntákidi ntú nto? Nakuntáñī ntó ne, dá ka'an ntá'ví nto vata koo é ña kó'xo nto nuu i é kīni kaa —ka'an ña.

Dā tīin ña Jesuu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷Kaka'an dúkuan Jesuu da xée ñá'a san é ña te da díí ña. Ña é nani Júdā, ña é kivi ūxuvi ñá'a pustru ñá ne, odo nuū ña vé'xi ña nuu ña'a san ne, dá xee ñá mí tuví Jesuú san

ne, dā é'xi ña xu'u ña. ⁴⁸Kidáā ne, kaka'an Jesús:

—Xo'ōn, Júdā, é'vá xū'u ntu kó ka'xin é dikōn kó, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi? —ka'an ña.

⁴⁹Ña ntántoo ni Jēsuú san ne, ntaíto ña nee é kuvi ne, tsixe'e ñā: —Tō'ó, é'ka'ní nuu ntu o ñā káa san? —ka'an ña.

⁵⁰Uun ña'a ñā né, ntuku kui'í ñā ña kade tsiñu iña tó'ō dutú san, ē'nté ña lo'xo kua'a ña. ⁵¹Ntá tsi kaka'an Jesús:

—Na koo mii nto ñā. Kuan tsi koo na kōo —ka'an ña.

Kidáā ne, tiñ nta'a Jēsuu ló'xo ña kade tsiñu san ne, ntuvá'a. ⁵²Kidáā ne, kaka'an ñā nī tó'ō dutu ni ñā odo nūu ini ukún kan, ni ñatā san, ña xee é tiñ ña:

—Divi ntō ne, odo nto káa ni ütun, é vāta te ña du'ú u. ⁵³Da ítúvi ú ni ntō utén utén ini ukún kán ne, ntē ña ni tiñ ntá'a ntō ko, ntá tsi ura í e dóo neé sa ne, divi ūra i é kāduku ntée nto e ntáde ntō nuu i é kīni kaa —ka'an Jesús.

Dá kakā'án Pedru é ñā ini ñā Jesuu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴Kidáā ne, tiñ ña Jesuu, kué'en ni'í ña ña nú vi'í dutu ñā odo nūu san. Kué'ēn Pedru, kántikin íka íka tsi ñā. ⁵⁵Ikān tívi ña ñu'u nu kí'í kán ne, da túni ña ntíkō diñi nchú'ūn san. Kátúvi Pedrú san ni ñā di. ⁵⁶Kidáā né, uun ñadī'i, ña é kade tsiñu sán ne, iní ña é ikān tuví Pedrú san nchú'ūn san katúni ña ne, íntē'á ña ña ne, kaka'an ña:

—Ña sá'á ne, dadīi íka ña ni ña tsīkan —ka'an ña.

⁵⁷Ntá tsi Pedrú san ne, tee xu'ū ña, kaka'an ñā ni ñadī'í san:

—Xu'ú ne, ñā iní u ña é káka'an ntó san —ka'an ña.

⁵⁸Dā kú e ví'í ne, é tūku ña'a iní ña ña ne, kaka'an ña:

—Divīn né, kakuini'í o ña tsīkan —ka'an ña.

Ntá tsi Pedrú san ne, kaka'an ña: —iÑā'á ni san! Ña te díví ú —ka'an ña.

⁵⁹Dā kúvi uun urá ne, é tūku ña kaka'an ña:

—Nuu é ntaā ntí'xe i tsí ña sá'á ne, dadīi íka ña ni ña tsīkan, tsí dadīi ñuu ña ñuú Galilea —ka'an ña.

⁶⁰Kidáā ne, kaka'án Pedru ni ña: —Ñā iní u nee é káka'an nto —ka'an ña.

Ura dú'va tsi i dá kakā'án Pedrú ne, kāna tsi lí'xī san. ⁶¹Kidáā ne, xkokōtó Jesuu, mí tuví Pedru. Kidáā ne, nánū'ú Pedru iní ña nté o kaka'an Jesús ni ña tsí di'na dá kāna lí'xī sán ne, úni ito ka'an ñā e ñā ini ñā xoo ñá'a ña. ⁶²Kidáā ne, kíí Pedru kí'í kán ne, dōo éku ña.

Dā narkínteē ñā Jesuu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³Ñatīí, ña ntáde kuenta Jesús ne, narkínteē ñā ña ne, ē'ní ña ña. ⁶⁴Édī ña ntuxnúu Jesús ne, dā ntáka'an ñā ni ñā:

—Ká'ān ve, é'xoó ntu é'ni i o? —ka'an ña.

⁶⁵Dōo titín ka nuu i é ntáka'an kíni ña ni ñā di.

Dā intítsi mē'ñu Jesuu nuu ñā tsiñu i

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶Dā tuví san ne, nátaká nuu ñatā ña Israeé san nī tó'ō dutu ní mastrú

leí san. Kue'en ní'i ña Jēsuu mé'ñū ña tsiñu na'nu i ne, dā ikān tsixe'e ña ñā:

⁶⁷—Ká'an é nuu é ntaā i te Cristu ntí'xen —ka'an ña.

Dívi ñā né, kaka'an ña:

—Te kā'án u tsí dívi ú ne, ntē ña kuintí'xe nto ko. ⁶⁸Te tsixe'e ú nto dí ne, ntē ña nantiko koó nto é kā'án u.

⁶⁹Ntá tsi un tsi nté vevíi ne, xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, tuví u diñi kua'a Xuva kō, ña é díi ka ka'nu kue'en —ka'an ña.

⁷⁰Kidāā ne, un ntíi ntíi ña tsixe'e ña ñā:

—Kidāā ne, ¿dívi ntūn é i'xá Xuva kō kuan? —ka'an ña.

Kaka'an Jēsuu:

—Mii xntō ntáka'an ntó nee ñá'a u —ka'an ña.

⁷¹Kidāā ne, ntáka'an ña:

—¿Mí'i ntū kantio ká kō ña é kā'an ntaa? Tsí tutun mii ko téku ko e kéne ña kaka'an ña —ka'an ña.

Dā intítsi mē'ñū Jesuu núu Pílatu

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

23 Kidāā ne, un ntíi ntíi ñā nakuntáñi ñá ne, dā kue'en ni'i ña Jēsuu ntá'a Pílatu.

²Ikān éni ntu'u ñā da'vi ña ña dovete, ntáka'an ña:

—E ní'i ntí ñatíi sa'a é kanativí ñá ñuú nti. Kaka'an ñá tsí ña vá'a ō e ntá'vi ntí diu'un xōo íña ñuú Romá san. Kaka'an ñá di tsí dívi ñā é Cristu ñá, dívi ñā é kuvi ña reí di —ka'an ña.

³Kidāā ne, tsixe'e Pílatú san Jesuu:

—¿Vá dívin ntūn é kūvin Rei íña ñá Israeé san? —ka'an ña.

—Mii xnto kāka'an nto —ka'an Jēsuu.

⁴Kidāā ne, kaka'an Pílatu ni tó'ō dutu ní ña'a san:

—Ñá kánani'i ko kuétsi ñatíi sa'a —ka'an ña.

⁵Dā díi díi ka xío ntii ñā'a san, ntáka'an ña:

—Vé'xi ña, kanakutsu'un ña ñā'a san nchú'un é kanañe'e ñá kaniñi ñuú Judeá ne, nté ñuú Galileá ne, un tsi nte í'a di —ka'an ña.

Dā intítsi mē'ñū Jesuu nuu Heródē

⁶Dā téku Pílatu sá'a ne, tsixe'e ña te ñatíi sa'a ne, ña ñuú Galilea ña. ⁷Dá kakā'an ña tsí dívi ñuú ñá ne, taxnúu ña ña nta'a Heródē, ña tsiñu na'nu i ñuú Galilea, tsí tuví ña ñuú Jerusalem ntúvi tsikan. ⁸Dā íni Heródē san Jēsuú ne, dōo diní ña tsí e títin ntuvi é ntio ña é kiní ñá ña, tsi téku ña e ntáka'an ñá'a san íña ña. Ntio ña é kiní ña é víi ña nuu i e dóo ka'nu. ⁹Dōo tsixe'e ña ñā, ntá tsi ña ni ká'an kue'en tsí Jesuu. ¹⁰Ikān ntāñi tó'ō dutú san ni mastrú leí san, e dóo ntátsi'i kuetsi ña ña. ¹¹Kidāā ne, Heródē san ni sntadun ñá ne, dē xení ña ni Jēsuu. Nárkínteē ñá ña ne, naxnúu ña ña du'nu e dóo va'a vata kaa é kainúu rei. Kidāā né, nataxnúu xtuku Heródē san ña nta'a Pílatú san. ¹²Ntuvia tsikán ne, dōo vá'a o tiin Pílatú san ni Heródē sán, kuán te ntuvi dí'na ne, dōo ínchu'vi ta'an ña.

Dā ntúvi kuenta Jēsuu é kuvi ña

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³Kidāā ne, Pílatú san ne, nataká nuu ña ni tó'ō dutú san, ni ña tsiñu i, ni ñā'a sán ne, ¹⁴dá kakā'an ñá ni ñā:

—Divi ntō é vēxní'i nto ñatíi sa'lá nta'a kó ne, ntáka'an nto tsí kanativí ñá ña'a san, ntá tsi xu'ú ne, tsixe'e'é ú ña nuu ntó ne, ñá ni nani'í nti kuétsi ñá nté uun nuu i vatā o ntáka'an nto. ¹⁵Nte Heróde ña ni nani'í ña kuétsi ñá. Dukuān é nataxnūu xtuku ña ña nta'a ko. Koto nto tsí ña té neé ni ide kue'en tsí ña é kuví ña. ¹⁶Nanto'o ú ña ne, dá nakāka xaa ú ña —ka'an Pílatú san. ¹⁷Tsi dá kakūvi viko sá ne, da mií é nakāka xaa Pilatú san uun ña'a, ña ñu'u kutu, xoó ña'a é ntio ña'a san é ntii ña.

¹⁸Ntá tsi kuédadii tsí éni ntu'u ñá ntákachu'u ña:

—iKa'ní nto ña sá'a ne, nakāka xaa nto Barabaá san! —ka'an ña.

¹⁹Barabaá san ne, nuu kutu ñá, tsí idé ña du'xen nī ña ñuu í ne, e'ní ña ña'a. ²⁰Pilatú san ne, ntio ña é nakāka xaa ña Jesuú ne, kaka'an xtúku ña ni ñá'a san. ²¹Ntá tsi díí díí ka ntii káchu'u xtúku ña:

—iNa xnteē ntó ña ntiká krusi kan! iNa xnteē ntó ña ntiká krusi kan! —ka'an ña.

²²É kuví ūni íto kāka'an xtúku Pilatú san:

—¿Nee iñá ntu é kīni kaa idé ña? Tsí ña kánani'í ko kuétsi ñá é kuétsi é kuví ña. Nanto'o ú ña ne, dá nakāka xaa ú ña —ka'an ña.

²³Ntá tsi ña'a sán ne, ntaxío ntii ña ntáka'an ña tsí da mií é na nākuntée ña ntiká krusí san. Un tsi vāntiñi ña ntáka'an ña. Kūvi idé ña ni'í ña é ntio ña. ²⁴Pilatú san ne, ide ña vatā o ntáka'an ñá'a san. ²⁵Nakāka xaa ña ñatīi, ña nuu kutu viutun san kuenta iña i é idé ña du'xen nī e é'ní ña ña'a sán di, ntá

tsi ntāda ña kuenta Jesuú san nta'a ña'a san vata koo é vii ñá ni ñá nee é ntio ña.

Dā intée Jesuu ntíkā krusi

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶Dā kue'en ni'í ña Jesuu é na xnteē ñá ña ntiká krusí ne, tiin ña uun ñatīi, ña ñuú Cirene, ñá nani Sīmuun, ñá vé'xi uun rantsu. Kuétsi é idé ña'a san ña é kuni'í ña krusí san é kuntikin ñá ata Jesuú san.

²⁷Ñá tē nté kaa ña'a ntántikin ñá ña ne, ñá te da dii ñádīí san dóo u'vi ntákuvi ña, ntaéku ña kuenta iña Jesuu. ²⁸Dā íto Jesuú san ñadīí san ne, kaka'an ña:

—Nto'ó, ñadīí Jerusaleen, ñá ku nté dúkuan ēku nto kuenta iñá ko, ntá tsi kueku nto kuenta iña mii nto ni i'xá nto. ²⁹Tsi vé'xi ntūvi é ká'an nto: “Nté kuān nte va'lá ña'a san, ña é ña ni kuví kóo i'xá i, nī ña é ña ni ñú'u i'xá i i'xi i, nī ña é ña ni natsitsi i'xá di”, koo ka'an nto. ³⁰Kidāá né, kani ntu'u ñá'a san ká'an ña é na nūu xuku san mí ntántoo ña, é ntio ña é kutāvi núu ña é kunuu xū'u ña. ³¹Ntá tsi te kuan ō ntāde ni'í ña utun xi'í sán ne, ¿ntē ntú koo víí ña ni útun itsí san kuan? —ka'an Jesuú san.

³²Kue'en ní'í ña ūvi ña'a ña kini ntāa é dādií ka'ní ña ña ni Jesuu.

³³Dā xee ñá xuku é nani Xkīdiki Ntīxi sán ne, ikān nāxnteē ñá Jesuu ntíkā krusi, ní ntuvi ñá'a ña kini ntāa san: uun ña ne, diñi kua'a Jesuu intée ña; uun ña ne, diñi datsin ña intée ña. ³⁴Jesuú ne, kaka'an ña:

—Ūvá, kada ka'nu iní nto ni ñá, tsi ñá ini ñá nee iña ntāde ña —ka'an ña.

Sntadún san ne, nārkínteē nā doo Jéssuu xoo é kūvi vií i ni'í i. ³⁵Ña'a sán ne, ntáñi nā, ntaíto nā ne, un tsi nté nā tsiñu i san ntánarkínteē nā Jéssuu, ntáka'an nā:

—Ñā sā'a ne, nakākú nā tuku nā'a. Vi'í a vé ne, na nakākú mii nā kúñu nā, tē nuu é ntaā i é Cristu, nā é nakaxnúu Xuva kō —ka'an nā.

³⁶Sntadún san ne, nārkínteē nā nā. Xée etsin nā ne, xé'le nā ntādi íā é kō'o nā. ³⁷Ntáka'an nā ni nā:

—Te divín é Rei iñā nā Israeé ne, nakākún miin kúñu o —ka'an nā.

³⁸Nteé letra dāki krusí san é kākā'an tú'ún griegú, ni tú'ún latiín, ni tú'ún hebreu, kaká'an: “Ñā sā'a é Rei iñā nā Israeé”, ka'an.

³⁹Uun nā'a nā du'ú san, nā nteé ntiká krusí san ne, kaka'an nā:

—iTē nuu é ntaā i é Cristún ne, nakākún miin kúñu o ne, nakākún nti di! —ka'an na.

⁴⁰Ntá tsi nā uun nā'a sán ne, kaka'an nā ni tā'an nā:

—¿Ñā kau'vi ntú o Xuva kō? Tsi divín né, divi tsi nūu i kantó'o o di. ⁴¹Ntá tsi xo'ō né, iō nuu i e ntánto'o kō, tsi ntantá'vi o kuetsí kō e ntúku nuu o. Ntá tsi nā sā'a ne, nā tē neé kue'en tsi ni ide nā é kīni kaa —ka'an nā.

⁴²Kidāā ne, kaka'an nā:

—Jesuu, na naka'an ntō kó tē xee nto mí kadā kú'vē nto —ka'an nā.

⁴³Kidāā ne, kaka'an Jéssuu:

—Nuu é ntaā i é kākā'an u ni o tsi veví kutūvín dadiin ni ko mí ntántoo nā kuínti'xe i, nā é xi'í —ka'an nā.

Dā xi'í Jéssuu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴Un tsi nte da ká'ñu ntuvi ne, un tsi nte kaeku uní kuáa ne, kūneé

da kanií nūxiví sa. ⁴⁵Kūnee ngántií san. Uvi dāvā ntíi dōxi é rkāa nuu ini ukún ka'nu kán. ⁴⁶Kidāā né, un ntii tsi káchu'u ntāa Jesuu, kaká'an nā:

—iŪva, ntada ú kuenta nímá ko nta'a nto ve! —ka'an nā.

Dā kúvi ká'an nā sá'a ne, xí'í nā.

⁴⁷Dā ini tó'ō sntadun nā nūu Romá san nté o kúvi ne, kaka'an nā tsi dóo ka'nu Xuva kō. Kaka'an nā: —Nuu é ntaā i é natií salá ne, dōo va'á nā; nā túvi kuetsí nā —ka'an nā.

⁴⁸Un ntí'í kue'en dú'va nā ntaíto neé kuvi ne, kúnū'ú nā, koó dā ntaxé'e nā nta'a nā nima nā e dóo u'vi ntákuví nā. ⁴⁹Un ntíí ntíi nā ini Jesuú, ni ñadī'í, nā ntántikin nā un tsi nte nūu Galileá ne, intáñi ika nā, ntaíto nā nté o kúvi.

Dā inuu ntú'xi Jesuu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰Uun natií, nā nani Jōsee, nā vé'xi nūu Arimatea é kāduku nteé nūu Judeá ne, dōo va'á nā'a nā. Ūvē ta'an nā nā tsiñu na'nu i san iñā nā Israeé. ⁵¹Ñā sā'a ne, kantétu nā amá xee ntúvi é kadā kú'vē Xuva kō. Nā ni kui dadií nā ni nā tsiñu i, nā nguú san. ⁵²Divi nā ne, kué'en nā, kükoto nā Pilatú san é ntākan nā kúñu Jéssuu. ⁵³Kidāā ne, nanúu nā nā ntiká krusí san ne, dā naxnuu ta'án nā nā doo kui'xin e dóo va'á ne, dā kukú'xi nā nā iní nāñā mí kántii iní xuu, mí vāta kunuu ntú'xi nā'a. ⁵⁴Ntuvi tsikán ne, ntuvi e ntáxio tú've nā é kuiñi ntu'u ntúvi é iō dá'na san.

⁵⁵Ñadī'í, nā vexní'í Jéssuu un tsi nte nūu Galileá ne, kué'en nā né, dā

ító nuu ña ñañañ san, ntaíto ña nté
ō kanúu kúñu Jēsuu. ⁵⁶Kidáā ne,
kúnū'ú ña ne, da de vá'a ña ntute
cho'o vídin e dóo vá xkonuu, ni
ū'xen xukú san di. Kidáā ne, íntoo
da'na ñadī'í san ntuvi dá iō dá'na
san, vatā ó kaka'an tú'un Xuva kō.

Dā ntóto Jesuu

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

24 Ntuvi dá naki'i o vité san
ne, kué'en xtuku ñadī'í san
nú ñaña Jēsuu, ni'i ña cho'o vídin é
de vá'a ña. ²Dā xee ñá ne, íní ña tsí
xuu é ítávi núu nú ñaña sán ne, é
xío nakutúvi. ³Kúkī'ví ña, ntá tsi ña
ni naní'i ka ña kúñū Tó'o ko Jēsuu.
⁴Koó dā kúdu'va ña. Ntē ñá íní ka
ñá nté koo víí ña. Kidáā ne, da née
íní ña íní ña uvi ñatíí é ntañi etsin
ñá nuu ña. Ñu'u ña doo kuí'xin é
kāxi'í nuu kue'en. ⁵Ñá tē nté kaa
u'ví ñadī'í san, naxkā'nu nteí ña
diki ña nte ñú'u kán. Ntá tsi ñatíí
san ne, kaka'an ña:

—¿Nté kui ntánantuku ntu nto
ñá é kāntíto san mé'ñū ña xí'í san?
⁶Xóxō ñá i'a, tsi e ntóto ña. Naka'an
ntō nté o ka'an ña dá ítúvi ká ña
ñúú Galilea. ⁷Divi ñá é vēxkúvi ña
ñatíí ne, ka'an ña é da mií é ntūvi
ñá kuenta ntá'a ñá iō kuetsí i é na
xnteē ñá ña ntiká krusi kan. Ntá tsi
tē kúvi uni ntūvi xi'i ñá ne, ntoto
xtuku ña, ka'an ña —ka'an ñatíí
san.

⁸Kidáā ne, nánū'u ñadī'í san íní
ñá tú'ūn é kākā'an Jēsúu san ni
ñá. ⁹Dā ntáka ña nú ñañañ sán ne,
ntántaa ña un ntí'i sá'á ni ū'xi ñin
pustrú san, ni ña nguií sán di. ¹⁰Ña
ni'i tú'un ña pustrú san ne: Maria
Madálena, ní Juana, ni María, di'i

Sántiaú san di, ni ñadī'í, ña nguií
san. ¹¹Da ntáka'an ñadī'í san, kuiní
pustrú san da téku ña. Ntē ña ni
kuintí'xe ña.

¹²Ntá tsi Pedrú ne, kii ña, koó da
kaínu ña kue'en ñá nú ñañañ san. Dā
ító nuu ña íní i kán ne, koó da mií
sá doo kuí'xin san íní ña. Kidáā ne,
kúnū'ú ña nú ví'i ña kán. Koó dā
kúdu'va ña é kuan ō kúvi.

Itsi ñuú Emau

(Mr. 16:12-13)

¹³Divi tsi ntūvi tsikán ne, uvi
ñá'a ña ntíni'i Jēsuu kué'en ña
ñúú Emau, ñuu é tuví te ū'xi ñin
kilumétro é un tsi nté Jerusaleen.
¹⁴Kué'en ñá, ntántaa ña un ntí'i nuú
i e kúvi. ¹⁵Ñi dukuān ntatíin ña ne,
xée Jēsúu san, eni ntū'u ña ntaíka
dadíi ña ni ñá. ¹⁶Kuān te íní ña
Jesúu san ne, ñá ni kutūni ña xoo
ñá'a ña. ¹⁷Kidáā né, tsixe'e Jēsuu
ñá:

—¿Neé ntu e ntántaa nto dā ve'xí
nto ítsi kán? —ka'an ña.

Íntañi nta'xa ñá. ¹⁸Uun ña'a ña,
ñá naní Cliofá san ne, kaka'an ña:

—¿Vá xío ñuú ntu vé'xi nto e ñá
ini nto nté ō kúvi ñuú Jerusaleen
ntúvi sa'a? —ka'an ña.

¹⁹Kidáā ne, kaka'an Jēsúu:

—¿Ntē ntu o kúvi? —ka'an ña.

Ntáka'an ña:

—Ntántaa ntí kuenta iña Jēsúu, ña
vé'xi ñuú Nazaree. Divi ñá ne, ña é
ka'án naa Xuva ko ña. Dōō iō ña é
víi ña; dōō ini ña nté koo ka'an ña
núu Xuva ko, ni ūn ntíí ntíí ña'a san.
²⁰Ntá tsi tó'ō dutú san ni ña tsiñu
i sán ne, ntāda ña ña kuentá vata
koo é na kuví ñá ne, xnteē ñá ña
ntiká krusi kan. ²¹Ntí'í ne, ntantétu

nti é divi ñā é nakakū ñā ña Israeé san. Ntá tsi vevíí ne, é kūvi uni ntúví é ita ntí'xin un ntí'i sá'a. ²²Iō ñā dī'í, ña ntini'i ntí ne, dā kúdu'va ntí nuu i e ntáka'an ñā. Tsí tevaá du'va tsi ñe'e ña nú ñañā san. ²³Ntá tsi ña ni naní'i ña kúñu Jēsuú ne, ntiko koō ñā, náxee xtúku ña mí ntoo ntí kán. Ntántaa ñā tsi xée ánjē san nuu ñā. Ntáka'an ánjē san tsí Jesuú ne, kantíto ñā. ²⁴Kidáa ne, iō ñā ntini'i ntí ne, ñé'e ñā nú ñañā san, ixkoto ntódo ñā. Íní ña vatā o ntáka'an ñádī'í san ne, ntá tsi ña ni iní ña Jesuu —ka'an ñā.

²⁵Kidáa ne, kaka'an Jēsuu ni ñā: —¿Neé ntu dikí díki nto é ña ni kuintí'xe nto é un ntí'í e ntáka'an ñā ka'án naa Xuva ko? ²⁶¿Vá ñā ntu te kantío é ntō'o Cristu, ña táxnuu Xuva kō, di'na dá kué'le Xuva kō é kodo nuū ñā? —ka'an ñā.

²⁷Kidáa né, eni ntu'u ñā nañé'e ñā ña nté o kaka'an tú'un Xuva ko kuēnta iña ñā. Eni ntu'u ñā nté tutu é de vá'a Muisseé ne, ni un ntí'i tütu é de vá'a ña ka'án naa Xuva ko.

²⁸Dā xee étsin ña ñuú mí kí'ín ñā ne, íde Jesuú vata tsi te kí'ín ka ñā itsi kán. ²⁹Ntá tsi tee kóo ña ñā, ntáka'an ñā:

—Kutuví ntó ni ntí tsí e kuáa vevii. E dóko sá kúnee —ka'an ñā.

Kidáa ne, kué'en Jēsuu é kuntoo ña ni ñā. ³⁰Dā intóo dadíi ña ni ñā nú mesa kán ne, kí'i Jesuu tañú'u ne, da nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō. Dā kátsin dava ña tañú'u sán ne, dā tsí'i ña nta'a ñā. ³¹Ura dú'va tsi i náxi'i nuu ñā ne, kütuni ña tsí divi ñā é Jēsuu. Kidáa né, ntoko ñu'u mii Jēsuu. ³²Kidáa ne, ntáka'an ñā xe un xé un ñā:

—¿Ñā ntu te ntáa e dóo diní ñu'u nima kó dá kantaa ñā ni ko dā vé'xi o ítsi kán, dá kanañé'e ñā kō tú'un Xuva kō? —ka'an ñā.

³³Ura dú'va tsi i nakuntáñi ñā, ntíko koō ñā, kúnú'u xtuku ña ñuú Jerusaleen, mí naní'i ta'an ña u'xi íin ña'a pustru é nataká nuu ña ni ña ntini'i ñā. ³⁴Ntáka'an pustrú san ni ñā:

—Nuu é ntāa ntí'xe i e ntóto Jesuu. É íní Simuun ñā —ka'an ñā.

³⁵Kidáa ne, ntuvi ña ntántaa ña nté o kúvi itsi kán ne, nté o nákiní ña Jesuú dá kátsin dava ña tañú'u san.

Dā ntii díto Jesuu mé'ñu pustru ña

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶Ntoo dukuan ñā, ntáka'an ñā nuu i sá'a ne, da née iní xñá ntii díto Jesuú san mé'ñu ñā, kaka'an ñā ni ñā:

—Vá'a tsi koo kuntōo nto —ka'an ñā.

³⁷Dōo u'ví ñā. Ntádē kuení ña tē ntaíní ña ntati ñā. ³⁸Ntá tsi kaka'an Jēsuú san:

—¿Nté kui kuān nte ntaú'vī ntú nto? ¿Nté kui kuān ó ntádē kuení nto? ³⁹Koto nto nta'a kó ni dī'ín ko. Dīvi tsí ú. Koto nto kó ne, tiin nta'a ntō kó dī, tsí te uun ntati ñā'a ne, ña túvī kúñu í, nté xixi i vata kaa ú xu'u —ka'an ñā.

⁴⁰Dā kúvi ka'an ña sá'a ne, nánē'e ñā ña nta'a ña ni dī'ín ña dī. ⁴¹Dā íni ña ntoo sán ne, naku'un díní nima ñā, ntá tsi koó dā ntákudu'va ña é ña ni kuintí'xe ña é divi ntí'xe ñā. Jesuú ne, kaka'an ñā ni ñā:

—¿Ío ntú kudii é ká'xi o í'a? —ka'an ñā.

⁴²Kidáa ne, xé'e ña ñā un sín tsákā, kiti kádun nuu. ⁴³Ki'i ña né, dā é'xi ña mé'ñū ña ntoo san.

⁴⁴Kidáa ne, kaka'an ña:

—E kúvi kó ne, divi é kākā'án u dá tūvi dukuan ú ni ntō. É kākā'án u tsí kantio é kūntaa un ntí'í é ūve na'a tutu é de vá'a Muiseé san nī ña ka'án naa Xuva ko, ni tūtu é nanī Sálmu ñi, mi é kākā'an kuénta iñá ko —ka'an ña.

⁴⁵Kidáa ne, náñē'e ñā ña é nakīni vá'a ña tú'un Xuva kō ne, ⁴⁶kaka'an ña:

—Kuān ó uve na'a tsí Cristú ne, kantio é kuvī ñā ne, kantio é ntōto ña ñi tē kúvi uni ntúvi. ⁴⁷Kantio é ka'an ntódo nto ni ñā'a san kuénta iñā ñā kaniñi ñūú Jerusaleen ni dá kaniñi ñūxivi san ñi. Ku'é'e nto na kūtuni ñā'a san kuénta iñā ña tsí da mií é kantio é natīvi iní ña kuétsi ñā ne, dukuān ne, kada ka'nu iní

Xuva ko ni ñā. ⁴⁸Divi ntō é ini nto ne, ntada ntaa ntó nuu i sá'a. ⁴⁹Kiní nto ve tsí xu'ú ne, taxnūu ú Espiritu Xuva ko kuénta iñā ntó, vatā o tá'xi Xuva ko xū'u ña nte dí'na. Ntá tsi kuntōo xnto i'a ñūú Jerusaleén san un tsi da nté tē ni'i nto ntíi ntō é ta'xi Xuva kō —ka'an Jésuu ni ña.

Dā kuntáa Jesuu e dukún kán

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰Kidáa ne, kue'en ní'i Jésuu ña ntiní'i ñā ñiñi ñūú san, un tsi nte ñūú Betania. Ntāni'i ña nta'a ña ne, dā náxnuu viko ña ña. ⁵¹Ñi dukuan kánaxnuu viko ña ña ne, kii nteé xio ña ña, kuntáa ña e dukún kán. ⁵²Ñā intóo sán ne, ntáka'an ña tsi dóo ka'nu Xuva kō. Kidáa né, ntiko koō ña, kunú'u ña ñūú Jerusaleen e dóo diní ñu'u nima ña. ⁵³Ñi kué'en tsí ntuvi ntoo ña má ukún kán, ntáka'an ña tsi dóo ka'nu Xuva kō.